books2ebooks.eu

Tsiviil seadustik : üldosa ja perekonna õigus

[Tallinn] : Kohtuministeeriumi kodifikatsiooni osakond
1926

Tartu Ülikooli Raamatukogu: A-4485

e-raamat EOD kaudu
eBooks on Demand
Digitaalkoopia
Tartu Ülikooli Raamatukogust
TARTU ÜLIKOOL
RAAMATUKOGU

Trükise digitaalkoopia ehk e-raamatu tellimine (eBooks on Demand (EOD)) –miljonid raamatud vaid hiireklõpsu kaugusel rohkem kui kümnes Euroopa riigis!

Täname Teid, et valisite EOD!

Euroopa raamatukogudes säilitatakse miljoneid 15.–20. sajandi raamatuid. Kõik need raamatud on nüüd kättesaadavad e-raamatuna — vaid hiireklõpsu kaugusel 24 tundi ööpäevas, 7 päeva nädalas. Tehke otsing mõne EOD võrgustikuga liitunud raamatukogu elektronkataloogis ja tellige raamatust digitaalkoopia ehk e-raamat kogu maailmast. Soovitud raamat digiteeritakse ja tehakse Teile kättesaadavaks digitaalkoopiana ehk e-raamatuna.

Miks e-raamat?

- Saate kasutada standardtarkvara digitaalkoopia lugemiseks arvutiekraanil, suurendada pilti või navigeerida läbi terve raamatu.
- Saate välja trükkida üksikuid lehekülgi või kogu raamatu.
- Saate kasutada üksikterminite täistekstotsingut nii ühe faili kui failikomplekti (isikliku e-raamatukogu) piires.
- Saate kopeerida pilte ja tekstiosi teistesse rakendustesse, näiteks tekstitöötlusprogrammidesse.

Tingimused

EOD teenust kasutades nõustute Te tingimustega, mille on kehtestanud raamatut omav raamatukogu. EOD võimaldab juurdepääsu digiteeritud dokumentidele rangelt isiklikel, mittekommertseesmärkidel. Kui soovite digitaalkoopiat muuks otstarbeks, palun võtke ühendust raamatukoguga.

- Tingimused inglise keeles: http://books2ebooks.eu/odm/html/utl/en/agb.html
- Tingimused saksa keeles: http://books2ebooks.eu/odm/html/utl/et/agb.html

Rohkem e-raamatuid

Seda teenust pakub juba tosin raamatukogu enam kui kümnes Euroopa riigis.
Lisainfo aadressil: http://books2ebooks.eu

Eelkava

Tsiviil seadustik

Ü l d o s a

ja

Perekonna õigus

Kohtuministeeriumi kodifikatsiooni osakonna väljaanne

1 9 2 6

A-4485

Eelkava

Tsiviil seadustik

Üldosa

ja

Perekonna õigus

Tartu Ülik. Õigusteaduskonna Raamatukogu 1858

IA
24432

Inv. r. № 1479 1932.

Kohtuministeeriumi kodifikatsiooni osakonna väljaanne
1926

Tallinna Keskvangimaja trükikoda

i53031027

Vabariigi Valitsuse otsusega 7. nov. 1923. moodustatud tsiviilseadustiku ümbertöötamise komisjon avaldab käesolevaga trükis tsiviilseadustiku eelkava kaks esimest raamatut — üldosa ja perekonnaõiguse. See on jätkuks mineval aastal ilmunud pärandusõiguse eelkavale.

Komisjon palub kõiki asjatundjaid eelkava arvustuse alla võtta ja oma märkused saata kohtuministeeriumi nimele hiljemalt 1. jaanuariks 1927., et neid võimalik oleks eelkava kolmandal lugemisel arvesse võtta.

Paragrahvide lõpus klambrites leiduvad lühendused tähendavad:

B. — Balti eraseadus;
S. — B. G. B.;
V. — Vene tsiviilsead. projekt;
H. — Helveetsia tsiv. sead.;
P. — Prantsuse Code civil.

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

SISUKORD.

Esimene raamat.

Üldosa.

	§§	lhk.
1. osa. Üldmäärused	1— 20	7
2. osa. Isikud	21— 53	10
I. peatükk. Füüsilised isikud	21— 47	10
II. peatükk. Juriidilised isikud	48— 53	15
3. osa. Asjad	54—105	16
I. peatükk. Asjade liigid	54— 64	16
II. peatükk. Asjade koondused . . .	65— 68	18
III. peatükk. Peaasjad ja kõrvalasjad .	69—101	19
1. jagu. Üldmäärused	69— 72	19
2. jagu. Peaasja olulised osad	73— 76	19
3. jagu. Vili	77— 81	20
4. jagu. Päraldised	82— 91	21
5. jagu. Koormatused ja kulud	92—101	22
IV. peatükk. Asjade hindamine . . .	102—105	23
4. osa. Õiguslised toimingud	106—266	24
I. peatükk. Üldmäärused	106—135	24
II. peatükk. Tahteavaldus	136—182	28
1. jagu. Üldmäärused	136—154	28
2. jagu. Eksitus	155—173	30
3. jagu. Pettus	174—178	33
4. jagu. Sundus	179—182	34
III. peatükk. Õigusliste toimingute koosseisu osad	183—236	34
1. jagu. Üldmäärused	183—186	34
2. jagu. Tingimus	187—220	35
1. jaotus. Üldmäärused	187—193	35
2. jaotus. Tingimuste õigusline mõju	194—211	36
1. alljaotus. Edasilükkavate tingimuste mõju	194—200	36

	§§	lhk.
2. alljaotus. Äramuutvate tingimuste mõju	201—204	37
3. alljaotus. Paratamatute, võimatute ja kõlblusvastaste tingimuste mõju . . .	205—211	38
3. jaotus. Tingimuste täideminek . .	212—220	39
3. jagu. Ajamääramine õigusliste toimingute juures	221—236	40
IV. peatükk. Õigusliste toimingute vorm	237—254	42
1. jagu. Üldmäärused	237—240	42
2. jagu. Õigusliste toimingute kirjalik vorm	241—254	43
V. peatükk. Õigusliste toimingute tõlgitsemine	255—266	46
5. osa. Aegumine	267—289	47

Teine raamat.

Perekonna õigus.

1. osa. Abielu	290—437	51
I. peatükk. Abielusse astumine . . .	290—315	51
1. jagu. Üldmäärused	290—300	51
2. jagu. Kihlus	301—310	53
3. jagu. Abielu sõlmimine	311—315	54
II. peatükk. Tühised ja vaieldavad abielud	316—334	55
1. jagu. Tühine abielu	316—326	55
2. jagu. Vaieldav abielu	327—334	57
III. peatükk. Abielu lahutus	335—354	59
IV. peatükk. Abikaasade isiklised õigused ja kohused . . .	355—361	63
V. peatükk. Abikaasade varanduslised õigused	362—437	65
1. jagu. Üldmäärused	362—370	65
2. jagu. Abielulepingud	371—379	66
3. jagu. Vara ühendus	380—404	68
4. jagu. Varalahusus	405—412	71
5. jagu. Üldine varaühisus	413—434	72
6. jagu. Piiratud varaühisus	435—437	76

	§§	lhk.
2. osa. Sugulus	438—523	76
I. peatükk. Üldmäärused	438—450	76
II. peatükk. Vanemate ja laste vastastikused õigused ja kohused	451—523	78
1. jagu. Abielulised lapsed	451—459	78
2. jagu. Mitteabielulised lapsed	460—471	80
3. jagu. Mitteabieluliste laste seaduslikustamine	472—473	82
4. jagu. Adopteerimine	474—487	82
5. jagu. Vanemlik võim	488—523	84
3. osa. Eestkoste ja hoolekanne	524—694	90
I. peatükk. Eestkoste	524—686	90
1. jagu. Eestkoste allealiste üle	524—677	90
1. jaotus. Eestkoste määramine	524—550	90
2. jaotus. Eestkoste teostamine	551—626	94
1. alljaotus. Üldmäärused	551—557	94
2. alljaotus. Eestkostja kohused eestkostetava isiku suhtes	558—568	95
3. alljaotus. Eestkostetava esindamine eestkostja läbi	569—582	97
4. alljaotus. Eestkostetava varanduse valitsemine	583—620	99
5. alljaotus. Aruandmine	621—626	105
3. jaotus. Eestkostjate vastutus	627—641	106
4. jaotus. Hoolekandekohus	642—652	108
5. jaotus. Kogukonna hoolekandenõukogu kaastegevus	653—655	110
6. jaotus. Eestkoste lõppemine	656—677	110
2. jagu. Eestkoste täisealiste üle	678—686	114
II. peatükk. Hoolekanne	687—694	115

Esimene raamat.

Üldosa.

1. osa.

Üldmäärused.

§ 1. Kõik selle tsiviilseadustiku määrused, millede kohta ei ole tähendatud, et nad maksavad ainult teatavas õiguspiirkonnas, on üldiselt maksvad tervel Eesti Vabariigi maa-alal ja kõigi tema elanikkude kohta (B. XIV).

§ 2. Teatava isiku õigus- ja teguvõime määratakse selle riigi seaduste järgi, kelle kodakondsusesse see isik kuulub.

Võime teatavat õigust omandada määratakse selle koha seaduste järgi, kuhu omandatav õigus suhtub (B. XXVIII; S. E. 7; V. 4; P. 3).

§ 3. Abielusse astumise kohta, kui vähemalt üks abiellujatest on Eesti Vabariigi kodanik, on kummagi abielluja suhtes maksvad selle riigi seadused, kelle kodakondsusesse ta kuulub, olgugi et abielu on sõlmitud väljamaal. Sama on maksev ka väljamaalaste kohta, kes sisemaal abielluvad.

Sisemaal sõlmitava abielu vorm määratakse ainult Eesti Vabariigi seaduste järgi. Väljamaal sõlmitud abielu peab vormi poolest vastama koha peal maksvatele seadustele (S. E. 13; V. 8; B. 1—4).

§ 4. Abielu lõpetamise kohta on mõõduandvad selle riigi seadused, kelle kodakondsusesse kuulub abielumees abielu lõpetamise nõudmise tõstmise ajal.

Kui nõudja on Eesti Vabariigi kodanik, siis võib ta abielu lõpetamist nõuda Eesti Vabariigi kohtutes siinsete seaduste järgi ka siis, kui teise abikaasa elukoht on väljamaal (S. E. 17; V. 8; B. 1—4).

§ 5. Abikaasade isiklised ja varanduslised õigused määratakse selle riigi seaduste järgi, kelle kodakondsuses oli mees abielu sõlmimise ajal. Mehe kodakondsuse muutmise korral muutuvad vastavalt ka abikaasade isiklised õigused, kuna nende varanduslised õigused ei muutu, olgu siis, et nad sõlmivad abielulepingu, mis aga ei või rikkuda kolmandate isikute õigusi (B. XXIX; S. E. 14—16; V. 9; Haagi konv. 1905. a. §§ 1, 2, 9).

§ 6. Õiguslised vahekorrad, mis tekivad sugulisest kokkuelamisest väljaspool abielu, käivad selle riigi seaduste alla, kel'e kodakondsusesse kuulus ema lapse sündimise ajal. Selle juures ei võida aga tõsta suuremaid nõudmisi kui Eesti Vabariigi seaduste järgi põhjendatud on (B. XXX; S. E. 21).

§ 7. Vanemliku võimu kohta on maksvad need seadused, millede alla käib oma kodakondsuse järgi isa ja, kui isa on surnud, ema (B. XXXI; S. E. 19; V. 11).

§ 8. Eestkoste ja hoolekande kohta on maksvad selle riigi seadused, kus eestkoste või hoolekanne määrata tuleb.

Väljamaalase üle võidakse eestkoste või hoolekanne määrata, kui see riik, kelle kodakondsusesse väljamaalane kuulub, tema eest hoolitsemist oma peale ei võta (B. XXXII; V. 12; S. E. 23).

§ 9. Õigused liikuvate ja liikumata asjade peale, samuti nende asjade valdamine määratakse selle riigi seaduste järgi, kus asjad on (B. XXXIII; S. E. 28; V. 6; P. 3).

§ 10. Pärimisele kutsumine ja päranduse omandamine määratakse selle riigi seaduste järgi, kelle kodakondsusesse kuulus pärandaja; välja võetud sellest on kinnisvarad; viimased käivad oma asukoha seaduste alla ka siis, kui nad pärandustombu koosseisu kuuluvad (B. XXXIV; V. 13; S. 24—29).

§ 11. Lepingutest tekkivate nõudeõiguste suhtes on eestkätt mõõduandev see, kas lepinguosalised on väljendatult kokku leppinud nende vastastikuste õigusliste vahekordade määramisel tarvituselevõetavate seaduste kohta. Niisugune kokkulepe tuleb jõus hoida, niivõrd kui sellele vastu ei käi absoluutselt käskivad või keelavad Vabariigi seadused. Kui niisugust kokkulepet ei ole, siis tuleb oletada, et pooled on endid heitnud selle riigi seaduste alla, kus tuleb täitmisele õiguslisest toimingust tekkiv kohustus. Nende seaduste järgi määratakse eriti õiguslise toimingu materjaalne maksvus ja jõud (B. XXXV; V. 7).

§ 12. Õigusliste toimingute (lepingute ja viimse tahtmise avalduste) vormi suhtes võidakse käia niihästi selle riigi seaduste järgi, kus õigusline toiming ette võetakse, kui ka selle riigi seaduste järgi, kus õigusline toiming peab täidetama.

Suusõnalised testamendid on maksvad ainult sellel juhtumusel ja niivõrd, kui ja kuivõrd nad on lubatud nende täitmise koha seaduste järgi (B. XXXVI; V. 5, 14; S. E. 11).

§ 13. Väljamaa seadus ei või tulla tarvitusele Eesti Vabariigis, samuti ei ole väljamaal sõlmitud õiguslisel toimingul jõudu Eesti Vabariigis, kui nad käivad absoluutselt käskivate või keelavate Vabariigi seaduste, heade kommete või Vabariigis maksva avaliku korra vastu (S. E. 30; V. 17; P. 6).

§ 14. Igaüks peab oma õiguste teostamisel ja oma kohuste täitmisel toimetama õiglaselt ja ustavalt.

Õiguse teostamine ei ole lubatav, kui selle otstarbeks on ainult teisele kahjutegemine (H. 2; S. 226).

§ 15. Seaduste seletamisel tuleb eestkätt silmas pidada seaduses tarvitatud sõnade tähendust. Kui sõnadel on mitu tähendust, siis tuleb eesõigus anda üldisele tähendusele erilise tähenduse ees ja harilikule tähendusele piltliku tähenduse ees, välja arvatud need juhtumused, kui üldine või harilik tähendus ei sünni kokku seaduse mõttega ja otstarbega.

Mitmest ühteviisi kohastest sõna tähendustest tuleb võtta see, mis lausesse toob kõige parema mõttelise kooskõla.

Pehmemale ja õiglasemale sõna tähendusele tuleb kahtluse korral anda eesõigus karmima ees (B. XIV, XVII, XVIII).

§ 16. Määrusi, mis moodustavad erandid üldistest reeglitest, ei võida laiendavalt seletada (B. XIX).

§ 17. Kahtluse korral ei tule oletada vastolu käesoleva seadustiku üksikute määruste vahel, vaid määrused, mis paistavad üksteisega vastolus olevat, tulevad seletada nii, et üks määrus on reegel, millest teine määrus moodustab erandi (B. XX).

§ 18. Kui seaduses ei leidu vastavat määrust, siis tuleb tarvitusele võtta kombeõigus.

Kombeõigus ei või maksvusetaks teha ega muuta seaduse määrusi.

Juhtumused, milledel kombeõigusele erandliselt eesõigus antakse seaduse määruste ees, on seaduses väljendatult ära tähendatud (B. XXIV, XXV; V. 20; H. 1).

§ 19. Kui käesolevas seadustikus ega kombeõiguses ei leidu vastavat määrust mõne üksiku õigulise küsimuse kohta, siis tuleb see küsimus otsustada käesoleva seadustiku nende määruste järgi, mis käivad kõne all oleva küsimusega ühesugusel alusel põhjenevate ja sellepärast temale sisemiselt sarnaste juhtumuste kohta.

Määrusi, mis moodustavad erandid üldistest reeglitest, ei võida laiendada vahekordade peale, mis olgugi üheliigilised, aga ei ole täitsa ühesugused nendega, millede jaoks need erandid tehtud (B. XXI, XXII; V. 21, 22).

§ 20. Kohtuotsustel, mis üksikute juhtumuste kohta tehtud, olgugi kõrgemate kohtute poolt, ei ole seda jõudu, mis seadusel, ja sellepärast ei või nad teiste juhtumuste kohta mõõduandvad olla. Kuna aga kohtunikud on kohustatud oma otsustes ühesugustel asjaoludel järjekindlad olema, ei ole asjaosalistel keelatud oma nõudmiste põhjendamiseks toetuda endiste seadusejõusse astunud kohtuotsuste peale (B. XXVI; V. 19; Ts. K. S. 815).

2. osa.

Isikud.

I. peatükk.

Füüsilised isikud.

§ 21. Inimese õigusvõime, s. o. võime õigusi ja kohuseid omada, algab tema sündimise lõpuga.

Teatavatel seaduses tähendatud juhtumustel on laps juba enne sündimist õigusvõimeline, kuid selle eeldusega, et ta elusalt sünnib (S. 1; H. 11, 31).

§ 22. Teguvõime, s. o. võime oma toimetustega õigusi ja kohuseid tekitada, omab inimene täisealiseks saamisega.

Täisealsus algab kahekümneüheaastaseks saamisega (S. 2; H. 12, 14; P. 488; B. 269; N. V. 7).

§ 23. Erandlistel juhtumustel ja iseäranis mõjuvatel põhjustel võidakse allealist ka enne kahekümneüheaastaseks saamist, kuid milgi juhtumusel enne kaheksateistkümmend aastat vanaks saamist, täisealiseks tunnustada, kui tema eestkostjad ja lähe-

mad sugulased tõendavad tema laitmata ülevalpidamist ja tema võimet iseseisvalt oma õigusi teostada ning kaitsta ja oma kohuseid täita.

Täisealiseks tunnustamisega omab allealine täisealise isiku õiguslise seisukorra (B. 270; S. 3).

§ **24.** Täisealiseks tunnustamine on lubatud ainult siis, kui allealine ise seda palub.

Täisealiseks tunnustada võidakse allealist ainult siis, kui see tema head käekäiku soodustab (S. 4, 5).

§ **25.** Täisealiseks tunnustamine *(venia aetatis)* sünnib vastava kohtu otsusega hoolekandekohtu ettepanekul (B. 271; S. 3).

§ **26.** Teguvõimetuks võidakse tunnustada isikut:

1) kes vaimuhaiguse või vaimunõtruse pärast oma asju ei suuda toimetada;

2) kes pillamisega enese või oma perekonna viib ainelise viletsuse hädaohtu;

3) kes liigjoomise pärast oma asju ei suuda toimetada või enese või oma perekonna viib ainelise viletsuse hädaohtu või on kardetav teiste julgeolekule.

Teguvõimetuks tunnustamine tuleb lõpetada, kui selle põhjus ära langeb (S. 6; V. 7, 653; H. 369, 370; B. 497, 498, 505, 506, 511; P. 489 ja järgm.).

§ **27.** Kui teatava nime tarvitamise pärast tekib vaielus või kui selle isiku huvi, kes teatava nime tarvitamiseks õigustatud, rikutakse sellega, et keegi teine isik sama nime õiguseta tarvitab, siis võib õigustatu sellelt teiselt isikult nõuda oma õiguse rikkumise kõrvaldamist ja süü korral ka kahjutasumist või teatava rahasumma maksmist rahulduseks. Kui on karta õiguse rikkumist ka edaspidi, siis võib õigustatu nõuda selle rikkumise ärakeelamist (S. 12; H. 29, 30).

§ **28.** Isiku elukohaks loetakse seda kohta, kus ta asub kavatsusega kestvalt sinna jääda või mis moodustab tema kodanlise elu ja tegevuse keskkoha. Elukoht on kas vabatahtlik või sunduslik, selle järgi, kas alaline asupaik teatavas kohas valitakse oma äranägemise järgi või määratakse see sunduslikult seaduse põhjal (B. 3066; S. 7; V. 8; H. 23; P. 102).

§ **29.** Vabatahtlise elukoha võib isik valida mitte ainult selle valiku väljendatult avaldamise teel, vaid ka vaikides, kui nimelt keegi:

1) asub teatavasse kohta alaliselt elama;
2) asutab omale uue majapidamise;
3) koondab suurema osa oma varandusest teatavasse kohta ja sinna elama asub kavatsusega mitte ajutiselt sinna jääda.

Kinnisvara omanduses pidamine iseenesest ei määra veel elukohta, samuti ei määra seda ka ajutine viibimine teatavas kohas (B. 3067, 3068).

§ **30.** Elukoht on sundusline, kui keegi:

1) on vastava ametiasutuse poolt saadetud teatavasse kohta kohusega seal elada;
2) oma peale võetud ameti või kutse tõttu teatavas kohas elama peab (B. 3069; S. 9).

§ **31.** Abielunaise elukohaks on tema mehe elukoht. Niikaua kui mehel ei ole alalist elukohta või kui naine ei ole kohustatud mehega koos elama, võib naine ise omale elukoha valida.

Vanemliku võimu all olevate abieluliste laste elukohaks on nende vanemate elukoht, mitteabieluliste laste elukohaks aga nende ema elukoht, niikaua kui neile teist elukohta ei ole määratud (B. 3070; S. 10).

§ **32.** Eestkoste all olevad isikud ei või vastu oma eestkostjate tahtmist omale elukohta valida ega seda muuta (S. 8).

§ **33.** Vabatahtlise elukoha mahajätmine sünnib sellekohase kavatsuse tõeliku teostamisega, mitte aga lihtsa avaldusega, et senist elukohta tahetakse maha jätta.

Sunduslise elukoha mahajätmiseks on vajalik nende nõusolek, kelledest elukoha määramine oleneb (B. 3071, 3072).

§ **34.** Ühel isikul võib kaks või mitu elukohta olla, kui ta neid ühesugusel määral oma kodanlise elu ja tegevuse keskkohtadena käsitab ja vajaduse järgi vahest ühes, vahest teises nendest elab (B. 3073; S. 7).

§ **35.** Elukohta ei ole:

1) sellel, kes oma senise elukoha on maha jätnud, kuni ta uut ei ole valinud ja sinna tegelikult asunud;

2) sellel, kes reisimise pikemaks ajaks oma elukutseks teeb, ilma et tal oleks mõni kodu tema toimetuste püsivaks keskkohaks, kuhu ta teatavate vaheaegade järele jälle tagasi pööraks;

3) hulgusel, kes ilma tööta ja eluülespidamise allikata ümber hulgub (B. 3074).

§ **36.** Äraolijaks loetakse üldiselt seda, keda sellel kohal ei ole, kus ta õieti olema peaks või kus midagi sünnib, mille kohta temal on milleski suhtes õigusline huvi.

Eriti loetakse äraolijaks seda, kes viibib väljaspool oma elukohta (§ 30) (B. 3076, 3077).

§ **37.** Äraolijaks kitsamas mõttes loetakse seda, kes oma elukohast lahkunud ja üle Vabariigi piiri välja läinud (B. 3079).

§ **38.** Äraolijaga õigusliselt ühetaoliseks loetakse seda, kes küll seal viibib, kus tema elukoht on, kuid väliste olude tõttu on takistatud oma õigusi teostama ja kaitsma, nagu alleealised, vaimuhaiged ning muud raskesti haiged jne. (B. 3087).

§ **39.** Teadmata äraolijat võib kohus huvitatud isikute palvel väljakutsekorras surnuks tunnustada (S. 13; B. 524; P. 112, 115).

§ **40.** Surnukstunnustamine on lubatud siis, kui viimase kümne aasta jooksul teadmata äraolija elusolemisest mingisuguseid teateid ei ole saadud. Surnukstunnustamine ei tohi järgneda enne selle aasta lõppu, mil teadmata äraolija oleks kolmkümmendüks aastat vanaks saanud.

Teadmata äraolijat, kellel seitsmekümnes eluaasta juba oleks möödunud, võidakse surnuks tunnustada, kui viimase viie aasta jooksul tema elusolemisest mingisuguseid teateid ei ole saadud.

Kümneaastaline või viieaastaline tähtaeg algab viimase aasta lõpuga, mil teadmata äraolija olemasolevate teadete järgi veel elus oli (S. 14; B. 524, 525; P. 120, 121, 129).

§ **41.** Surnuks võidakse tunnustada seda, kes sõjaväkke kuuluva isikuna on sõjast osa võtnud, sõja kestel kadunud ja sellest saadik teadmata äraolev, kui rahulepingu tegemisest on möödunud viis aastat.

Kui rahulepingut ei ole tehtud, siis algab see viieaastaline tähtaeg selle aasta lõpuga, millel sõda tegelikult lõppes.

Sõjaväkke kuuluvaks isikuks loetakse ka seda, kes sõjaväe juures viibib mõnesuguse ameti või teenistuse vahekorra tõttu või vabatahtlise abiandmise otstarbeks (S. 15; P. 129).

§ **42.** Surnuks võidakse tunnustada seda, kes meresõidul oli sõiduriistal, mis sõidu ajal hukkus, ja kes sõiduriista hukkumisest saadik on teadmata äraolev, kui hukkumisest on möödunud kolm aastat.

Hukkumist eeldatakse, kui sõiduriist ei ole oma sihtkohta jõudnud või kindla reisisihi puudumise korral ei ole tagasi tulnud ja sõidu algusest on kolm aastat möödunud (S. 16).

§ **43.** Kes muudel asjaoludel, peale nende, mis §§ 41 ja 42 tähendatud, surma hädaohtu sattus ja sellest saadik on teadmata äraolev, seda võidakse surnuks tunnustada, kui sündmusest, mille tõttu surma hädaoht tekkis, on möödunud viis aastat (S. 17).

§ **44.** Surnukstunnustamine on aluseks eeldusele, et teadmata äraolija on surnud sellel ajal, mis surnukstunnustamist sisaldavas kohtuotsuses on kindlaks määratud.

Surma ajaks tuleb arvata, niivõrd kui kogutud andmetest teisiti ei järgne:

§ 40. ette nähtud juhtumustel aega, millal surnukstunnustamine lubatavaks sai;

§ 41. ette nähtud juhtumustel aega, millal rahuleping tehti, või selle aasta lõppu, millel sõda tegelikult lõppes;

§ 42. ette nähtud juhtumustel aega, millal sõiduriist hukkus või millest peale hukkumist eeldatakse;

§ 43. ette nähtud juhtumustel aega, millal sündmus aset leidis.

Kui surma aeg on ära tähendatud ainult päevaga, siis loetakse surma momendiks selle päeva lõppu (S. 18; P. 130).

§ **45.** Kui mõnesuguses ühises hädaohus, näiteks lahingus, laeva hukkumisel, maja kokkuvarisemisel jne., on kaks või mitu isikut surma saanud ja ei ole teada, kes teisest kauemini elas, siis tuleb eeldada, et nad kõik on surnud ühel ja samal momendil (B. 2584, 2586; S. 20).

§ **46.** Kohtuliku surnukstunnustamise tagajärjel antakse teadmata äraolija varandus välja nendele, kes tema eeldatava surma päeval tema lähemad pärijad olid.

Kui pärast surnukstunnustamist tõeks tehakse, et teadmata äraolija surm on järgnenud teisel ajal, siis võivad need, kes sellel viimasel ajal pärimiseks õigustatud olid, pärijatelt nõuda varanduse väljaandmist, kuid ainult sellel määral, mis sellest varandusest veel alles on või millevõrd pärijad sellest on veel rikastunud nõudmise tõstmise ajal (B. 526, 528).

§ **47.** Kui teadmata äraolija, kes kohtulikult on surnuks tunnustatud, tagasi tuleb, siis võib ta oma varandust tagasi nõuda nendelt, kelledele see välja antud (§ 46), või nende pärijatelt, kuid ainult § 46. tähendatud kitsendusega (B. 527).

II. peatükk.

Juriidilised isikud.

§ **48.** Juriidiliste isikute hulka kuuluvad:

1) fiskus, omavalitsused ja muud avalikõiguslised koondused, sihtvarandused ja asutused, kelledel seaduse järgi võivad iseseisvalt olla varanduslised õigused ja kohused;

2) ühingute registrisse sisse kantud eraõiguslised:

   a) seltsid, ühingud ja ühisused ning nende liidud, kelledel nende põhikirjade järgi võivad iseseisvalt olla varanduslised õigused ja kohused;

   b) sihtvarandused;

3) asjade koondused, kelledel seaduse järgi võivad iseseisvalt olla varanduslised õigused ja kohused; siia kuuluvad eriti pärandused (B. 713, 1692, 2351; V. 13; S. 21, 80, 89; H. 52, 60, 80).

§ **49.** Isikute ühendusi ja sihtvarandusi, mis asutatud kõlblusvastaseks või seadusvastaseks otstarbeks, ei võida registrisse kanda ja järjelikult ei või nad ka juriidilise isiku õigusi saada (H. 52; V. 15).

§ **50.** Juriidilised isikud võivad olla kõikide nende õiguste ja kohuste kandjateks, millede vajalikuks eelduseks ei ole inimese loomulikud omadused, nagu sugu, vanus, sugulus jne., kuivõrd seaduses või vastava juriidilise isiku põhikirjas ei ole tehtud kitsendusi (H. 53).

§ 51. Juriidilised isikud on teguvõimelised, niipea kui on määratud selleks seaduse ja põhikirja järgi vajalikud organid.

Juriidiliste isikute tahteavaldused tehakse nende seaduslikkude esindajate, eestseisuste, asjaajajate või selleks eriti määratud volinikkude kaudu (H. 54, 55; B. 636, 2624, 2913, 2918).

§ 52. Juriidilise isiku asukoht on seal, kus tema valitsemist teostatakse, kui tema põhikiri seda teisiti ei määra (H. 56; S. 24).

§ 53. Kui juriidiline isik lõpetatakse, siis läheb tema varandus üle riigile, kui seda teisiti ei määra seadus, põhikiri, asutuskiri või vastavad organid, niivõrd kui viimastele selleks õiguse annavad seadus, põhikiri või asutuskiri.

Varandust tuleb tarvitada võimalust mööda vastavalt senisele otstarbele.

Kui juriidiline isik lõpetatakse kohtu poolt kõlblusvastaste või seadusvastaste eesmärkide poole püüdmise pärast, siis läheb tema varandus üle riigile, olgugi et teisiti oli määratud (H. 57; S. 45, 46).

3. osa.

Asjad.

I. peatükk.

Asjade liigid.

§ 54. Asjad on kas kehalised või kehatud.

Kehatute asjade hulka kuuluvad kõiksugused isiklised, asjalised ja nõude õigused, niivõrd kui nad kuuluvad varanduse koosseisu (B. 529, 535; S. 90).

§ 55. Kehalised asjad jagunevad liikuvateks ja liikumata asjadeks selle järgi, kas neid saab ühest paigast teise viia ilma nende välist kuju rikkumata või mitte (B. 530).

§ 56. Asjade peale, mis oma loomu poolest on liikuvad, võidakse seaduse määrusega üle kanda liikumata asjade kohta

maksvad õiguslised põhimõtted, samuti ümberpöördult. Sellest aga, et seadus üksikutes suhetes teatava liikuva asja või teatava liikuvate asjade liigi muudest eraldab ja neid tahab käsitada samade või sarnaste põhimõtete järgi, nagu liikumata asju, ei tohi järeldada, et niisuguseid liikuvaid asju ka kõigis muudes suhetes tuleks õigusliselt ühevääriliseks lugeda liikumata asjadega (B. 531).

§ **57.** Asjalised õigused tulevad arvata kas liikuva või liikumata varanduse hulka selle järgi, kas nende objektiks on liikuvad või liikumata asjad.

Isiklised ja nõude õigused, viimased ka siis, kui nad on sihitud liikumata asja saamise peale või on kindlustatud hüpoteegiga kinnisvara peale, kuuluvad liikuva varanduse hulka (B. 536, 537; V. 37).

§ **58**. Tuleb kehatu asja peale vaadata kui kehalise asja kosseisu osa või päraldise peale, siis saab ta selle kehalise asja omadused, nii et teda kas liikuvaks või liikumataks tuleb lugeda selle järgi, kas kehaline asi on liikuv või liikumata (B. 538).

§ **59.** Kehalised asjad võivad olla kas asendatavad *(res fungibiles)* või mitteasendatavad asjad.

Asendatavad asjad on niisugused, millede suhtes harilikus läbikäimises silmas peetakse ainult nende liiki, mitte aga üksikut asja, nii et nende andmisel või tasumisel neid tarvitseb anda ainult teatavat liiki, teatavas headuses ja teataval arvul. Nende hulka kuuluvad kõik asjad, milliseid kauplemisel ja läbikäimisel määratakse arvu, mõõdu või kaalu järgi (B. 532; S. 91; V. 47).

§ **60.** Asjaosaliste tahtmisega võidakse ka asjadele, mis iseenesest asendatavad ei ole, s. o. mis harilikult üksikult kindlaks määratud objektidena anda tulevad, asendatavate asjade omadus anda, samuti ümberpöördult (B. 533; V. 48).

§ **61.** Kehalised liikuvad asjad võivad olla äratarvitatavad või mitteäratarvitatavad selle järgi, kas nad nende hariliku tarvitamisega hävinevad või mitte (B. 534; V. 49).

§ **62.** Kehalised asjad, niihästi liikuvad kui liikumatad, võivad olla jagatavad või mittejagatavad.

Õiguslises suhtes tuleb jagatavateks lugeda ainult niisuguseid asju, mida ilma nende olu rikkumata võidakse tükel-

dada üksikuteks osadeks, milledest iga osa pärast jagamist iseseisva terviku moodustab. Asjad, millede suhtes see võimalik ei ole, on õigusliselt mittejagatavad (B. 543).

§ **63.** Asju, mis iseenesest jagatavad, võidakse seadusega mittejagatavateks tunnustada.

Juhtumused, milledel seadus jagamise kas tingimata või teatavates suhetes ära keelab, on oma kohal tähendatud (B. 544).

§ **64.** Kui mõni mittejagatav asi kuulub mitmele isikule, kes selle tarvitamist oma vahel ei ole jaganud ei aja ega koha järgi ega muul viisil, siis kasutavad nad kõik oma õigust mittejagatava asja peale tervelt ja nii täielikult, kui asja loomus seda lubab. Kus vaja on niisuguse mittejagatava asja kohta nõudmist tõsta või seda kolmandate isikute nõudmiste vastu kaitsta, seal on need, kellele see asi kuulub, õigustatud ning kohustatud ühiselt tegutsema (B. 546).

II. peatükk.

Asjade koondused.

§ **65.** Õiguste ja kohustuste objektiks võivad olla mitte ainult üksikud asjad, olgu nad lihtsad või mitmest osast koosnevad, vaid ka asjade koondused (B. 539).

§ **66.** Asjade koondus koosneb üheliigilistest või mitmeliigilistest, kehalistest või kehatutest asjadest, mis iseenesest iseseisvad, kuid teatavaks otstarbeks on ühendatud ning ühise nimega tähendatud, ja millede peale õiguslises suhtes vaadatakse kui ühe üksiku asja ehk üksuse peale *(universitas rerum)* (B. 540).

§ **67.** Asjade koonduste hulka kuuluvad ka terved varanduse kogud, s. o. kõikide nende kehaliste ja kehatute asjade kogumõiste, mis ühe isiku võimu all on või olid *(universitas juris)*, nagu teatava isiku varandus, pärandus, konkursitomp, naise kaasavara, vanemliku võimu all oleva lapse eravara jne. (B. 541).

§ **68.** Asjade koondust moodustavate üksikute asjade arvu vähenemine või juurdekasv ja üldse üksikute asjade vahetus ei lõpeta asjade koonduse mõistet ega muuda selle olu (B. 542).

III. peatükk.

Peaasjad ja kõrvalasjad.

1. jagu.

Üldmäärused.

§ 69. Peaasjad on niisugused asjad, mis esinevad iseseisvate õiguse objektidena. Kõik see, mis on olemas ainult peaasja tõttu, viimase juurde kuulub või on muul viisil temaga ühenduses (§ 72), on kõrvalasi *(accessio)* (B. 547).

§ 70. Kõrvalasjad omavad, niikaua kui nad peaasjast lahutatud ei ole, viimase õiguslise iseloomu. Sellepärast ei tule liikumata asja liikuvate päraldiste peale vaadata kui liikuvate asjade peale, vaid neid tuleb käsitada liikumata asjade kohta maksvate põhimõtete järgi (B. 549).

§ 71. Kõikidest õiguslistest vahekordadest, mis puutuvad peaasjasse, võtavad viimase juurde kuuluvad kõrvalasjad iseenesest osa, nii et, näiteks, peaasja võõrandamise korral kõrvalasi ühes sellega võõrandatuks loetakse, kui ei ole väljendatult kokku lepitud vastupidi (B. 550).

§ 72. Kõrvalasjadeks loetakse:

1) niisugused asjad, mis on peaasja olulised osad, nende hulgas ka juurdekasv (*accessio* kitsamas mõttes);

2) peaasja vili;

3) omaette olevad asjad, mis, ilma et nad peaasja olulised osad oleksid, siiski viimase juurde arvatakse ja temast olenevad kui päraldised;

4) peaasja peale tehtud kulud ja tema peal lasuvad koormatused (B. 548).

2. jagu.

Peaasja olulised osad.

§ 73. Peaasja oluliste osade hulka käib kõik see, mis temaga vahetult ühenduses on ja tema olusse kuulub, nii et ilma selleta peaasja tema nimetuse ega mõiste järgi ei või üldse olla või ei võida lugeda täielikuks (B. 551).

§ 74. Maatüki oluliste osade hulka kuuluvad maaga kindlasti ühendatud asjad, eriti hooned. Seeme saab külvamisega, taim istutamisega maatüki oluliseks osaks.

Hoone oluliste osade hulka kuuluvad asjad, milledest hoone on ehitatud (S. 94; B. 771).

§ **75.** Asjalised servituudid ja muud õigused, mis on ühendatud omandusõigusega teatava maatüki peale, loetakse selle maatüki olulisteks osadeks (S. 96; B. 552).

§ **76.** Maatüki koosseisu osade hulka ei kuulu niisugused asjad, mis ainult mööduvaks otstarbeks on maaga ühendatud. Sama on maksev hoone või muu ehituse kohta, mis mõne õiguse teostamisel võõra maatüki peale selleks õigustatud isik on maaga ühendanud.

Asjad, mis ainult mööduvaks otstarbeks on hoone külge pandud, ei kuulu hoone koosseisu osade hulka (S. 95).

3. jagu.

Vili.

§ **77.** Vilja all selle sõna laiemas mõttes tuleb mõista igat kasu, mis teatava asja (peaasja) tarvitamisest saada võidakse (B. 553; S. 99, 100).

§ **78.** Kitsamas mõttes nimetatakse viljaks teatava asja saadusi, olgu need temast tekkinud looduse jõul või saadud sissetulekutena, mis asi annab eriliste õigusliste vahekordade tõttu; esimesi nimetatakse loomuliseks viljaks, teisi kodanliseks või tsiviil viljaks. Viimase hulka kuuluvad nimelt rendija üürimaks, obrokimaks, intressid kapitaalidest jne. (B. 554).

§ **79.** Loomuline vili on kas loomuline kitsamas mõttes või tööstusline, s. o. niisugune, mille tekitamiseks töö ja hool on loodusele kaasa aidanud. Siia kuuluvad peaasjalikult põlluja aiatöö saadused (B. 555).

§ **80.** Loomuline vili loetakse peaasja juurde kuuluvaks ainult niikaua, kui ta ei ole sellest lahutatud (B. 556).

§ **81.** Kui keegi on õigustatud saama teatava asja või õiguse vilja kuni teatava ajani või teatavast ajast peale, siis kuulub temale, kui ei ole teisiti määratud:

1) loomuline vili niivõrd, kui see õigustuse aja kestel on asjast lahutatud;

2) kodanlisest viljast tema õigustuse aja kestvusele vastav osa (S. 101).

4. jagu.

Päraldised.

§ **82.** Päraldised on liikuvad asjad, mis, ilma et nad peaasja koosseisu osad oleksid, on määratud peaasja majandusliste otstarvete teenimiseks ja seisavad peaasjaga sellele ülesandele vastavas ruumilises vahekorras. Asi ei ole päraldis, kui teda läbikäimises päraldiseks ei loeta.

Asja mööduv kasutamine teise asja majanduslise otstarbe jaoks ei tee kasutatavat asja päraldiseks (S. 97; B. 557, 558, 559).

§ **83.** Kinnisvarade omandamise ning valdamise, samuti hoonete ja laevade ehitamise ning valdamise kohta käivad dokumendid, kaardid ja plaanid on vastava kinnisvara või laeva päraldised (B. 572).

§ **84.** Liikuvad asjad loetakse hoone päraldisteks siis, kui nad mitte ainult selle valdaja isiklisi otstarbeid või tema äri ei teeni, vaid on eestkätt kestvalt hoone enese teenistuses ja oma loomu kohaselt suurendavad hoone kasulikkust ja mugavust (B. 562).

§ **85.** Kui hoone valdaja on küll muretsenud asju § 84. tähendatud otstarbeks, aga ei ole neid selleks veel ära tarvitanud, nagu näiteks ehitusmaterjale, siis ei kuulu need asjad hoone päraldiste hulka (B. 563).

§ **86.** Olgugi et § 84. järgi mööblid ja majakraam ei kuulu hoone päraldiste hulka, moodustavad siiski erandi niisugused asjad, mis sissemüürimise teel või muul viisil on kindlasti ja vahetult hoonega ühendatud, ilma et nad oleks määratud valdaja erilise äri või tööstuse jaoks; nii näiteks seinakapid, kindlasti ühendatud raudahjud ja raudkaminad, sissemüüritud peeglid, sissemüüritud pajad või katlad, mis määratud harilikkudeks majapidamise otstarveteks, mitte aga vabriku sisseseaded, masinad jne. (B. 564).

§ **87.** Põllumajanduslise maatüki päraldiste hulka ei kuulu nõnda nimetatud inventar, nimelt põllupidamiseks vajalikud riistad, seemnevili, hobused ja sarvloomad, küll aga maatüki majandamiseks vajalikud sõnniku, õlgede ja loomatoidu tagavarad (B. 566; S. 98; V. 39).

§ **88.** Kaubaladude, raamatukogude ja loodusasjade ning muude asjade korjanduste päraldisteks loetakse vastavad riiulid,

kapid ja muud panipaigad, kallisasjade päraldisteks aga nende kestad (B. 570).

§ 89. Veesõiduriista inventar, mis koosneb aerudest, ankrutest, köitest, purjedest ja paatidest, loetakse tema päraldiseks, kuna laeva päraldiseks ei loeta laevaproviandi tagavara (B. 571).

§ 90. Vabriku päraldisteks loetakse mitte üksi tema otstarveteks kasutatavad maatükid, ehitused ja õigustused, niivõrd kui viimased ei ole puht isiklised, vaid ka töötamiseks vajalikud riistad ja masinad, samuti töösolevad lõpetamata saadused; mitte aga tagavarasolevad tooresmaterjalid ega müügi tarvis valmis tehtud vabrikusaadused (B. 573).

§ 91. Päraldiseks olemine lõpeb kõrvalasja lahutamisega peaasjast, kui sealjuures ühtlasi kas sõnadega või toimetustega, mida ei saa teisiti seletada, väljendatakse tahtmist lõpetada kõrvalasja vahekorda peaasjaga, näiteks kõrvalasja teisal tarvitamisega. Ajutine lahutus, näiteks paranduste tegemiseks, ei lõpeta päraldiseks olemist (B. 560).

5. jagu.

Koormatused ja kulud.

§ 92. Kes teatavast asjast kasu saab või saada tahab, see peab ka selle asjaga seotud kahju kandma.

Asja kahju hulka kuuluvad asja peal lasuvad koormatused ja kohused, samuti tema peale või tema pärast kolmanda isiku poolt tehtud kulud (B. 574, 575).

§ 93. Asja peal lasuvad koormatused, olgu nad avalikud maksud või muud reaalkoormatused, servituudid, pandiõigused või muud seesugused raskendused, peab kandma asja omanik (B. 576).

§ 94. Asja peale tehtud kulud võivad olla kas vajalikud, s. o. niisugused, millega asja olu alles hoitakse või täielise kaotuse, kokkuvarisemise või hävinemise vastu kindlustatakse; või kasulikud, kui nendega asi oluliselt paremaks tehakse, eriti tema kasutoovust suurendatakse; või lõpuks toreduslikud, kui nendega ainult mugavust, meeldivust või ilustust saavutatakse (B. 577).

§ 95. Vajalikud kulud tulevad tingimata tasuda igaühele, kes neid teinud, peale varga (B. 578).

§ 96. Kasulikud kulud tulevad tasuda ainult sellele, kes võõrast asja heas usus oma asjana käsitas, ja ainult niivõrd, kui ta ei ole juba tasu saanud asja vilja äratarvitamisest, mis iga kord tuleb arvesse võtta (B. 579).

§ 97. Kasulikud kulud tulevad tasuda ainult selle määrani, mille võrra asja väärtus nende tõttu suurenes. Kui aga väärtuse suurenemise määr üle ulatab kulude summast, siis võidakse nõuda ainult kulude summa tasumist (B. 580).

§ 98. Kui tasumisele kuuluva kasulikkude kulude summa maksmine sellele üle jõu käib, kelle asja peale need kulud tehtud, siis ei võida teda sundida neid tasuma; vastasele on aga siis lubatud tema poolt tehtud parandusi ära võtta, kuivõrd see võib sündida ilma peaasja rikkumata (B. 581).

§ 99. Kes ilma heas usus olemata on teinud võõra asja peale kasulikke kulusid, see ei või küll nende tasumist nõuda, aga tal on õigus tema poolt tehtud parandusi asja küljest ära võtta, niivõrd kui seesugune äravõtmine temale kasu toob ja on läbiviidav ilma peaasja rikkumata (B. 582).

§ 100. Kes on kohustatud vilja väljaandmiseks, see võib vilja saavutamiseks tehtud kulude tasumist nõuda niivõrd, kui kulud vastavad korrapärase majapidamise nõuetele ja vilja väärtusest üle ei ulata (S. 102).

§ 101. Kes toreduslikke kulusid tegi võõra asja peale, ilma et see temale ülesandeks oleks tehtud, see ei või nende tasumist nõuda, aga tal on õigus tema poolt tehtud ilustusi ära võtta, niivõrd kui see temale kasu toob ja on võimalik ilma kahjuta peaasjale (B. 583).

IV. peatükk.

Asjade hindamine.

§ 102. Asju hinnatakse selle järgi, kas nende väärtuse või kasulikkuse määrajaks on harilik tarvidus, pidaja eriline huvi või tema isiklik asja kallikspidamine. Selle järgi võib asjadel olla kas harilik väärtus (turuhind) või eriline väärtus või asja isiklise kallikspidamise peal põhjenev väärtus (B. 585).

§ 103. Asja hariliku väärtuse (turuhinna) määrajaks on kasu, mida asi iseenesest tarvitamise läbi võib anda igale pidajale, olenemata viimase isiklisest olukorrast.

Asja erilise väärtuse määrajaks on kasu, mida asjast saab tema pidaja oma isiklise olukorra tõttu (B. 586, 587).

§ **104.** Isiklise kallikspidamise peal põhjeneva väärtuse *(pretium affectionis)* aluseks on asja kallikspidamine tema pidaja poolt kas asja iseäralduste pärast või eriliste suhete pärast asja ja pidaja vahel, ilma et pidaja seal juures arvesse võtaks asja kasulikkust (B. 588).

§ **105.** Kui seadus räägib asja väärtusest ilma lähemalt ära määramata, siis tuleb selle all mõista harilikku väärtust (B. 589).

4. osa.

Õiguslised toimingud.

I. peatükk.

Üldmäärused.

§ **106.** Õiguslised toimingud on toimetused, mis lubatud viisil korda saadetakse õigusliste vahekordade tekitamiseks, muutmiseks või lõpetamiseks (B. 2909).

§ **107.** Õigusliste toimingute tekkimiseks on vajalik kas osavõtjate mõlempoolne tahteavaldus, järjelikult poolte vastastikune kokkulepe, või ainult isiku ükspoolne tahteavaldus. Esimese liigi hulka kuuluvad lepingud, viimase liigi hulka testamendid, lubadused *(pollicitationes)* jne. (B. 2910).

§ **108.** Õiguslist toimingut võivad korda saata ainult õigusvõimelised, teguvõimelised ja tahtevõimelised isikud (B. 2912).

§ **109.** Õigusliste toimingute kordasaatmiseks on õigustatud mitte üksi füüsilised, vaid ka juriidilised isikud (B. 2913).

§ **110.** Tahtevõime, s. o. võime vabalt otsustada või tahtlikult ja kavatsetult tegutseda, võib kas täiesti puududa või ainult mööduvalt takistatud olla. Täiesti puudub tahtevõime allealistel, teguvõimetuks tunnustatud isikutel ja isikutel, kellede vaimutegevus on niisuguses haiguslises rikkeseisukorras, mis vaba tahtemääramise võimataks teeb, niivõrd kui see seisukord oma loomu poolest ei ole mööduv; mööduvalt takistatud on tahtevõime isikute juures, kes on meelemõistuseta seisukorras või kellede vaimutegevus on mööduvalt rikkes. Sellepärast ei ole õiguslised toimingud, mis seesugustes seisukordades korda saadetud, siduvad (B. 2914; S. 104, 105).

§ 111. Õiguslised toimingud, mis sõlmitud kurtide, tummade, kurttummade, pimedate või muidu kehaliselt vigaste isikute poolt, on maksvad, niikaua kui ei ole tõendatud, et nendel sõlmimise ajal ei olnud vajalikku teadmist toimingu otstarbest ja et nad ei saanud oma tahtmist selgesti avaldada (B. 2915).

§ 112. Õiguslisi toiminguid sõlmida võivad nendest osavõtjad mitte ainult isiklikult, vaid ka oma esindajate kaudu, kellede toimetustega esindatud isikud vahetult õigustuvad ja kohustuvad (B. 2917).

§ 113. Kui keegi on tegutsenud mitteavaliku esindajana, s. o. õiguslise toimingu on korda saatnud küll teise isiku eest, kuid mitte viimase nimel, siis on õigusline toiming maksev eestkätt ainult esindaja enese kohta. Esindatu peale laieneb õiguslise toimingu maksvus ainult siis, kui toiming on temale edasi antud (B. 3111).

§ 114. Kui mitteavalik esindaja tarvitab seda, mis ta õiguslisest toimingust saanud, esindatu kasuks, siis kohustub viimane vahetult teise lepinguosalise ees sellel määral, kui palju tema kasuks on tarvitatud (B. 3112).

§ 115. Kui keegi, tegutsedes esindajana, on oma võimupiiridest üle astunud või esindajaks üldse ei olnudki, siis võib teine lepinguosaline oma nõudmistega pöörata ainult esindaja poole, olgu siis et esindatu õiguslise toimingu tagant järele kinnitab (B. 3113).

§ 116. Isikuid, kelledel teguvõime või tahtevõime puudub, esindavad õigusliste toimingute kordasaatmisel nende vanemad, eestkostjad või muud seaduslikud esindajad, juriidilisi isikuid aga nende seaduslikud organid ja eestseisused (B. 2918).

§ 117. Õiguslise toimingu objektiks on teatav toimetus, mis võib avalduda kas tegevuses või tegevusetuses, samuti olla aluseks asiõiguse või mõne teise õiguse tekkimisele või edasiandmisele (B. 2919).

§ 118. Õiguslise toimingu objektiks võib olla ainult see, mille olemasolu on võimalik, muidu on õigusline toiming tühine. Ei ole aga vajalik, et objekt olemas oleks juba õiguslise toimingu kordasaatmise ajal, vaid toiming võib käia ka tulevaste asjade kohta (B. 2920).

§ 119. Õiguslise toimingu objektiks ei tohi olla see, mis on välja võetud tsiviilõiguslisest ringkäigust; vastasel korral on toiming tühine (B. 2921).

§ 120. Lubamata ja kõlvatud toimetused, millede otstarb on vastolus seadustega või kõlblusega, või mis on sihitud seadusest möödahiilimisele, ei tohi olla õiguslise toimingu objektiks; vastasel korral on toiming tühine.

Eriti on tühine vaieluse korral õigusline toiming, millega keegi, kasutades teise isiku hädaseisukorda, kergemeelsust või kogemusetust, laseb enesele või kolmandale isikule teatava vastutasu eest lubada või anda varanduslist kasu, mis vastutasu väärtusest niivõrd suurem on, et olude kohaselt varanduslise kasu ja vastutasu vahekord on lausa ebaõiglane (B. 2922; S. 134, 138).

§ 121. Kui õigusline toiming käib niisuguse seadusliku võõrandamiskeelu vastu, mille otstarbeks on ainult teatavate isikute kaitse, siis on toiming maksvuseta ainult nende isikute suhtes.

Võõrandamiskeeld, mis peale pandud kohtu või mõne muu ametasutuse poolt tema võimu piirides, on ühevääriline seadusliku võõrandamiskeeluga (S. 135, 136).

§ 122. Õiguslise toimingu täitmise objekti, samuti täitmist ennast ei võida teha olenevaks ainult võlgniku tahtmisest (B. 2923).

§ 123. Kui õiguslise toimingu objekt on täitsa kindlaks määramata, siis on toiming maksvuseta (B. 2924).

§ 124. On õiguslise toimingu objektiks asendatavad asjad ja nende paljus või headus ei ole kindlaks määratud, siis on toiming ikkagi maksev, kui seadusega või erakorraldusega selle kindlaksmääramine, mis täita tuleb, on tehtud olenevaks kolmanda isiku või kohtu õiglasest äranägemisest või kui on olemas muid kindlaid andmeid täitmise objekti kindlaksmääramiseks. Kui täitmise objekti kindlaksmääramine on jäetud teatava kolmanda isiku hooleks ja see ei taha või ei saa seda kindlaks määrata, siis on õigusline toiming vaieluse korral maksvuseta (B. 2925).

§ 125. On õiguslise toimingu objektiks mitteasendatav asi, mis ainult oma liigi poolest on kindlaks määratud, siis on kahtluse korral võlgnikul õigus täitmise objekti kindlaks määrata, kui täitmise aluseks ei ole testamentlik korraldus.

Sama on maksev ka siis, kui täitmise objekt on määratud alternatiivselt (B. 2926).

§ 126. Kui võlgnik alternatiivse kohustuse täitmisel on eksikombel mõlemad objektid annud, siis on temal ikkagi õigus valida, kumba objekti ta tahab tagasi nõuda ja kumba võlauskujale jätta (B. 2927).

§ 127. Valiku õigust võib niihästi võlgnik kui ka võlauskuja ainult üks kord tarvitada, kui nendele ei ole väljendatult luba antud valiku õigust korduvalt tarvitada, või kui ei ole tegemist täitmistega, mis aegajalt korduvad.

Ühekordse valiku õigust võib võlgnik tarvitada kuni täitmiseni, võlauskuja aga veel nõudmise tõstmisel, kui nad juba varem oma sellekohast tahtmist ei ole selgesti väljendanud (B. 2928).

§ 128. Võlgniku, samuti ka võlauskuja valiku õigus, kui nad seda ise ei ole tarvitanud, läheb üle nende pärijatele ja muudele järeltulijatele, eriti ka nendele, kelledele nad oma õigused edasi annud (B. 2929).

§ 129. Kui alternatiivse kohustuse korral mõlemad täitmise objektid juhuse läbi hukkuvad, siis vabaneb võlgnik täiesti täitmise kohusest, võib aga siiski vastutäitmist nõuda. Kui aga ainult üks objekt on hukkunud, siis jääb võlgnikul tema valiku õigus alles, nii et ta oma äranägemise järgi võib anda kas järeljäänud objekti või hukkunud objekti väärtuse. Kui valiku õigus oli võlauskujal, siis peab ta rahulduma järeljäänud objektiga (B. 2930).

§ 130. Kui alternatiivselt täidetavatest objektidest üks hukkub vastase süü läbi või tema viivituse kestel, siis jääb valikuks õigustatud isikul, olgu ta võlgnik või võlauskuja, valiku õigus, nii et ta, olles võlgnik, võib anda või, olles võlauskuja, võib nõuda kas järeljäänud objekti või hukkunud objekti väärtust. Kui vastane mõlemad objektid ära hävitab, siis jääb valikuks õigustatud isikul samuti alles õigus valida ühe või teise objekti väärtust (B. 2931).

§ 131. Kui valikuks õigustatud isik ise on süüdi ühe või mõlema objekti hukkumises, siis kaotab ta valiku õiguse: tal tuleb, kui ainult üks objekt on hukkunud, anda või nõuda järeljäänud objekti; kui mõlemad objektid on hävitatud ja nimelt üksteise järele, siis piirdub täitmine või nõue viimasena hävitatud objekti väärtusega; kui mõlemad on hukkunud ühel ajal, siis on vastasel õigus määrata, kumma objekti väärtus tasuda tuleb (B. 2932).

§ **132.** §§ 130 ja 131 tähendatud juhtumustel peab võlauskuja, kui ta hukkumises süüdi on, sellest tekkinud kahju vastasele täielikult tasuma (B. 2933).

§ **133.** Iga täitmine peab sündima täiel määral ja kedagi ei võida sundida vastu võtma osalist täitmist, kuigi täitmise objekt on jagatav (B. 2934).

§ **134.** On õiguslise toimingu üks osa tühine, siis on terve toiming tühine, kui ei saa eeldada, et toiming oleks korda saadetud ka ilma tühise osata (S. 139).

§ **135.** Kui vaieldava õiguslise toimingu vastu vaielus tõstetakse, siis tuleb toiming lugeda tühiseks algusest peale.

Vaieluse õigus kustub, kui vaieluse tõstmiseks õigustatud isik vaieldava õiguslise toimingu kinnitab. Kinnituseks ei ole vajalik õiguslise toimingu jaoks määratud vorm (S. 142, 144).

II. peatükk.

Tahteavaldus.

1. jagu.

Üldmäärused.

§ **136.** Õiguslise toimingu oluliseks osaks on selle isiku tahteavaldus, kes toimingut tahab korda saata. Kahe- või mitmepoolse õiguslise toimingu juures on vajalik osavõtjate isikute kooskõlastatud tahteavaldus. Niikaua kui otsus või kavatsus ei ole avaldatud, ei ole tahtel õiguslist mõju (B. 2936).

§ **137.** Tahteavaldus võib olla kas väljendatud või vaikiv (B. 2937).

§ **138.** Väljendatud tahteavaldust võidakse teha niihästi sõnadega, ja nimelt suusõnal või kirjalikult, kui ka märkidega, milledel on sõnade tähendus (B. 2938).

§ **139.** Vaikiv tahteavaldus on olemas siis, kui tahe tehakse teatavaks niisuguste toimetuste läbi, mille otsekoheseks eesmärgiks ei ole nimelt seda tahet väljendada. Et toimetusi saaks lugeda vaikivaks avalduseks, peavad nad olema niisugused, et nendest võiks kindlasti järeldada tahte olemasolekut (B. 2939).

§ **140.** Kus seadus tahteavalduse jaoks ette näeb teatava vormi, seal ei ole vaikiv tahteavaldus küllaldane, kuigi ta täitsa selge on (B. 2940).

§ **141.** Lihtsat vaikimist ei saa lugeda nõusolekuks ega eitamiseks.

Erandi sellest reeglist moodustavad juhtumused, kus seadus väljendatult nõuab vaikimise katkestamist selleks, et ei eeldataks nõusolekut (B. 2941).

§ **142.** On keegi dokumendile alla kirjutanud, ükskõik kas selle sisu tema enese või mõne kolmanda isiku kohta käib, siis loetakse, et ta sellega oma nõusolekut on avaldanud, kui dokumendi sisu on temal teada ja selle õiguslise toimingu suhtes, mille kohta dokument käib, temal on isikline huvi või vastuvaieluse õigus (B. 2942).

§ **143.** Kes vaikides või väljendatult oma nõusolekut avaldab, kinnitab sellega vastava toimetuse kõigi tema õigusliste tagajärgedega ja ei tohi tagantjärele enam kitsendusi teha.

Nõusoleku avaldus kaotab maksvuse, kui toimetus ei järgnenud niiviisi, nagu eeldati või kokku lepiti (B. 2943, 2944).

§ **144.** Nõusolekut eeldatakse ainult seaduses ette nähtud juhtumustel (B. 2945).

§ **145.** Nõusoleku avaldus võib sündida mitte ainult enne sellega ühenduses olevat toimetust, vaid ka selle kordasaatmise ajal ja isegi tagant järele; viimasel juhtumusel nimetatakse seda kinnituseks *(ratihabitio)*.

Ka kinnitus tagant järele võib sündida niihästi väljendatult kui ka vaikides, ja võib käia mitte ainult võõraste, vaid ka enese toimetuste kohta, samuti lubamata kui ka lubatud toimetuste kohta (B. 2946, 2947).

§ **146.** Kinnitusel on tagasiulatav jõud ja sellepärast ulatab ta tagasi toimingu sõlmimise aja peale, olgu siis, et toiming oli iseenesest tühine (B. 2948).

§ **147.** Kui iseenesest tühine õigusline toiming kinnitatakse selle isiku poolt, kes ta korda saatnud, siis tuleb kinnituse peale vaadata kui toimingu uue kordasaatmise peale.

Kui iseenesest tühine õigusline toiming kinnitatakse osavõtjate poolt, siis on viimased kahtluse korral kohustatud üksteisele andma seda, mis nad oleks pidanud andma siis, kui toiming oleks algusest peale maksev olnud (S. 141).

§ **148.** Kinnitus ei või rikkuda õigusi, mis kolmandad isikud vahe peal seaduslikul teel omandanud (B. 2949).

§ **149.** Tahteavaldus peab olema tõsine; avaldusel, mis tehtud nalja pärast, ei ole mingisuguseid õiguslisi tagajärgi (B. 2950; S. 118).

§ **150.** Silmakirjaks tehtud tahteavaldusel ei ole mingisugust õiguslist mõju, kui sellega ei ole ühenduses mõne teise isiku seadusvastane petmine (B. 2951; S. 117).

§ **151.** Kui toimingut küll tõsiselt on tahetud, aga ta on varjatud mõne teise toimingu taha, siis on maksev tahetud toiming, kui selles ei sisaldu kolmandate isikute petmist või kui sellega ei taheta kätte saada midagi seadusvastast; silmakirjaks tehtud toiming on ainult niivõrd maksev, kui ta on vajalik tõsiselt tahetud toimingu jõushoidmiseks (B. 2952; S. 117).

§ **152.** Ei ole küllalt sellest, et õiguslisest toimingust osavõtjad oma tahet avaldavad: nende tahte määramine peab olema ka vaba, s. o. ei tohi olla tingitud eksitusest, pettusest ega sundusest (B. 2953).

§ **153.** Nõudmist toimingu maksvusetaks tunnustamise või kahjutasu kohta eksituse, pettuse või sunduse alusel võidakse tõsta ainult kuni ühe aasta möödumiseni, arvates sunduse lõppemise või eksituse või pettuse nõudjale teadvakssaamise päevast, igal juhtumusel aga mitte pärast kümne aasta möödumist, arvates toimingu sõlmimise päevast.

Vastuvaielust toimingu maksvusetuse kohta võidakse esitada niikaua, kui kestab õigus nõuda toimingu peal põhjenevate kohustuste täitmist (V. 65; S. 121, 124).

§ **154.** Eksitust, pettust ja sundust peab tõendama see, kes nende peale toetub toimingu maksvusetaks tunnustamise või kahjutasu saamise või tasaarvamise sihiga (B. 2976).

2. jagu.

Eksitus.

§ **155.** Eksituse mõiste alla käib niihästi teatavate asjaolude või teatavate seaduslikkude määruste teadmise täielik puudumine, kui ka nende puudulik teadmine. Eksitust asjaolude kohta nimetatakse faktiliseks eksituseks, eksitust seaduslikkude määruste kohta — juriidiliseks eksituseks (B. 2954; S 119; V. 60).

§ 156. Seadusi ja muid seaduslikke määrusi on igaüks kohustatud teadma. Sellepärast ei või keegi ennast vabandada juriidilise eksitusega (B. 2955).

§ 157. Eelmises § 156 sisalduv määrus ei käi allealiste kohta; nendele antakse juriidiline eksitus andeks alati, kui see nende tahte peale on mõju avaldanud nende kahjuks, või kui nad selle mõjul on midagi tegemata jätnud ja selle tõttu kahju saanud (B. 2957).

§ 158. Faktilise eksituse mõju õiguslise toimingu jõu peale on kahesugune, selle järgi, kas eksitus on oluline või mitteoluline (B. 2960; V. 62).

§ 159. Oluline eksitus teeb õiguslise toimingu tühiseks, kuna oletatakse, et eksija nõusolekut ei ole annud ja järjelikult õigusline toiming on korda saatmata (B. 2961).

§ 160. Mitteolulise eksituse tagajärjeks on ainult see, et eksitusest tekkivate kahjude kandmisest eksija vabastatakse, niivõrd kui see võimalik on. Järjelikult jääb õigusline toiming maksvaks ja eksija võib nõuda ainult eksituse tõttu saadud kahju tasumist või selle tasaarvamist, kui teine pool niisugustel asjaoludel ei taha vabatahtlikult õiguslisest toimingust tagasi astuda (B. 2962).

§ 161. Kui on olemas eksitus õiguslise toimingu liigi kohta, nii et üks osavõtja mõtleb teistsugust lepingut sõlmida kui teine, siis puudub tahete kooskõla, eksitus on oluline ja sellepärast õigusline toiming tühine. On aga keegi teisele üle annud asja, tahtes seda temale kinkida, siis ei või ta seda asja enam tagasi nõuda, olgugi et saaja asja vastu võttis teise mõttega (B. 2963).

§ 162. Õigusline toiming on tühine tahete kooskõla puudumise pärast, kui eksitus käib asja samasuse kohta, nii et kumbki osavõtja mõtleb isesugust asja või isesugust asjade liiki (B. 2964).

§ 163. Eksitus selle kohta, mis oli tõukeks õiguslise toimingu kordasaatmisele, on mitteoluline ja ei tühista toimingu jõudu peale juhtumuse, kui keegi midagi lubab või täidab, ekslikult arvates ennast selleks kohustatud olevat (B. 2965).

§ 164. Kui eksitus käib selle isiku samasuse kohta, kellesse puutub õigusline toiming, siis on toiming tühine, olgu siis, et isiku äravahetamisel eksija kohta mingit tähtsust ei ole.

Kui aga eksitus käib isikliste võimete või omaduste kohta, siis on õigusline toiming tühine ainult sellel juhtumusel, kui toimingu iseloomu tõttu on olulise tähtsusega nimelt need võimed ja omadused, mida ekslikult eeldati (B. 2966).

§ 165. Eksitus loetakse oluliseks, kui eeldati lepingu objekti niisugust omadust, mille tõttu objekt valitsevate mõistete järgi tuleks arvata mitte seda liiki asjade hulka, kuhu ta tegelikult kuulub, vaid mõnda teise asjade liiki. Selle juures tuleb ühtlasi arvesse võtta ka seda asjaolu, kas eksija tõesti selle eelduse mõjul sõlmis lepingu niisugusel kujul, nagu ta tehtud (B. 2967).

§ 166. Kui eksitus käib mõne päraldise samasuse kohta, siis on toiming maksev ja anda tuleb see päraldis, mida lubaja mõtles (B. 2968).

§ 167. Kui õiguslise toimingu objektiks on asendatavad asjad ja selle juures on aset leidnud eksitus sama liigi asjade kvantiteedi kohta, siis tuleb vahet teha ühepoolsete ja kahepoolsete õigusliste toimingute vahel. Ühepoolne õigusline toiming jääb maksvaks nii viisi, et anda tuleb vähem kvantiteet. Kahepoolne õigusline toiming aga loetakse tühiseks, kui lubaja pool mõtles vähem anda, teine pool aga rohkem saada. Ümberpöördud juhtumusel on toiming maksev vähema kvantiteedi määrani. Tuleb peale nende juhtumuste veel ette mõni eksitus objekti kvantiteedi kohta, siis loetakse see mitteoluliseks, kui osavõtjate poolte vahel ei olnud selle kohta erilist kokkulepet (B. 2969).

§ 168. Kui eksitus käib õiguslise vahekorra kohta toimingust osavõtjate ja toimingu objekti vahel, siis tuleb eksitust lugeda mitteoluliseks.

Erandliselt on eksitus õiguslise vakekorra kohta osavõtjate ja objekti vahel oluline ja õigusline toiming järjelikult tühine, kui üks osavõtjatest arvab omandavat õiguse võõra asja peale, kuna õiguslise toimingu objektiks on tema oma asi (B. 2970, 2971).

§ 169. Kui õiguslise toimingu objekti üldse või suuremalt osalt enam olemas ei ole, siis on toiming tühine (B. 2972).

§ 170. Eksitust isikute või asjade nime või nimetuse või muu äratähendamise kohta ei tohita kunagi lugeda oluliseks ega üldse arvesse võtta (B. 2973).

§ **171.** Kui mitmepoolse õiguslise toimingu juures eksis ainult üks osavõtja, siis võib ta alati täitmist nõuda, niivõrd kui ta sellest on õigusliselt huvitatud ja oma poolt täidab enese peale võetud kohustused (B. 2974).

§ **172.** Kui õigusline toiming on sõlmitud esindaja kaudu, siis võetakse arvesse esindaja eksitus, kuna esindatu eksitust arvesse ei võeta (B. 2975).

§ **173.** Tahteavalduse vastu, mis edasiandmiseks tarvitatud isiku või asutuse poolt on ebaõigelt edasi antud, võidakse vaielust tõsta samadel eeldustel, nagu ekslikult tehtud tahteavalduse vastu (S. 120).

3. jagu.

Pettus.

§ **174.** Pettuseks loetakse iga toimetus, avaldus või vaikimine, millega keegi teist isikut tahtlikult eksitusesse viib või teadvalt eksituse seisukorras hoiab sihiga teda kaldutada õiguslise toimingu kordasaatmisele.

On pettuse korda saatnud mitte toimingust osavõtja pool, vaid kolmas isik, siis võib kahjusaaja pool nõuda toimingu tühistamist pettuse pärast, kui teine pool pettusest teadis või teadma pidi (V. 63; B. 2977; S. 123).

§ **175.** Pettusega üheväärilisteks arvatakse juhtumused, kui keegi, kurjasti tarvitades temale kuuluvat võimu või kasutades teise isiku äärmist puudust või õnnetust, sõlmib temaga toimingu, mis sellele ülemäära kahjulik on (V. 64).

§ **176.** Eksitusesse viimist, mille sihiks oli mitte eksitusesse viidud isikule kahju teha, vaid eksitusesse viijale enesele alles hoida seda, mis tal on või üldse temast kahju eemaldada, ei loeta pettuseks (B. 2977 märkus).

§ **177.** Petetuks õiguslises mõttes ei tule lugeda seda, kes kerge vaevaga võis pettusest aru saada (B. 2978).

§ **178.** Kui petetu pettuse mõjul õiguslise toimingu sõlmis, siis võib ta nõuda toimingu tühistamist. Kui aga pettuse mõjul on õiguslisesse toimingusse ainult üksikud määrused võetud, siis on petetul õigus ainult kahjutasu nõuda (B. 2979).

4. jagu.

Sundus.

§ **179.** Tahteavaldus loetakse tehtuks sunduse mõjul, kui ta on välja pressitud vägivallaga, vabaduse võtmisega või ähvardusega toimingu kordasaatjale või tema omastele isiklist või varanduslist kahju teha (V. 61; B. 2981; S. 123).

§ **180.** Sunduse mõjul kordasaadetud õigusline toiming ei ole iseenesest tühine, kuid sunnitu on õigustatud toimingu tühistamist nõudma (B. 2986; S. 123).

§ **181.** Ähvardus peab selleks, et teda õigusliselt arvesse võtta, küllaldasel määral põhjendatuna paistma: pahe, millega ähvardatakse, ei tohi olla tähtsuseta, ähvarduse täideviimist peab tõsiselt karta võima ja see ei pea ennast kergesti ära hoida laskma teiste abinõudega peale järelandlikkuse (B. 2983).

§ **182.** Kui kahepoolse või mitmepoolse õiguslise toimingu juures sundust avaldas kolmas isik, siis võib sunnitu samuti nõuda toimingu tühistamist ja peale selle kahjutasu sellelt, kes teda sundis (B. 2987).

III. peatükk.

Õigusliste toimingute koosseisu osad.

1. jagu.

Üldmäärused.

§ **183.** Õiguslise toimingu koosseisu osad on kas olulised või loomulised või juhuslised (B. 2989).

§ **184.** Oluline on toimingu koosseisus kõik see, mis tema mõiste juurde tingimata kuulub, mille puudumise korral järjelikult kavatsetavat toimingut üldse olemas ei ole. Koosseisu oluliste osade suhtes ei tohita sellepärast ka osavõtjate poolte vastastikusel kokkuleppel midagi muuta (B. 2990).

§ **185.** Loomulised on need koosseisu osad, mis siis, kui toiming on oma olulistes osades korda saadetud, juba seaduse enese jõul on sellest toimingust järeldatavad. Nad on sellepärast iseenesest mõistetavad ka ilma väljendatud kokkulep-

peta, kuid neid võidakse erilise kokkuleppega kõrvaldada või muuta, mida see, kes niisuguse kokkuleppe peale toetub, tõendama peab (B. 2991).

§ **186.** Juhusliste koosseisu osade all tuleb mõista õiguslise toimingu loomuliste osade (§ 185) laiendusi või kitsendusi, samuti toimingu kõrvalmäärusi. Siia kuuluvad nimelt tingimused ja aja ning otstarbe määramised (B. 2992).

2. jagu.

Tingimus.

1. jaotus.

Üldmäärused.

§ **187.** Tingimus on õiguslise toimingu niisugune kõrvalmäärus, millega toimingu maksvus ja mõju tahtlikult tehakse olenevaks tulevasest ebakindlast (või vähemalt tulevasena ning ebakindlana mõeldud) sündmusest (B. 3150).

§ **188.** Tingimused on kas edasilükkavad (suspensiivsed) või äramuutvad (resolitiivsed), selle järgi, kas nendega õiguslise toimingu maksvuse algus või lõpp ära määratakse (B. 3154; S. 158).

§ **189.** Tingimust ei ole olemas, kui tulevikus oodatava sündmuse kohta on kohe kindlasti teada, et ta aset leiab (n. n. paratamatu tingimus) või et ta aset ei leia (n. n. võimatu tingimus). Võimatute hulka kuulub ka tingimus, et aset ei pea leidma see, mis looduse seaduste järgi paratamata järgnema peab, paratamatute hulka aga tingimus, et aset ei pea leidma see, mis on võimata (B. 3153).

§ **190.** Võimatute tingimuste täideminek võib olla võimata kas loomulistel või juriidilistel põhjustel; esimesel juhtumusel nimetatakse tingimus füüsiliselt võimatuks, teisel juhtumusel — juriidiliselt võimatuks (B. 3157).

§ **191.** Füüsiliselt võimatute tingimustega ühevääriliseks loetakse valetingimused, mis eeldavad tõelikult olemasolemata asjaolu, ja pöörased tingimused, mis sisaldavad endis loogilist vastolu.

Juriidiliselt võimatute tingimustega loetakse üheväärilisteks seadusvastased ja kõlblusvastased tingimused, s. o. niisugused, mis oma sisu poolest vahetult või kaudselt soodustavad seadusvastaseid või kõlblusvastaseid toimetusi (B. 3158, 3159).

§ **192.** Juhuslised tingimused on niisugused, millede täideminek või täideminemata jäämine sugugi ei olene tingimisi õigustatud isiku tahtmisest, potestatiivsed tingimused aga niisugused, mis ainult tema tahtmisest olenevad, ja segatud tingimused niisugused, millede juures juhus ja tahtmine peavad kokku langema. Nendest kolmest liigist lähevad lahku niisugused tingimused, millede täideminek oleneb kolmanda isiku tahtmisest (B. 3156).

§ **193.** Tingitud nõue läheb üle selle isiku pärijatele, kes oleks võlauskujaks saanud, kui ta oleks edasi elanud, olgu siis et nõue või tingimuse täideminek oli seotud nimelt tema isikuga. Samal viisil on tingitud nõue maksev ka tingitud võlgniku pärijate vastu (B. 3166).

2. jaotus.

Tingimuste õigusline mõju.

1. alljaotus.

Edasilükkavate tingimuste mõju.

§ **194.** Niikaua kui edasilükkav tingimus hõljub, s. o. niikaua kui on veel teadmata, kas ta täide läheb või mitte, on lubaduse saajal ainult teatav lootus, mida aga teine pool omavoliliselt ei või temalt võtta ei ühepoolse tagasiastumisega ega muul viisil (B. 3167).

§ **195.** Tingimisi kohustatud isik ei tohi midagi ette võtta, mis tingimuse täideminekut takistab (B. 3168).

§ **196.** Lubaduse saaja ei või enne tingimuse täideminekut küll lepingu täitmist nõuda, kuid ta on õigustatud vastaselt nõudma kindlustuse andmist tingimuse täidemineku korraks, kui vastane temale selleks põhjust annab tema õiguse hädaohtu viimisega või muul viisil (B. 3169).

§ **197.** Kui edasilükkava tingimusega sõlmitud lepingu põhjal on lubaduse saajale asi üle antud, siis tuleb tema peale vaadata, niikaua kui tingimus hõljub, kui võõra asja valitseja

peale; ta ei saa seda asja iganemise teel omandada ja peab selle, kui nõutakse, jälle tagasi andma; aga ta ei kanna riisikot asja hukkumise või halvenemise eest (B. 3170).

§ **198.** Niipea kui tingimus on täide läinud, tuleb õiguslise toimingu peale vaadata, nagu oleks õigusline toiming algusest peale tingimuseta sõlmitud, eeldades muidugi, et tingimuse täidemineku ajal täitmise objekt veel olemas on. Vahepeal ilma kohustatud isiku süüta järgnenud asja halvenemisega peab võlauskuja leppima, ka ei või ta nõuda asja vilja, mis võlgnik vahepeal saanud. Lepingu peal põhjeneva nõudmise aegumine algab aga alles tingimuse täideminekust peale (B. 3171).

§ **199.** Kui edasilükkaval tingimusel kohustatud isik hõljumise aja kestel tingimusest oleneva õiguse teostamise oma süü läbi võimataks teeb või selle teostamise võimalust kitsendab, siis võib õigustatud isik tingimuse täidemineku korral temalt kahjutasu nõuda (S. 160, 161).

§ **200.** Kui kindlasti teatavaks saab, et tingimus täide ei lähe, siis tuleb õiguslise toimingu peale nii vaadata, nagu ei oleks teda olnudki; sellepärast tuleb see, mis vahest juba täidetud, tagasi anda või tasuda (B. 3172).

2. alljaotus.

Äramuutvate tingimuste mõju.

§ **201.** Niikaua kui äramuutev tingimus hõljub, on õigusline toiming täiesti maksev nagu tingimuseta toiming, ja õigustatud isik, kui temale õiguslise toimingu põhjal asi üle antakse, saab selle asja omanikuks ning võib teostada kõiki omanikule kuuluvaid õigusi (B. 3173).

§ **202.** Äramuutva tingimuse mittetäideminekul ei ole muud tagajärge, kui kindel teadmine, et leping maksvaks jääb ja et järjelikult ka selle põhjal saadud omandusõigus saab äramuutmataks (B. 3174).

§ **203.** Kui tingimus täide läheb, siis tuleb — niivõrd kui see üldse võimalik on — õiguslise toimingu peale nii vaadata, nagu ei oleks teda olnudki. Mõlemad pooled peavad siis tagasi andma kõik, mis nad lepingu põhjal üksteiselt saanud. Vaheajal saadud vili jääb aga sellele, kes ta õiguslise toimingu kestvuse ajal saanud. Kui üks pool vaheajal on

kolmandatele isikutele annud õigusi asja peale, siis jäävad need õigused küll ka edaspidi maksma äramuutva tingimuse täidemineku peale vaatamata, kuid õiguste andja on teise poole vastu kohustatud neid õigusi kõrvaldama, või, kui see võimalik ei ole, kahjutasu maksma. Sama on maksev, kui ennistatav õigus või ennistatav asi tingimuse hõljumise aja kestel kohustatud isiku süü läbi on hävinenud või halvenenud (B. 3175; S. 160, 161).

§ **204.** On, niikaua kui tingimus hõljub, kuidagi viisi karta, et tingimuse täidemineku korral lubaduse saaja oma kohustusi ei täida, siis võib lubaduse andja temalt kindlustuse andmist nõuda (B. 3176).

3. alljaotus.

Paratamatute, võimatute ja kõlblusvastaste tingimuste mõju.

§ **205.** Paratamatud tingimused on täitsa mõjuta. Õigusline toiming, millele nad juurde lisatud, tuleb lugeda tingimusetaks (B. 3177).

§ **206.** Võimatu edasilükkav tingimus teeb õiguslise toimingu maksvusetaks. Kui on juurde lisatud võimatu äramuutev tingimus, siis on tingimus mõjuta.

Kui tingimus on osalt võimalik, osalt võimatu, siis jääb tema võimalik osa maksvaks (B. 3178, 3179).

§ **207.** Kui tingimuse täitmine on ülejõuliselt raske ainult isikule, kes seda täitma peab, siis on tingimus ometigi täiesti maksev. Kui aga raskuse põhjus sisaldub üldistes oludes, siis tuleb niisugune tingimus lugeda üheväärilisekс võimatu tingimusega (B. 3181).

§ **208.** Kui tingimus tema ülesseadmise ajal on küll võimatu, kuid tema pärastine võimalikuks saamine asjaolude muutumise tõttu mõeldav, siis tuleb tema peale vaadata nagu võimaliku tingimuse peale. Võimalikuks saamine ei tohi aga põhjeneda hukkamõistetava eelduse peal (B. 3182).

§ **209.** Kõlblusvastased ja seadusvastased tingimused teevad terve nendest oleneva korralduse tühiseks (B. 3183).

§ **210.** Õigusline toiming, millega keegi võtab oma peale mõnesuguse kohustuse selleks juhtumuseks, kui ta kõlblusvastaseid või seadusvastaseid toimetusi tegemata ei jäta, on täiesti maksev (B. 3184).

§ **211.** Lubamata on need tingimused, millede sihiks on tingimisi õigustatud isiku isiklust või tema isiklist vabadust kitsendada, nagu tingimus oma elukohta mitte muuta, või teatavat kohta oma elukohaks valida, tingimus mitte abielluda, või oma abielu lahutada lasta, tingimus, millega abikaasa valik tehakse olenevaks kolmanda isiku — olgu see kas või vanemate tahtmisest, samuti tingimus, millega tahetakse kitsendada viimse tahtmise avalduse vabadus kahju ähvardusega (B. 2366, 2368, 3160).

3. jaotus.

Tingimuste täideminek.

§ **212.** Selle üle, mil viisil tingimuse täideminek peab sündima, tuleb otsustada selle järgi, mida tingimuse ülesseadmisel nimelt taheti, nii et tema tähttäheline täideminek ei ole alati küllaldane ega kõigil juhtumustel vajalik (B. 3187).

§ **213.** Ka siis, kui sündmus või toimetus, milledest õiguslise toimingu maksvus olenevaks on tehtud, iseenesest täitsa kasuta on, tuleb ikkagi nende täideminekut ära oodata (B. 3188).

§ **214.** Kui tingimuse täitmiseks on määratud teatav tähtaeg, siis tuleb sellest kinni pidada; vastasel korral loetakse tingimus mittetäidetuks. Selle juures tuleb aga maha arvata aeg, mil koormatud isik ilma tema süüta oli takistatud tingimust täitmast. Kui aega ei ole määratud, siis on ükskõik, millal tingimus täide läheb (B. 3189).

§ **215.** Kui on peale pandud mitu tingimust üks teise kõrval (kopulatiivselt), siis tuleb igaüks nendest täielikult täita; kui nad on üles seatud alternatiivselt, siis on küllalt ühe täitmisest selle isiku valiku järgi, kes tingimusega kitsendatud.

Kui alternatiivselt ülesseatud tingimuste hulgast ühe täitmine on võimataks saanud, siis on küllalt teise täitmisest ka sellel juhtumusel, kui tingimuste ülesseadja valiku õiguse enesele on jätnud (B. 3190, 3191).

§ **216.** Kui isik, kes on huvitatud sellest, et tingimus täide ei läheks, selle täideminekut takistada püüab, siis tuleb tingimus täideläinuks lugeda (B. 2384, 3192; S. 162).

§ **217.** Kui potestatiivne tingimus, s. o. niisugune, mille täitmine oleneb ainult tingimisi õigustatud isiku tahtmisest,

saab juhuse läbi võimatuks, siis loetakse tingimus täidetuks, olgu siis, et tingimuse täitmine oli võimalik juba enne takistuse tekkimist ja tingimisi õigustatud isik oli viivituses (B. 2385, 3192).

§ 218. Kui tingimus on segatud, s. o. kui selle täitmine oleneb mitte üksi tingimisi õigustatud isiku tahtmisest, vaid ka juhusest või kolmanda isiku tahtmisest, siis tuleb tingimus lugeda täidetuks, kui tingimisi õigustatud isik näitas üles tõsist tahtmist tingimust täita ajal, mil tingimuse täitmine veel võimalik oli; kui aga takistav juhus varem aset leidis, siis ei loeta tingimust täidetuks (B. 2386, 3192).

§ 219. Tingimus loetakse täidetuks, kui see, kelle kasuks ta juurde lisatud, teise on vabastanud tingimuse täitmisest (B. 3193).

§ 220. Kui õiguslise toiminguga kohustatud isik on oma kohustuse täitnud enne tingimuse täideminekut, olles arvamisel, et tingimus on täide läinud, siis võib ta seda, mis täitmisel antud, tagasi nõuda, olgu siis, et tingimus vahepeal on täide läinud (B. 3194).

3. jagu.

Ajamääramine õigusliste toimingute juures.

§ 221. Ajamäärusega tehakse õiguslisest toimingust järgneva õiguse algus või kestvus olenevaks teatava tähtaja kättejõudmisest, mis järjelikult kas algustähtaeg või lõputähtaeg võib olla (B. 3195; S. 163).

§ 222. Ajamääruse juurdelisamine ei tee õiguslise toimingu peal põhjenevat õigust ennast kindlusetaks, vaid see omandatakse tingimuseta ja läheb ka pärijatele üle; ainult selle õiguse maksmapanemine ja teostamine on aja suhtes piiratud (B. 3196).

§ 223. Kui tähtaeg on täpselt ära tähendatud kalendri päevaga, siis peab õigustatud isik selle ajani ootama, enne kui ta oma õigust võib teostama hakata.

Kui on kokku lepitud kuu ja päeva kohta, kuid ilma aasta äratähendamata, siis tuleb kahtluse korral arvata, et on mõeldud käesolevat aastat; kui aga on ära tähendatud kuu, mis käesoleval aastal juba möödunud, siis tuleb oletada, et on

mõeldud järgneva aasta vastavat kuud. Kui niisugune oletus ei vasta õiguslise toimingu väljaspool kahtlust olevale sisule, siis määrab kohus tähtaja asjaolude kohaselt, kui pooled selle kohta kokku ei lepi (B. 3197, 3198).

§ 224. Sõnade „mõni" päev, nädal, kuu jne. all tuleb kahtluse korral mõista kolm ajajaotust vastavast liigist (B. 3199).

§ 225. Kui tähtaeg on määratud ühenduses tulevase sündmusega, mille kohta on esialgu teadmata, kas ta aset leiab, siis omab ajamäärus kahtluse korral tingimuse iseloomu.

Kui on teadmata ainult see, millal tähtaeg kätte jõuab, siis on olemas tõelik ajamäärus, mis oma mõju poolest on ühevääriline kindla tähtajaga (B. 2402, 3200, 3201).

§ 226. Kui maksmise aeg või õiguslise toimingu täitmise aeg on jäetud võlgniku määrata, siis ei saa maksmist või täitmist nõuda varem, kui pärast võlgniku surma (B. 3203).

§ 227. Iga ajamääruse kohta tuleb kahtluse korral oletada, et ta on juurde lisatud ennemini kohustatud isiku huvides, et temale täitmist kergendada, kui õigustatud isiku kasuks (B. 3205).

§ 228. Kohustatud isik võib oma kohustust täita ka enne määratud tähtaja kättejõudmist, kui vastupidist ei ole väljendatult kokku lepitud, või kui asjaoludest selgesti ei järeldu, et ajamäärus on tehtud võlauskuja kasuks (B. 3206).

§ 229. Kui kohustatud isik on oma kohustuse täitnud enne määratud tähtaega, siis ei ole ta õigustatud tagasi nõudma seda, mis täitmisel antud (B. 3207).

§ 230. Tähtaja kättejõudmisel ei ole tagasiulatavat jõudu, nii et see, kes teatava asja andma peab, ei ole kohustatud andma ka vilja, mis sellest asjast saadud õiguslise toimingu sõlmimise ajast peale (B. 3208).

§ 231. Ajajaotused, mis õigusliste toimingute juures ja üldse õiguslistes vahekordades arvesse võetakse, on päev, nädal, kuu ja aasta. Neid mõõdetakse kas nende jaoks kalendris kindlaksmääratud ajajärkude järgi (kalendri aeg), või määratakse suhteliste tundemärkide järgi, s. o. teatavast oleviku momendist kuni mõne järgneva ajajärgu sama momendini (liikuv aeg) (B. 3047).

§ 232. Liikuv päev sisaldab eneses 24 tundi, arvates teatavast liikuvast momendist peale; kalendri päev vältab kesköösti kesköösni (B. 3048).

§ 233. Liikuv nädal on katkestamata seitsmest päevast koosnev ajajärk liikuva algusmomendiga; kalendri nädal on sama pikk ajajärk, mis algab kesköö ga laupäeva ja pühapäeva vahel (B. 3049).

§ 234. Liikuv kuu on seaduse määrustes 30 liikuvast päevast koosnev katkestamata ajajärk, kohtu- ja erakorraldustes aga ajajärk teatavast kuupäevast kuni järgneva kalendri kuu vastava päevani (B. 3051).

§ 235. Kui kohtu- või erakorraldustes ajajärgu algus langeb mõne pika kuu viimaste päevade peale, sellel kuul aga, mille sees aeg mööda jõuab, niipalju päevi ei ole, siis tuleb aeg lugeda möödunuks kuu viimasel päeval (B. 3052).

§ 236. Liikuv aasta on 365 liikuvast päevast koosnev katkestamata ajajärk. Kalendri aastal on 365 või 366 päeva ja ta algab 1. jaanuariga (B. 3053, 3054).

IV. peatükk.

Õigusliste toimingute vorm.

1. jagu.

Üldmäärused.

§ 237. Üldiselt, ja kus seadus seda väljendatult teisiti ei määra, on igasuguste õigusliste toimingute sõlmimisel väline vorm ükskõikne ja toimingust osavõtjate isikute tahtmisest olenev (B. 2993).

§ 238. Teatavatel juhtumustel on õigusliste toimingute sõlmimisel vajalik kohtute või muude ametiasutuste kaastegevus. Need juhtumused on seaduses oma kohal ette nähtud (B. 2996, 3005).

§ 239. Notaari kaastegevus õigusliste toimingute sõlmimisel võib aset leida kolmel viisil:

1) kas toiming sõlmitakse notaari enese ees tema vahetul kaastegevusel, või

2) tema tõestab ainult õiguslise toimingu kohta kokkuseatud dokumendi, või

3) tema tõestab ainult osavõtjate allkirjad dokumendi peal.

Lähemad määrused selle kohta leiduvad notariaalseaduses (B. 2995).

§ **240.** Õiguslise toimingu sõlmimine notaari kaastegevusel ei kõrvalda toimingu sisemisi puudusi (B. 3001).

2. jagu.

Õigusliste toimingute kirjalik vorm.

§ **241.** Õiguslise toimingu kirjalik vorm on kas seadusega ette kirjutatud või põhjeneb toimingust osavõtjate vabatahtlisel kokkuleppel (B. 3025).

§ **242.** Seadus nõuab kirjalikkust kas

1) olulise vormina, või
2) sellepärast, et õigusline toiming tuleb sõlmida kohtu kaastegevusel, või
3) et toiming tuleb kinnistusraamatusse kanda, või
4) et toimingu peal põhjenev nõudmise õigus tehakse olenevaks kirjalikust vormist (B. 3026).

§ **243.** Kui seadus nõuab kirjalikkust õiguslise toimingu olulise vormina, nagu veksli juures, samuti abielu lepingu juures, siis ei tule kuni sellekohase dokumendi kokkuseadmiseni toimingut lugeda kordasaadetuks, järjelikult ka mitte maksvaks (B. 3027).

§ **244.** Kui pooled niisuguse õiguslise toimingu (§ 243) kõikide oluliste punktide kohta on juba kokku leppinud, siis on kummalgi nendest õigus tõsta teise vastu nõudmist toimingu kordasaatmise, nimelt dokumendi kokkuseadmise kohta (B. 3028).

§ **245.** Juhtumustel, kus seadus nõuab õiguslise toimingu sõlmimist kohtu kaastegevusel ja kus sellepärast toimingu kirjalik vorm on seaduse poolt nõutav, ei ole esialgsel kokkuleppel, kuigi see kirjalikult on tehtud, mingit jõudu ja ta ei anna nõudmise õigust. On aga seesugusel korral kahepoolse toimingu juures üks pool teisele toimingu täitmiseks midagi annud, siis võib ta seda jälle tagasi nõuda (B. 3029).

§ **246.** Kui kirjalik vorm on vajalik sellepärast, et õigusline toiming tuleb kinnistusraamatusse kanda teatava mõju saavutamiseks, siis tuleb õigusline toiming iseenesest ka ilma kirjaliku vormita õigusliselt siduvaks lugeda, niipea kui osavõtjad toimingu kõikide oluliste punktide kohta on kokku leppinud. Kellelegi osavõtjatest ei ole järjelikult lubatud ühepoolselt tagasi astuda, vaid igaüks võib teise vastu nõudmist tõsta vormi täitmise kohta (B. 3030).

§ **247.** Kui seaduse järgi on kirjalikust vormist äraripuv õiguslise toimingu peal põhjenev nõudmise õigus üldse või eriti õigus toimingu täitmist nõuda, siis tuleb, kui kirjalikust vormist ei ole kinni peetud, vahet teha järgmiste juhtumuste vahel:

1) kui mõlemad pooled on õiguslise toimingu täitnud, siis on toimingul sama mõju, mis tal oleks olnud kirjalikus vormis, ja sellepärast ei võida ka tagasi nõuda seda, mis täidetud;

2) kui üks pool on lepingu vabatahtliselt täitnud ja teine pool täitmise tervelt või ka osaltki vastu võtnud, siis ei või täitja seda, mis antud, enam tagasi nõuda, kui teine oma poolt valmis on vastukohustusi täitma; kui aga teine pool keeldub vastukohustuste täitmisest, siis võib esimene nõuda selle tagasiandmist või tasumist, mis täidetud, mitte aga lepingu täitmist;

3) niikaua kui veel kummaltki poolt ei ole täitmist olnud, ei ole ka nõudmise õigust: õigusline toiming on maksvuseta ja mõlemale poolele on ühepoolne tagasiastumine lubatud (B. 3031).

§ **248.** Kui kirjalik vorm ei ole küll seaduses ette kirjutatud, kuid siiski osavõtjate vahel vabatahtliselt kokku lepitud, siis tuleb vahet teha, kas selle kokkuleppe eesmärgiks oli ainult tõendamise kergenduseks toimingut kirjalikult sõlmida, või oli ta sihitud selle peale, et õigusline toiming alles kirjaliku vormiga lõpulikult sõlmituks loetakse. Esimesel juhtumusel on õigusline toiming, kui osavõtjad tema materjaalse sisu kohta on kokkuleppele jõudnud, ka juba ilma kirjaliku vormita täielik ja toimingu põhjal võidakse nõudmist tõsta nii vormi täitmise kui ka toimingu enese täitmise kohta. Viimasel juhtumusel aga ei ole, niikaua kui toiming ei ole kirjalikus vormis täielikult valmis tehtud, veel siduvat kokkulepet olemas ja sellepärast on kummalegi poolele ühepoolne tagasiastumine lubatud (B. 3032).

§ 249. Kui eelmises paragrahvis (248) tähendatud kokkuleppe eesmärgi kohta vaielus tekib, siis tuleb kahtluse korral oletada, et kirjalik vorm pidi ainult tõendamist kergendama. See on maksev eriti sellel juhtumusel, kui osavõtjad kirjaliku vormi kohta kokku rääkisid alles pärast seda, kui nad kõiges muus õiguslise toimingu kohta kokkuleppele olid jõudnud (B. 3033).

§ 250. Kus õiguslise toimingu maksvuseks ei ole oluliselt vajalik kirjalik vorm, seal on esialgsel kirjalikul kaval (n. n. punktatsioonil), milles õiguslise toimingu kõik olulised ja kõrvalmäärused on üles tähendatud ja millele osavõtjad on alla kirjutanud, sama jõud, mis vormiliselgi toimingul; sellepärast võib kumbki pool selle toimingu põhjal nõudmist tõsta nii vormi täitmise kui ka toimingu enese täitmise kohta (B. 3034).

§ 251. Kirjaliku toimingu maksvuseks on oluliselt vajalik selle oma käega allakirjutamine kohustuva isiku poolt ühepoolselt kohustavate õigusliste toimingute juures ja kõikide osavõtjate poolt muude õigusliste toimingute juures (B. 3036).

§ 252. Seatakse kirjalik toiming kokku mitmes eksemplaris vastastikku üksteisele kätteandmiseks, siis ei ole vajalik, et see isik, kellele üks eksemplar kätte antakse, ka sellele ühes alla kirjutaks, kui aga teised eksemplarid tema poolt on alla kirjutatud (B. 3037).

§ 253. Kui mõnel osavõtjal ei ole võimalik kirjalikule toimingule alla kirjutada kirjaoskamatuse, keha vea või haiguse pärast, siis võib ta teisele isikule ülesandeks teha tema eest dokumendile alla kirjutada. See isik peab oma allkirjas ära märkima, kas ta dokumendi väljaandja kirjaoskamatuse, keha vea või haiguse pärast tema eest alla kirjutab.

Teise eest allakirjutaja isiku allkiri peab olema tõestatud notaari või kahe usaldusväärilise tunnistaja poolt (V. 59; B. 3038; S. 126).

§ 254. Dokumendi väljaandmise koha ja aja äratähendamise puudumine ei avalda iseenesest mingit mõju dokumendi maksvuse peale, olgu siis, et seadus selle äratähendamist otsekohe nõuab (B. 3041).

V. peatükk.

Õigusliste toimingute tõlgitsemine.

§ 255. Õigusliste toimingute tõlgitsemisel tuleb selgitada, missugune oli toimingust osavõtjate isikute tõelik tahtmine (S. 133).

§ 256. Õiguslise toimingu tõlgitsemiseks on õigustatud kõige pealt toimingu kordasaatja, kuid tema tõlgitsemine ei tohi olla lausa vastolus tarvitatud sõnadega. Ka ei ole mitmepoolsete õigusliste toimingute juures ühe osavõtja ühepoolne tõlgitsemine küllaldane (B. 3093).

§ 257. Kui õiguslise toimingu tõlgitsemist tema kordasaatja poolt ei ole võimalik saada või kordasaatja poolt antud tõlgitsemine ei ole vastuvõetav (§ 256), siis tuleb eestkätt tähelpanu pöörata tarvitatud sõnade tähenduse peale: kui nendes ei sisaldu midagi kahemõttelist, siis ei tohi nendest kõrvale kalduda, olgu siis, et kindlate tõenduste järgi kordasaatjate või osavõtjate tahtmine oli teistsugune (B. 3094).

§ 258. Kui sõnade tähendus on kahtlane, siis tuleb arvesse võtta nende üldist mõtet ja osavõtjate selgesti väljendatud või muidu järeldatavat kavatsust (B. 3095).

§ 259. Täiesti tumedate ja arusaamatute, samuti üksteisele otsekohe vastukäivate tahteavalduste juures ei ole mingisugune tõlgitsemine lubatud ja niisugused tahteavaldused tulevad lugeda tühisteks (B. 3096).

§ 260. Iga tõlgitsemise juures tuleb arvesse võtta eestkätt õiguslise toimingu iseloomu, lausete ja sõnade kooskõlastatud mõtet, neid kõne- või mõtteviisi iseäraldusi, mis omased toimingu kordasaatjale ja sellele ajajärgule ning kohale, millal ja kus õigusline toiming on sõlmitud ja dokument selle kohta kokku seatud; viimaks ka seda, mille järele kõne all olevas olukorras või sarnastes olukordades harilikult on käidud (B. 3097).

§ 261. Mitmete ühte viisi kohaste sõna või lause tähenduste hulgast tuleb anda eesõigus sellele tähendusele, mis terve toimingule annab kõige parema kokkukõla ja muude toimingu määrustega kõige paremini kokku sünnib.

Kahtluse korral tuleb oletada, et tarvitatud sõnade harilikust tähendusest ei ole tahetud toimingus kõrvale kalduda (B. 3098, 3099).

§ 262. Toimingut peab tõlgitsema, niipalju kui võimalik, kooskõlas maksvate seadustega ja kommetega, kuna kahtluse korral tuleb alati eeldada, et asjaosalistel ei olnud tahtmist nendest kõrvale kalduda (B. 3101).

§ 263. Sellele tõlgitsemisele, mille järgi õigusline toiming jääb võimalikult suuremas ulatuses maksma, tuleb anda eesõigus niisuguse tõlgitsemise ees, mille järgi vastupidine olukord tekiks (B. 3102).

§ 264. Kahtluse korral tuleb eesõigus anda pehmemale tõlgitsemisele karmima ees, järjelikult sellele tõlgitsemisele, mille järgi võlgnik kõige vähem koormatud oleks (B. 3103, 3274).

§ 265. Vastastikuseid õiguslisi toiminguid, millede järgi on kohustatud mõlemad pooled, tuleb kahtluse korral tõlgitseda selle poole kahjuks, keda kõne all olevas vahekorras tuleb kreditoriks lugeda ja kes niisugusena oleks pidanud selgema ja täpsema väljendusviisi eest hoolitsema (B. 3275).

§ 266. Alimentide ja viimses tahtmises tehtud lubaduste juures tuleb toimingut tõlgitseda võimalikult nende korralduste kasuks, nii et kahtluse korral need korraldused ja nendest tekkivad õigused võimalikult suuremas ulatuses maksma jääksid (B. 3104).

5. osa.

Aegumine.

§ 267. Õigus nõudmise tõstmiseks, mis aegumise mõju alt ei ole seadusega väljendatult välja võetud või mille teostamiseks ei ole seaduses ette nähtud lühemat tähtaega, kustub, kui õigustatud isik ei ole seda kümne aasta kestel teostanud (B. 3620; S. 194, 195; V. 105, 109; H. 30. III. 1911. § 127).

§ 268. Aegumine algab alles selle päevaga, mil kreditoril tekib õigus võlgniku vastu kohe nõudmist tõsta.

Järjelikult peab tingimusega seotud nõudmise juures tingimus olema täide läinud, tähtajalise nõudmise juures aga tähtaeg olema möödunud.

Kui õiguse objektiks on teatava toimetuse tegemata jätmine, siis algab nõudmise aegumine keelatud toimetuse kordasaatmise ajast (B. 3623; S. 198).

§ **269.** Kui eriti on kokku lepitud, et täitmine peab sündima pärast ülesütlemist või meeldetuletust, siis algab aegumise tähtaeg mitte alles ülesütlemise päevast, vaid sellest momendist, millest peale kreditor oli õigustatud ülesütlemiseks ja see üldse võimalikuks sai.

Kui kohustatud isik peab täitmist teostama alles pärast seda, kui ülesütlemisest teatav tähtaeg möödunud on, siis lükatakse aegumise algus selle tähtaja kestvuse võrra edasi (B. 3624; S. 199; V. 112).

§ **270.** Seaduses eriti ettenähtud juhtumustel võidakse aegumise juures teatav aeg maha arvata, nii et võidakse niihästi aegumise tähtaja algust edasi lükata, kui ka tema jooksu seisma panna, mille tõttu jäjelikult tekib üldiselt aegumise tähtaja pikendus (B. 3625; S. 205).

§ **271.** Abikaasade õiguse aegumine omavaheliste nõudmiste tõstmiseks seisab, niikaua kui abielu kestab. Sama on maksev ka õiguse kohta nõudmiste tõstmiseks vanemate ja laste vahel laste allealsuse kestel ja eestkostja ning eestkostetava vahel eestkoste vahekorra kestel (S. 204; B. 3625; V. 121; H. 134).

§ **272.** Kui allealine või muu teguvõimetu isik on ilma seadusliku esindajata, siis ei lõpe aegumise jooks tema vastu enne kuue kuu möödumist sellest momendist, mil see isik teguvõimeliseks saab või esindaja puudumine lõpeb. Kui aegumise tähtaeg on lühem kui kuus kuud, siis astub aegumiseks määratud tähtaeg kuue kuu asemele (S. 206; V. 122; B. 3625).

§ **273.** Päranduse hulka kuuluva või päranduse vastu käiva õiguse aegumise jooks ei lõpe enne kuue kuu möödumist sellest momendist, mil pärandus pärija poolt vastu võeti või päranduse üle konkurs avati või millest peale seda õigust võidakse teostada esindaja poolt või esindaja vastu. Kui aegumise tähtaeg on lühem kui kuus kuud, siis astub aegumiseks määratud tähtaeg kuue kuu asemele (S. 207; V. 123; B. 3625).

§ **274.** Aegumine seisab, niikaua kui õigustatud isik sõjasündmuste tägajärjel tekkinud kohtute tegevuse seisaku *(justitium)* läbi on takistatud oma õigust teostamast aegumise tähtaja viimase kuue kuu jooksul.

Sama on maksev, kui niisugune takistus tekib muul viisil vääramata jõu läbi (S. 203; B. 3625; V. 118, 119).

§ **275.** Kohustuste juures, mis korduvalt täita tulevad, nagu näiteks intresside maksmine, alimentide andmine, elu-

aegse rendi maksmine, reaalkoormatuste täitmine, algab iga üksiku maksu või täitmise kohta eriline aegumine vastava maksu või täitmise tähtaja kättejõudmisest peale. Kui aga peanõue ise on aegumise tõttu kustunud, siis ei võida ka üksikut maksu või täitmist enam nõuda, olgugi et erilise aegumise tähtaeg veel möödunud ei ole (B. 3628; S. 224; V. 114, 116).

§ **276.** Aegumine katkestub, — nii et aega, mis juba möödunud, enam arvesse ei võeta, vaid uus aegumise tähtaeg jooksma hakkab, — nõudmisõiguse kohtuliku teostamisega, s. o. eestkätt nõudmise tõstmisega vastavas kohtus või valitud vahekohtuniku ees.

Nõudmise tõstmisega on üheväärline:

1) nõudest teadaandmine konkursi korras;
2) nõude avaldamine protsessis vastutasuks tõstetud nõudmisele;
3) protsessi korras toimetuse tegemine kohtuotsuse täitmise otstarbel;
4) palve esitamine kolmanda isiku kutsumise kohta asja juurde, mille otsustamisest oleneb kutsuja poole nõudmine kolmanda isiku vastu (B. 3629; S. 209, 217; V. 125, 127).

§ **277.** Kui nõudmise tõstmisega algatud kohtulikku asjatoimetust ei jatkata, siis algab aegumine uuesti ja nimelt sellest päevast peale, mil nõudja oleks pidanud asjaajamist jatkama, s. o. viimasest temale asja arutamiseks määratud ja tema poolt mööduda lastud tähtajast. Selle aegumise tähtaeg on alati kümneaastane, kuigi esialgne aegumise tähtaeg lühem oli (B. 3630; S. 211, 218; V. 127—129).

§ **278.** Nõudmise tõstmisega katkestub nõudmisõiguse aegumine terve nõude suhtes, kuigi esialgu nõudmine on tõstetud ainult selle nõude teatava osa kohta (B. 3631).

§ **279.** Aegumine katkestub, kui kohustatud isik nõude õigeks võtab osalise maksmisega, intresside maksmisega, kindlustuse andmisega või muul viisil (S. 208; B. 3634; V. 124).

§ **280.** Kui võlgniku vastu tõstetakse nõudmine teatava võõra asja väljaandmise kohta, siis ei või ta toetuda aegumise peale, kui tõeks tehakse, et tema ise või tema eelkäija mitte terve aegumise aja kestel asja heas usus ei ole valdanud. Muude nõuete suhtes, nagu näiteks rahalise võla nõudmine jne., ei ole aegumiseks vaja võlgniku head usku (B. 3619).

§ 281. Perekonnaõiguslisest vahekorrast tekkivad nõudmisõigused ei käi aegumise alla, niivõrd kui nad on sihitud selle peale, et jalule seada tähendatud vahekorrale vastavat seisukorda tuleviku jaoks (S. 194; V. 109).

§ 282. Aegumise alla ei käi kinnistusraamatutesse kantud õiguste peal põhjenevad nõudmisõigused, välja arvatud nõudmisõigused kõrvalkohustuste täitmiste kohta, mis niisugustest õigustest järelduvad, nagu tähtajaks maksmata jäänud intressid ja muud sarnased tähtajaks täitmata jäänud kõrvalkohustused (B. 3636; S. 223).

§ 283. Kui õigus on käsipandiga kindlustatud, siis ei takista nõudmisõiguse aegumine õigustatud isikut pandi objektist rahuldust nõuda (S. 223).

§ 284. Nõudmised segaste piiride õiendamise kohta ei aegu (B. 3637).

§ 285. Riigi nõudmisõigused käivad aegumise alla ühesugustel alustel eraisikute nõudmisõigustega (B. 3638; V. 130).

§ 286. Õigust, mille peale põhjenev nõudmisõigus on aegunud, ei võida esitada ei vastulausena ega vastutasuna (B. 3639).

§ 287. Seda, mis aegunud nõudmise rahuldamiseks täidetud, ei võida tagasi nõuda, ka siis mitte, kui täitmine korda saadeti aegumisest mitteteadmise pärast (S. 222; B. 3640; V. 117).

§ 288. Kui kohustatud isik aegunud nõudmise õigeks võtab või kindlustuse annab, siis ei või ta aegumise peale enam toetuda, selle peale vaatamata, kas ta aegumisest teadis või mitte (S. 222).

§ 289. Aegumist ei võida õiguslise toiminguga ei kõrvaldada ega seaduses ettenähtud aegumise tähtaegu muuta (S. 225; V. 107, 108; H. 129).

Teine raamat.

Perekonna õigus.

1. osa.

Abielu.

I. peatükk.

Abielusse astumine.

1. jagu.

Üldmäärused.

§ **290.** Abielusse ei tohi astuda meesterahvas enne kaheksateistkümmend aastat ja naisterahvas enne kuusteistkümmend aastat vanaks saamist (K. 317; Sead. 27. X. 22. § 2; S. 1303; H. 96; P. 144).

§ **291.** Abielu ei tohita sõlmida otsejoones sugulaste vahel, lihase venna ja õe või poolvenna ja poolõe vahel, venna- või õepoja ja lihase tädi vahel, onu ja lihase venna- või õetütre vahel, samuti otsejoones hõimlaste vahel.

Sugulus nende määruste mõttes on olemas ka mitteabielulise lapse ja tema alanejate vahel ühelt poolt ja tema isa ning viimase sugulaste vahel teiselt poolt (K. 324, 325; Sead. 27. X. 22. § 3; S. 1310; H. 100; P. 161—163).

§ **292.** Abielu sõlmimiseks on vajalik mõlema abielu sõlmija vabatahtline, tõeline ja selgesti väljendatud nõusolek (K. 318).

§ **293.** Isikud, kes seaduslikus korras vaimuhaigeks on tunnustatud, ei või abielu sõlmida, niikaua kui nad selles seisukorras on (K. 318).

§ **294.** Keegi ei või uude abielusse astuda, kui tema poolt varem sõlmitud abielu ei ole lõppenud teise abikaasa surmaga või sellekohase kohtuotsuse põhjal (K. 330; Sead. 27. X. 22. § 5; S. 1309; P. 147).

TART
RAA

§ **295.** Lesknaine või lahutatud naine ei või uude abielusse astuda enne, kui tema endise abielu lõppemisest on kümme kuud möödunud.

Enne eeltähendatud tähtaega võib lesknaine või lahutatud naine abielluda siis:

1) kui ta peale endise abielu lõppemist on lapse sünnitanud;
2) kui ta selle üle, et ta ei ole raskejalgne, esitab arsti tunnistuse, mis välja antud pärast nelja kuu möödumist endise abielu lõppemisest;
3) kui lahutatud naine uuesti abielusse astub oma senise abielumehega (Sead. 27. X. 22. § 7; K. 333, 334; S. 1313; H. 103).

§ **296.** Abielud adoptiivvanemate ja adopteeritud laste ning nende alanejate vahel on keelatud, niikaua kui adopteerimine ei ole seaduslikus korras lõpetatud (K. 326; Sead. 27. X. 22. § 6; S. 1311; H. 100).

§ **297.** Eestkostja ja tema lapsed tohivad isikutega, kes tema eestkostmise all seisavad, abielusse astuda ainult vastava hoolekandekohtu erilise loaga (K. 327; B. 352).

§ **298.** Allealised isikud võivad abielusse astuda ainult oma vanemate või eestkostjate nõusolekul. Kui isa ja ema mõlemad elus on, siis on isa nõusolek vajalik; kui aga isa juba surnud on või tema asukoht kestvalt teadmata või kui ta on kestvalt võimetu avalduse tegemiseks, siis nõutakse ema nõusolekut.

Kui allealine seisab eestkoste all ja eestkostja keeldub oma nõusolekut andmast, siis võib eestkostetava palvel hoolekandekohus anda eestkostja nõusoleku asemel oma luba abielusse astumiseks. Seda luba peab hoolekandekohus andma, kui abielusse astumine vastab eestkostetava huvidele.

Adoptiivvanematel on abielusse astumiseks nõusoleku andmise suhtes samad õigused, mis lihastel vanematelgi (K. 319; S. 1304, 1305, 1306; Sead. 27. X. 22. § 8, 9; B. 351; P. 148, 149, 159).

§ **299.** Kaitseväelased, kelledel seaduse järele abielusse astumiseks erilist luba vaja on, ei tohi ilma sellekohase loata abielluda (K. 323; S. 1315).

§ **300.** Leseks jäänud ja lahutatud abikaasad, kes valitsevad oma endisest abielust sündinud laste varandust, ei või

uude abielusse astuda enne, kui nad seaduslikus korras on kindlustanud selle varanduse tervelt alleshoidmise ja selle üle vastava hoolekandekohtu tunnistuse esitanud (K. 335; S. 1314; B. 283).

2. jagu.

Kihlus.

§ **301.** Abielu sõlmimisele võib eel käia kihlus. Kihlus seisab kihlajate vastastikuses pühalikus tõotuses üksteisega abielusse astuda (K. 336).

§ **302.** Nendel juhtumustel, milledel on keelatud abielu, ei või ka kihlus aset leida (K. 337).

§ **303.** Kihlus ei või olla seotud tingimusega.

Kihlusele peab järgnema abielu sõlmimine mitte hiljem, kui kuue kuu kestel; vastasel korral loetakse kihlus maksvusetaks (K. 338).

§ **304.** Kihluse põhjal ei võida kohtulikku nõudmist tõsta abielusse astumiseks kohustamise kohta.

Trahvi või tagatise maksmise lubadus juhtumuseks, kui abielusse astumist ei järgne, on tühine (S. 1297; H. 91; K. 342).

§ **305.** Kui abielu sõlmimist ei järgne, siis võib kumbki kihlatu teiselt seda, mis ta temale on kinkinud või kihluse täheks annud, tagasi nõuda õigustamata rikastumise kohta käivate määruste alusel. Kui kihlus lõpeb ühe kihlatu surmaga, siis tuleb kahtluse korral arvata, et tagasinõudmise õigust ei ole (S. 1301; H. 94; B. 129, 130).

§ **306.** Kui üks kihlatu ilma mõjuvate põhjusteta kihlusest tagasi astub või teise poole tagasiastumise välja kutsub oma süü läbi, mis mõjuvaks põhjuseks võib olla teise poole tagasiastumiseks, siis peab ta teisele kihlatule või tema vanematele või kolmandatele isikutele, kes vanemate asemel on talitanud, tasuma kahju, mis tekkinud sellest, et nad abiellumise ootel on teinud kulusid või võtnud oma peale kohustusi.

Teisele kihlatule peab ta tasuma ka kahju, mis see on saanud selle läbi, et ta abiellumise ootel on teinud korraldusi oma varanduse või oma teenistuslise või ärilise seisukorra kohta,

Kahju tuleb tasuda ainult niivõrd, kui kulud jne. olukorrale vastavad olid (S. 1298, 1299; H. 92; K. 342).

§ **307.** Kui kihluse murdmise tõttu ühe kihlatu isikline seisukord ilma tema süüta tuntavalt halveneb, siis võib kohus temale rahulduseks välja mõista rahalise tasu teiselt kihlatult, kui viimane süüdi on.

Tasu suuruse määrab kohus oma äranägemise järele, arvesse võttes niihästi peigmehe kui ka pruudi varanduslist seisukorda.

Tasu nõudmine ei ole edasiantav ja ei lähe üle pärijatele, olgu siis, et ta lepinguga õigeks võetud või nõudmine juba kohtus tõstetud (S. 1300; B. 152, 153, 157; H. 93).

§ **308.** Kui kihlatud pruut on oma peigmehega suguliselt kokku elanud ja sellest raskejalgseks jäänud, siis on ta õigustatud nõudmist tõstma abielu sõlmimise kohta. Kui niisugune nõudmine leitakse põhjendatuks ja kohtuotsusega tunnustatakse, et abielu tuleb sõlmida, peigmees aga selle peale vaatamata kolme kuu kestel abielu sõlmimisele ei asu, siis tuleb pruut, kui ta seda palub, kohtu poolt tunnustada tema kihlatud peigmehe lahutatud abielunaiseks ja temale vabaks jätta niisugusena oma õigusi teostada.

Lapsel on kõik seaduslikus abielus sündinud lapse õigused (B. 158).

§ **309.** Kui keegi avateleb neiu sugulisele kokkuelamisele väljendatud lubadusega temaga abielusse astuda ja neiu temast raskejalgseks jääb, siis on avateletud neiul õigus samasuguseks nõudmiseks, kui avateletud pruudilgi (§ 308). See õigus langeb ära, kui nõudja ka teiste isikutega sarnases lubamata vahekorras on olnud, samuti kui kostja kokkuelamise ajal veel täisealine ei olnud ja nõudja palju vanem oli kui tema. Leskedel niisugust nõudmise õigust ei ole (B. 159).

§ **310.** §§ 307. ja 308. tähendatud nõudmised aeguvad ühe aasta pärast, arvates kihluse lõpetamisest; § 309. tähendatud nõudmine aegub ühe aasta pärast, arvates esimesest lubamata kokkuelamisest (S. 1302; B. 160; H. 95).

3. jagu.

Abielu sõlmimine.

§ **311.** Abielu sõlmimisele peab eel käima kuulutus. Kuulutus kaotab oma jõu, kui abielu ei ole sõlmitud kuue kuu kestel pärast kuulutuse avaldamist.

Kuulutus võib ära jääda, kui ühe abielluja elukardetavalt haigeks jäämine ei luba abielu sõlmimist edasi lükata (S. 1316).

§ 312. Kuulutuse avaldamisest võib perekonnaseisu ametnik keelduda, kui ühel või mõlemal abiellujal puudub abiellumise võime või kui on olemas mõni seaduslik takistus abielusse astumiseks (H. 107).

§ 313. Kuulutuse tähtaja kestel võib igaüks abielu sõlmimise vastu vaielust tõsta, osutades ühe abielluja abiellumise võime puuduse või mõne seadusliku takistuse peale abielusse astumiseks.

Vaielus tuleb esitada perekonnaseisu ametnikule kirjalikult.

Vaielus, mis ei käi abiellumise võime puuduse kohta ega seadusliku takistuse kohta abielusse astumiseks, jäetakse perekonnaseisu ametniku poolt otsekohe tähelpanemata (H. 108).

§ 314. Abielu sõlmitakse sellega, et abiellujad perekonnaseisu ametniku ees isiklikult ja mõlemad korraga kohal olles kahe tunnistaja juuresolekul avaldavad, et nad tahavad üksteisega abielusse astuda.

Neid avaldusi ei võida teha tingimusega ega tähtaja määramisega (S. 1317).

§ 315. Perekonnaseisu ametnik peab abiellujatele ükshaaval ja üheteise järele ette panema küsimuse, kas nad tahavad üksteisega abielusse astuda, ja kui abiellujad selle küsimuse peale jaatavalt on vastanud, abielu sõlmimise akti abiellumise registrisse sisse kandma ja abiellujatel ning tunnistajatel alla kirjutada laskma, mille järele ta abiellujatele kuulutab, et seaduse jõul on nemad nüüd seaduslikult abieluga ühendatud abikaasad.

Tunnistajateks võidakse kutsuda ka abiellujate või ühe abielluja lähemaid sugulasi ja hõimlasi (S. 1318; H. 117).

II. peatükk.

Tühised ja vaieldavad abielud.

1. jagu.

Tühine abielu.

§ 316. Abielu on tühine, kui tema sõlmimisel ei ole talitatud seaduses ettekirjutatud vormi järele.

Kui abielu on sisse kantud abiellumise registrisse ja mõlemad abiellujad pärast abielu sõlmimist on abikaasadena üksteisega koos elanud kolm aastat või, kui teine nendest varemini surnud, kuni teise surmani, siis tuleb abielu algusest peale maksvaks lugeda (S. 1324; H. 131; Sead. 27. X. 22. § 20).

§ **317.** Abielu on tühine, kui mõlemad abikaasad või üks nendest abielusse astumise ajal ei olnud abieluealine (§ 290).

Erandina tuleb niisugune abielu maksvaks lugeda, kui naine on sellest abielust raskejalgseks jäänud või kui mõlemad abikaasad enne abielu tühistamise asja otsustamist said abieluealisteks (Sead. 27. X. 22. § 12).

§ **318.** Abielu on tühine, kui ta on sõlmitud sugulaste või hõimlaste vahel § 291 keelu vastaselt (S. 1327; Sead. 27. X. 22; K. 324, 364; H. 120).

§ **319.** Abielu on tühine, kui üks abikaasadest abielu sõlmimise ajal oli kolmanda isikuga seaduslikus abielus.

Kui aga eelmine abielu seaduslikus korras lõpetatakse, enne kui pärastine abielu on tühiseks tunnustatud, siis loetakse pärastine abielu maksvaks, kui teine abikaas tema tühistamist ei nõua. Seda nõudmist ei saa mees tõsta, kui naine sellest abielust on raskejalgseks jäänud (S. 1326; H. 120, 122; K. 330, 364; Sead. 27. X. 22. § 12).

§ **320.** Abielu on tühine, kui üks abikaasadest abielu sõlmimise ajal oli vaimuhaige või meelemärkuseta seisukorras või kui tema vaimline tegevus oli mööduvalt rikkes.

Abielu loetakse algusest peale maksvaks, kui abikaas pärast meelemärkusetuse või vaimlise tegevuse rikke möödumist abielu kinnitab, enne kui see on tühiseks tunnustatud või lõpetatud. Kinnitamiseks ei ole vajalik abielu sõlmimiseks ettekirjutatud vorm (S. 1325; H. 120).

§ **321.** Abielu tühistamise nõudmist peab tõstma vastav ametiasutus oma algatusel. Peale selle võib seda nõudmist tõsta igaüks, kellel sellest huvi on.

Pärast abielu lõppemist ei jälgita tema tühisust enam ametlikul algatusel, kuid igaüks, kellel sellest huvi on, võib tema tühiseks tunnustamist nõuda (H. 121, 122; Sead. 27. X. 22. § 13).

§ **322.** Abielu tühiseks tunnustamise tagajärjeks on, et osaliste vahekorrad tagasi viidakse sellesse seisukorda, mis oli enne abielu sõlmimist, nagu ei oleks abielu olemaski olnud.

Kui aga abielu sõlmimisel tema seadusvastasus teadmata oli mõlemale osalisele või ka ainult ühele nendest, siis on niisugusel abielul tõeliku abielu tagajärjed, esimesel juhtumusel mõlema osalise suhtes, viimasel juhtumusel aga selle suhtes, kes heas usus oli (B. 117).

§ 323. Kui abielu on lahutatud tema tühisuse tõttu, siis saab kumbki abikaas tagasi varanduse, mis ta abielusse toonud, samuti ka selle, mis neile kummalegi pärast abielusse astumist eriti osaks saanud. Abielu kestel ühiselt soetatud varandus jagatakse abikaasade vahel pooleks (B. 118).

§ 324. Kui naisele oli teadmata abielu tühisus tema sõlmimisel ja naisel oma varandust ei ole, siis on mees kohustatud naisele kohast ülespidamist andma, kui ja niikaua kui naine seda vajab. See naise õigus ülespidamise peale kustub aga tema uude abielusse astumisega (B. 119).

§ 325. Üldiselt ei või abielu tühiseks tunnustamine rikkuda kolmandate isikute õigusi. Kui aga üks abikaas heas usus oli, siis ei või teise võlauskujad tema vastu teostada mingisuguseid õigusi, mis põhjenevad tühiseks tunnustatud abielu vahekorra peal (B. 120).

§ 326. Tühisest abielust sündinud laps, kes abielu maksvuse korral abieluline oleks, loetakse abieluliseks, kui vähemalt ühel abikaasal teadmata oli abielu tühisus tema sõlmimisel.

Kui last ei loeta abieluliseks, sest et mõlemal abikaasal abielu tühisus tema sõlmimisel teada oli, võib ta siiski isalt ülespidamist nõuda nagu abielulinegi laps (S. 1699, 1703).

2. jagu.

Vaieldav abielu.

§ 327. Abielu, mille sõlmimiseks § 298 sisalduvate määruste järgi vanemate või eestkostjate nõusolek vajalik on, loetakse maksvaks, kui selle vastu ei vaidle isikud, kellede õigusi abielu sõlmimisega rikuti. Kui niisugune vaielus tõstetakse ja tõeks tehakse, et abielu on sõlmitud mainitud paragrahvis sisalduvate määruste vastaselt, siis lahutab kohus abielu, kui seadusvastase.

Abielu maksvusetaks tunnustamine ei tohi aga enam aset leida siis, kui allealine abikaas on vahepeal täisealiseks saanud või kui naine on raskejalgseks jäänud (K. 366; H. 128; S. 1331, 1337, 1340).

§ **328.** Abielu vastu võib vaielda see abikaas, kes abielu sõlmimisel ei teadnud, et tal on tegemist abielu sõlmimisega (S. 1332).

§ **329.** Abielu vastu võib vaielda see abikaas, kes abielu sõlmimisel eksis teise abikaasa isiku suhtes või teise abikaasa niisuguste isikliste omaduste kohta, mis teda õige olukorra teadmisel oleks ära hoidnud abielusse astumast, kui ta abielu mõistet tõsiselt oleks hinnanud (S. 1333; H. 124; Sead. 27. X. 22. § 14).

§ **330.** Abielu vastu võib vaielda see abikaas, keda mõjutleti abielusse astuma pettusega niisuguste asjaolude kohta, mis teda õige olukorra teadmisel oleks ära hoidnud abielusse astumast, kui ta abielu mõistet tõsiselt oleks hinnanud. Kui pettus oli korda saadetud mitte teise abikaasa, vaid kolmandate isikute poolt, siis võidakse abielu vastu vaielda ainult sellel juhtumusel, kui pettus oli teisel abikaasal teada abielu sõlmimise ajal.

Pettus varanduslise seisukorra kohta ei anna põhjust vaieluseks abielu vastu (S. 1334; H. 125; Sead. 27. X. 22. § 14 p. 5).

§ **331.** Abielu vastu võib vaielda abikaas, kui ta abielu sõlmimiseks on nõusolekut avaldanud ähvarduse mõjul läheda ja tuntava hädaohuga tema enese või temale lähedal seisva isiku elule, tervisele või aule (H. 126; S. 1335; Sead. 27. X. 22. § 14 p. 6).

§ **332.** Vaielust võidakse tõsta ainult kuue kuu kestel.

See tähtaeg algab § 327 ettenähtud juhtumustel ajast, millal vaielusõigusline abielu sõlmimisest teada saab, §§ 328, 329 ja 330 ettenähtud juhtumustel ajast, millal abikaasale vaieluse põhjus teatavaks saab, § 331 ettenähtud juhtumusel ajast, millal sunniseisukord lõpeb. Igatahes kustub vaieluse õigus viie aasta möödumisega abielu sõlmimise päevast (S. 1339; H. 127).

§ **333.** Kui vaieldava abielu vastu tõstetud vaielus põhjendatuks tunnustatakse, siis tuleb niisugune abielu algusest peale tühiseks lugeda. Lapsed niisugusest abielust loetakse aga üheväärilisteks abieluliste lastega.

Vahekord laste ja vanemate vahel korraldatakse samade eeskirjade järgi, nagu abielu lahutuse korral.

Abikaasade vastastikuste varandusliste õiguste kohta maksab § 349 määrus (S. 1343; H. 133).

§ 334. Kui abielu on ähvarduse pärast vaieldav ja tema vastu sellel põhjusel vaielus tõstetud, siis arvatakse vaielusõigusline abikaas üheväärilisekс abikaasaga, kellel abielu tühisus tema sõlmimisel teadmata oli (S. 1704).

III. peatükk.

Abielu lahutus.

§ 335. Abikaasal on õigus abielu lahutust nõuda, kui teine abikaas on abielu rikkunud.

See õigus kustub kuue kuu jooksul, arvates sellest ajast, mil nõudjale abielu rikkumine teatavaks sai, igatahes aga viie aasta jooksul, arvates abielu rikkumise ajast.

Abikaasal ei ole õigust abielu lahutust nõuda, kui abielu rikkumine teise abikaasa poolt sündis tema nõusolekul või kui ta rikkujale andeks andis.

Samadel alustel ja tähtaegadel võib abielu lahutust nõuda ka abikaas, kes pärast abielusse astumist teada saab, et teine abikaas on enne abielusse astumist, kuid pärast kihlust, olnud sugulises ühenduses kellegi teise isikuga (Sead. 27. X. 22. § 21; H. 137; S. 1565; K. 370, 371, 372, 373).

§ 336. Abikaas võib abielu lahutust nõuda, kui teine abikaas on teda pahatahtliselt maha jätnud või teadmata kuhu ära läinud ja ei ilmu oma perekonna juurde tagasi, ilma et temal äraolekuks mõjuvaid põhjusi oleks, ja kui äraolek on kestnud vähemalt üks aasta.

Enne abielu lahutuse nõudmise tõstmist peab mahajäetud abikaas kohut paluma äraolijat abikaasat kohtusse kutsuda, tarbekorral kuulutuse läbi, ja oma otsusega teda kohustada ühe kuu jooksul oma perekonna juurde tagasi tulema; ei ilmu äraolija abikaas kohtusse, teeb kohus otsuse tagaselja.

Abielu lahutuse nõudmist võidakse tõsta, kui äraolija abikaas kohtuotsusega määratud tähtaja jooksul perekonna juurde tagasi tulnud ei ole (Sead. 27. X. 22. § 22; K. 374; S. 1567; H. 140).

§ 337. Kui äraolija abikaas kohtuotsusega määratud tähtaja jooksul küll ilmus oma perekonna juurde, kuid enne ühe aasta möödumist uuesti oma abikaasa pahatahtliselt maha jättis või teadmata kuhu ära läks ja see teistkordne äraolek kestis juba vähemalt üks kuu, siis võib mahajäetu esineda lahutamise nõudmisega, ilma et tarvis oleks äraolijat abikaasat uuesti kohtu läbi kohustada perekonna juurde tagasi tulema (Sead. 27. X. 22. § 22).

§ 338. Ühetaoliseks pahatahtliku mahajätmisega loetakse:

1) naise keeldumist mehele uude elukohta järele minemast ilma mõjuva põhjuseta;

2) mehe keeldumist elukoha vahetamise puhul naist kaasa võtmast ilma mõjuva põhjuseta, ja

3) kui üks abikaas teist sunnib lahus elama (Sead. 27. X. 22. § 22 märkus).

§ 339. Kumbki abikaas võib lahutust nõuda ka siis, kui §§ 336—338 tähendatud lahutuse põhjuseid olemas ei ole, aga abikaasad kokkuleppimatuse pärast oma vahel on mõlema poole nõusolekul vahetpidamata vähemalt kaks aastat lahus elanud (Sead. 27. X. 22. § 23).

§ 340. Kumbki abikaas võib lahutust nõuda, kui abikaasad põhjustel, mis ühe või mõlema abikaasa tahtmisest ei olene, sunnitud on lahus elama ja kui see on kestnud vähemalt kolm aastat (Sead. 27. X. 2. § 24; K. 376).

§ 341. Abikaas võib lahutust nõuda:

1) kui teine abikaas meelega vastu nõudja tahmist takistab sigitamist või lapse sünnitamist;

2) kui teine abikaas mitte vanaduse tõttu, vaid muudel põhjustel on täitsa sugu- või sigitusvõimetu ja see võimetus on tekkinud enne abielusse astumist või ka pärast seda, kuid viimasel juhtumusel oma süü läbi (Sead. 27. X. 22. § 25; K. 377).

§ 342. Abikaas võib lahutust nõuda, kui teine abikaas abielu kestel on jäänud vaimuhaigeks ja haigus kestnud juba üle aasta ning selle paranemiseks ei ole lootust, või kui ta põeb külgehakkavat suguhaigust, pidalitõbe või mõnda muud äärmiselt vastikut tõbe (Sead. 27. X. 22. § 26; K. 378, 379; S. 1569; H. 141).

§ 343. Abikaas võib lahutust nõuda, kui teine abikaas on andunud liigjoomisele või elab üldse kõlvatut elu või kui

tema juures on ilmsiks tulnud loomuvastased pahed (Sead. 27. X. 22. § 27; K. 380; S. 1568; H. 142).

§ **344.** Abikaas võib lahutust nõuda, kui teine abikaas:

1) kavatseb temalt elu võtta või tema tervist rikkuda;

2) raskelt teotab tema au;

3) tahtliselt ei täida oma kohustust perekonna ülespidamise eest hoolitsemises;

4) käib nõudjaga julmilt ümber.

Nõudmise õigus selle paragrahvi järgi kustub kuue kuu pärast, arvates päevast, mil lahutuse põhjus nõudjale teatavaks sai, igal juhtumusel aga viie aasta pärast peale lahutuse põhjuse tekkimist.

Andeksandmine võtab õiguse lahutust nõuda (Sead. 27.X.22. § 28; K. 381, 382; H. 138; S. 1566, 1570, 1571).

§ **345.** Abikaas võib lahutust nõuda, kui teine abikaas on kohtu poolt mõistetud vangiroodu või parandusmaija, või muude veel raskemate karistuste kandmisele, samuti ka türmi varguse, kelmuse, võõra vara omastamise või raiskamise eest (Sead. 27. X. 22. § 29; K. 383).

§ **346.** Kui abielu lahutatakse mõnel nendest põhjustest, mis §§ 335—338, 341 p. 1, 343 ja 345 tähendatud, siis tuleb kohtuotsuses väljendada, et kostja lahutuses süüdi on.

Kui kostja on tõstnud vastunõudmise ja ka see põhjendatuks tunnustatakse, siis tulevad mõlemad abikaasad süüdlaseks tunnustada.

Ilma et vastunõudmist oleks tõstetud, tuleb kostja palvel ka nõudja süüdlaseks tunnustada, kui on olemas asjaolud, millede pärast kostja võiks lahutust nõuda või, kui ta õigus lahutust nõuda on kustunud andeksandmise või aegumise tõttu, oleks õigustatud olnud lahutust nõudma nõudja poolt ettetoodud lahutuse põhjuste tekkimise ajal (S. 1574).

§ **347.** Lahutatud naisele jääb alles tema mehe perekonnanimi, kui ta ise oma endist perekonnanime tagasi ei soovi.

Kui aga naine tunnustatakse lahutuses süüdlaseks pooleks, siis võib kohus mehe palvel, arvesse võttes kõiki asjaolusid, naiselt mehe perekonnanime tarvitamise õiguse ära võtta; niisugusel korral saab naine tagasi oma endise perekonnanime.

Kui naine enne abielu sõlmimist oli lesk või lahutatud naine, siis võidakse kohtuotsusega temale lubada oma neiupõlvist perekonnanime kanda (Sead. 27. X. 22. § 32; S. 1577; H. 149).

§ 348. Abielu lahutuse otsuses määrab kohus ühtlasi, kumma abikaasa juurde peavad lapsed jääma; selle juures võtab kohus arvesse ka abikaasade omavahelist kokkulepet, kui see olemas, kuid peab siiski silmas ainult laste huvisid ja paneb võimalikult tähele ka laste eneste soove, kui lapsed on juba niisuguses eas, et nad soovi avaldada võivad (Sead. 27. X. 22. §§ 19, 33; K. 384; B. 200; S. 1635).

§ 349. Kui abielu on lõpetatud lahutusega, siis jääb naisele tema eravara ja tal on õigus oma kaasavara, samuti ka varandust, mis abielu kestel temale eraldi on osaks saanud ja mis tema eraldi on soetanud, mehelt tagasi nõuda §§ 402 kuni 404 eeskirjade järgi. Abielu kestel saadud vilja eest ei tule mehel tasu maksta.

Kui abikaasade vahel oli varaühisus, siis jaguneb abielu lahutuse tõttu nende ühine varandus jälle oma algosadeks ja kumbki abikaas võtab tagasi selle, mis ta abielusse kaasa tõi; abielu kestel ühiselt soetatud varandus aga jagatakse abikaasade vahel pooleks (B. 121, 126).

§ 350. Abielu lahutusega kaotavad jõu kõik abikaasade poolt surma korraks üksteise kasuks tehtud korraldused ja kustuvad abielulepingud (B. 123).

§ 351. Kolmandate isikute poolt abielu olemasolu tõttu omandatud õiguste peale ei avalda abielu lõpetamine lahutusega mingit mõju (B. 125).

§ 352. Kui mees on abielu lahutuse otsuses üksi süüdlaseks tunnustatud, siis on ta kohustatud süütule naisele kohast ülespidamist andma, kui ja niikaua kui naine seda vajab.

Ülespidamine tuleb anda perioodiliselt maksetavate rahasummade näol.

Perioodiliselt maksetavate rahasummade asemel võib naine nõuda ühekordist tasumaksu, kui selleks on mõjuv põhjus.

Naine, kes üksi süüdlaseks tunnustatud, peab oma lahutatud mehele ülespidamist andma, niivõrd kui mees ise ei suuda ennast üles pidada.

Õigus ülespidamist nõuda kustub õigustatu uuesti abiellumisega (B. 124; S. 1578, 1580, 1581).

§ **353.** Kui abielu on lahutatud ühe abikaasa vaimuhaiguse pärast, siis peab teine abikaas temale ülespidamist andma samal viisil, nagu üksi süüdlaseks tunnustatud abikaas (S. 1583; K. 379).

§ **354.** Kui üks abikaas on üksi süüdlaseks tunnustatud, siis võib teine abikaas kingitused, mis ta temale abielu kestel teinud, tagasi nõuda õigustamata rikastumise väljaandmise kohta käivate määruste järgi.

Tagasinõudmine langeb ära, kui lahutuse otsuse seaduse jõusse astumisest on möödunud üks aasta või kui kinkija või kingituse saaja on ära surnud (S. 1584).

IV. peatükk.

Abikaasade isiklised õigused ja kohused.

§ **355.** Abieluga ühendatakse abikaasad ühiseks eluks.

Nad kohustuvad vastastikku ühise elu hüve üksmeelse koostegevusega alal hoidma ja laste eest ühiselt hoolitsema.

Nad võlgnevad üksteisele truudust ja kaasabi.

Omavoliline loobumine nendest õigustest ja kohustest on lubamata ja nende vastu käivad lepingud ning kokkulepped maksvuseta (H. 159; B. 7; S. 1353; V. 230).

§ **356.** Mehel on otsustamise õigus kõigis ühise abielulise kooselamise kohta käivates asjades; eriti määrab tema perekonna elukoha ja korteri.

Ainult siis ei ole naine kohustatud mehe otsustamise järgi talitama, kui mees oma otsustamise õigust kurjasti tarvitab (S. 1354; B. 8; H. 160; V. 231, 234).

§ **357.** Naine saab mehe perekonnanime.

Naine on mehele nõuga ja teoga abiks ja peab meest jõudu mööda toetama hoolitsemises ühise elu eest.

Naine toimetab majapidamist.

Töötamiseks majapidamises ja mehe äris on naine kohustatud, niivõrd kui niisugune tegevus on harilik nendes oludes, milledes abikaasad elavad (B. 5, 8; S. 1355, 1356; H. 161; V. 232, 233).

§ **358.** Mees on abikaasade ühise elu esindaja.

Naise eeldatava volinikuna ja abielulise nõuandjana on mees õigustatud naise õigusi kohtus ja väljaspool kohut esindama kõigis asjus, mis puutuvad tema valitsemise all olevasse varandusesse, ning kohtulikult jälgima kõiki üleastumisi ja kuritegusid, mis naise vastu korda saadetud.

Naine on õigustatud oma koduse tegevuse piirkonnas mehe toimetusi tema eest tegema ja teda esindama (B. 8; H. 162; S. 1357).

§ **359.** Mees peab andma naisele ülespidamist oma elujärje, varanduse ja töövõime kohaselt.

Naine peab andma mehele, kui viimane ei suuda ennast ise üles pidada, mehe elujärjele vastavat ülespidamist oma varanduse ja töövõime kohaselt (S. 1360; B. 8, 9; V. 236, 237).

§ **360.** Kui abikaasad elavad lahus, siis tuleb, niikaua kui üks nendest on õigustatud kooselamisest keelduma ja sellest keeldub, ülespidamist anda perioodiliselt maksetavate rahasummade näol. Peale selle peab mees ühisest majapidamisest naisele tarvitamiseks välja andma eraldatud majapidamiseks vajalikud asjad, olgu siis, et mees ilma nende asjadeta läbi ei saa või samasugused asjad leiduvad naise käsutuses oleva varanduse hulgas.

Mehe kohustus ülespidamise andmiseks langeb ära või piirdub toetuse maksmisega, kui see äralangemine või piirdumine, arvesse võttes abikaasade tarvidusi, samuti nende varanduslist seisukorda ning teenimise võimalusi, vastab õigluse nõuetele (S. 1361; V. 236).

§ **361.** Mehe võlauskujate kasuks eeldatakse kahtluse korral, et abikaasade ühisel valdamisel olevad asjad on mehe omad.

Asjade kohta, mis on määratud ainult naise isikliseks tarvitamiseks, nagu riided, ehteasjad ja tööriistad, maksab vahekordades abikaasade eneste vahel ja nende ning nende võlauskujate vahel eeldus, et need asjad on naise omad (S. 1362).

V. peatükk.

Abikaasade varanduslised õigused.

1. jagu.

Üldmäärused.

§ **362.** Kõike seda, mida naine abielu:se astumisel varanduse poolest kaasa toob, nimetatakse kaasavaraks (B. 15).

§ **363.** Kaasavara võivad määrata kas naine ise või tema vanemad või kolmandad isikud (B. 19).

§ **364.** Seadus ei kohusta kedagi kaasavara määrama, ka pruudi vanemaid mitte.

Kaasavara lubamise kohta oletatakse, et see on sündinud sellel vaikival eeldusel, et kavatsetav abielu tõesti sõlmitakse.

Õigus lubatud kaasavara väljaandmist nõuda tekib alles pärast abielu sõlmimist (B. 20, 21, 22).

§ **365.** Kui lubatud kaasavara väljaandmiseks on määratud kindel tähtaeg, siis peab lubaja sellest tähtpäevast peale tasuma kaasavara vilja või maksma viivitusprotsendid. Kui aga tähtaega ei olnud kindlaks määratud, siis võidakse vilja ja protsentisid nõuda alles kahe aasta pärast, abielu sõlmimise päevast arvates (B. 24).

§ **366.** Kaasavara ühes varandusega, mis naine abielu kestel omandab, nimetatakse abielusse toodud varanduseks (S. 1363).

§ **367.** Mehe valitsemiselt ja kasutamiselt on eraldatud naise nõndanimetatud eravara *(bona receptitia)*, olgu varandusline vahekord abikaasade vahel missugune tahes (B. 27, 97; S. 1365).

§ **368.** Naise eravara hulka kuulub kõik:

1) mis naine oma abielusse toodud varandusest abielulepingus selge sõnaga enese valitsemisele ja tarvitamisele on jätnud;
2) mis temale, ükspuha kelle poolt, on antud tingimusega, et tema ise seda valitseks ja kasutaks;
3) mis tema mehe nõusolekul soetab iseseisva tööga või äriajamisega oma arvel;

4) mis tema kokku hoiab oma eravara viljast ja sissetulekutest;

5) mis on määratud ainult naise isikliseks tarvitamiseks, eriti riided, ehteasjad ja tööriistad (B. 27; S. 1366—1369; H. 190, 191).

§ 369. Eravara kohta tulevad vastavalt tarvitusele naise varanduse kohta varalahususe korral maksvad määrused. Toetust abielu kulude katmiseks tuleb aga naisel oma eravarast anda ainult niivõrd, kui mees juba naise kaasavara kasutamisest kohast toetust ei saa (S. 1371).

§ 370. Mees peab õigeks võtma, oma enese varandusega vastutades:

1) korraldused, mis naine teeb koduse majapidamise piirkonnas enese ja perekonna liigete ülespidamise tarviduste täitmiseks, samuti ka nendes piirides naise poolt sõlmitud lepingud, näiteks teenijate palkamise kohta;

2) naise korraldused, mis põhjenevad mehe poolt väljendatult või vaikides antud üldise või erilise ülesande peal;

3) naise tehtud võlad, kui ja niivõrd kui mees nendest rikastus (B. 56; H. 243).

2. jagu.

Abielulepingud.

§ 371. Õigused, mis abikaasadel on üksteise varanduse peale abielu kestel ja peale abielu lõppemist, on seadusega ära määratud. Neid õigusi võidakse aga ka abielulepingutega kindlaks määrata (B. 32).

§ 372. Abielulepingud võidakse sõlmida kas enne või pärast abielusse astumist.

Peigmees ja pruut, samuti abikaasad peavad oma abielulepingu aluseks võtma ühe nendest varanduslistest vahekordadest, mis käesolevas seadustikus ette nähtud.

Pärast abielusse astumist sõlmitud abieluleping ei või kitsendada varanduse senist vastutust kolmandate isikute ees (B. 33, 38; S. 1432, 1433, 1435; H. 179).

§ **373.** Kui üks lepinguosaline või mõlemad on veel vanemliku võimu all, siis on abielulepingu maksvuseks vajalik vastavate vanemate osavõtt sellest; kui aga vanemaid ei ole ja üks või mõlemad lepinguosalised allealised on, siis on lepingu sõlmimisel vajalik vastavate eestkostjate kaastegevus (B. 35; H. 180; S. 1437).

§ **374.** Abielulepinguid võidakse sõlmida ainult kirjalikult.

Kui abieluleping peab omama maksvuse ka kolmandate isikute kohta, siis avaldatakse ta lepinguosaliste palvel kohtu poolt kuulutusega seatud korras.

Samas korras avaldatakse kohtuotsused abielulepingu lõpetamise või osalise muutmise kohta (B. 36; S. 1434; H. 181).

§ **375.** Abielulepingute sisu ei tohi olla vastolus heade kommetega ega abielu olulise otstarbega. Eriti ei ole nendes lubatavad niisugused määrused, mis muudavad seadusega kindlaks määratud vastastikust isiklist vahekorda abikaasade vahel. Üksikute määruste tühisus aga ei tee lepingut maksvusetaks muudes osades, mis seadusega kooskõlas on (B. 37).

§ **376.** Kui abieluleping sisaldab määrusi abikaasade tulevase pärimise õiguse kohta, siis tuleb teda selles suhtes käsitada päranduslepingute kohta käivate määruste järgi (B. 38).

§ **377.** Abielulepingud saavad siduvaks abikaasadele kohe pärast nende sõlmimist, kolmandatele isikutele aga nende avaldamise päevast peale (B. 39).

§ **378.** Abielulepingud kaotavad maksvuse:

1) kui abielu sõlmimist ei järgne;

2) kui abielu lõpetatakse lahutusega, olgu siis, et abieluleping sisaldab määrusi selleks juhtumuseks, mis siis muidugi tarvitusele tulevad;

3) kui abieluleping lõpetatakse lepinguosaliste vastastikusel nõusolekul; selle läbi ei võida aga kitsendada kolmandate isikute õigusi (B. 40).

§ **379.** Abikaasad, kes abielulepinguga teisiti ei ole kokku leppinud, on üksteisega varaühenduse vahekorras.

Kui abielu sõlmimise ajal naine oli veel allealine ja tema seaduslikud esindajad ei avaldanud nõusolekut abielusse astumiseks, siis on abikaasad niisugusel korral üksteisega varalahususe vahekorras (H. 178; S. 1364).

3. jagu.

Varaühendus.

§ **380.** Kui abikaasade vahel on varaühenduse vahekord, siis on mehel õigus kõike naise varandust mitte ainult valitseda, vaid ka kasutada, ükspuha millest see varandus koosneb, ja olenemata sellest, kas naine selle varanduse kaasavarana abielusse tõi või selle pärast abielu sõlmimist omandas või sai, niivõrd kui see ei ole naise eravara (B. 41, 12, 96; S. 1363; H. 194).

§ **381.** Mees on õigustatud ja kohustatud kõikideks toimetusteks, mida nõuab tema valitsemisel oleva naise varanduse alalhoidmine ja korrapärane kasutamine. Naise sularaha peab mees naise nimele intressi peale panema ja kohtus ning väljaspool kohut oma kulul kõik sammud astuma naise varanduse kindlustamiseks ja kaitseks, ilma et tal selleks väljendatud volitust naiselt vaja oleks.

Valitsemise seisukorra üle peab mees naisele teateid andma, kui naine seda nõuab (B. 42; S. 1374, 1377, 1380).

§ **382.** Mees ei tohi tema valitsemisel olevaid naise kinnisvarasid ilma naise nõusolekuta milgi viisil võõrandada ega võlgadega või pandi õigustega, servituutidega või reaalkoormatustega koormata. Kõik sellekohased korraldused on tühised (B. 43, 99; S. 1375).

§ **383.** Mees ei ole õigustatud naise või tema pärandajate nimel olevaid võlanõudmisi ilma naise väljendatud loata sisse nõudma, edasi andma ega pantima. Kõik sellekohased korraldused on tühised.

Küll on aga mehel õigus niisuguseid võlanõudmisi, kui nende kindlustus on hädaohus või naise huvi muudel põhjustel seda nõuab, esialgu üles ütelda ja kohtusse anda (B. 44; S. 1377).

§ **384.** Oma kasutamisõiguse (§ 380) jõul saab mees kõik vilja ja kõik kasud naise liikuvast ja liikumata varandusest, samuti intressid naise võlanõudmiste pealt (ja sissetulekud naisele kuuluvatest õigustest kinnisvarade peale) ning astub naisele kuuluva kasutamisõiguse suhtes kasutajana naise asemele (B. 45; S. 1383).

§ **385.** Mees ei kasuta naise varandust mitte enese kasuks üksi, vaid eestkätt selleks, et katta abielu ja perekondliku elu tarvidusteks vajalikke kulusid, nii et selles suhtes on naisel kaastarvitamine ja osasaamine (B. 46).

§ 386. Kui mees naise poolt abielusse toodud varandusest saadud vahenditega soetab liikuvaid asju, siis läheb omandusõigus nende peale üle naisele (S. 1381).

§ 387. Mees on kohustatud, niikaua kui ta naise varanduse sissetulekud saab, ka selle varanduse peal lasuvad koormatused kandma (B. 48; S. 1385).

§ 388. Aruandmiseks oma valitsemise üle ei ole mees kohustatud; ta peab aga naise varanduse alalhoidmiseks ja kindlustamiseks tarvitama sama hoolt, nagu oma asjadeski (B. 49).

§ 389. Mees on vastutav kõigi kahjude eest, mis temą süü läbi tekivad naise varandusele; aga mees ei vastuta juhuse või vääramata jõu läbi tekkinud kahjude eest, samuti ka mitte niisuguse väärtuse vähenemise eest, mis on hariliku kulumise tagajärg (B. 50).

§ 390. Naise varanduse hulka kuuluvate nõudeõiguste ja asendavate asjade *(res fungibiles)* suhtes, samuti asjade suhtes, mis mehele üleantud kindla hindamise järgi, peab mees vastutama ka juhusliku kahju ja hävinemise eest (B. 51).

§ 391. Kumbki abikaas võib nõuda, et abielusse toodud varanduse koosseis kindlaks tehtaks nimekirja kokkuseadmisega teise abikaasa kaastegevusel.

Kumbki abikaas võib abielusse toodud varanduse hulka kuuluvate asjade seisukorda oma kulul asjatundjate läbi kindlaks teha lasta (S. 1372).

§ 392. Naine ei tohi küll mehe poolt viimase valitsemisõiguse piirides tehtud, olgugi otstarbevastaste, korralduste maksvuse vastu vaielda kolmandate isikute suhtes, kes nendest õigusi on omandanud, kuid naisel on õigus niisuguste tema varandusele hädaohtlikkude toimetuste vastu protesteerida ja mehe õiguste kitsendamiseks kohtulikku abi paluda, samuti niisugustel juhtumustel nõuda mehe valitsemis- ja kasutamisõiguste lõpetamist osaliselt või täielikult ja varalahutust (B. 52).

§ 393. Naine võib mehe valitsemise ja kasutamise lõpetamist nõuda, kui mees on rikkunud oma kohustust naisele ja ühistele alanejatele anda ülespidamist ja tuleviku kohta on karta tuntavat hädaohtu ülespidamise saamise suhtes. Ülespidamise kohustuse rikkumine on olemas juba siis, kui mees naisele ja ühistele alanejatele ei anna vähemalt seda ülespidamist, mis nemad saama peaksid abielusse toodud varanduse korrapärasel valitsemisel ja kasutamisel (S. 1418).

§ **394.** Kui mees on kohtu poolt eestkoste alla seatud või maksujõuetuks tunnustatud, siis lõpevad tema valitsemis- ja kasutamisõigused naise varanduse peale ja naine võib nõuda oma varanduse väljaandmist ja täielikku varalahutust (B. 47; S. 1418 p. 3).

§ **395.** Välja arvatud eespool mainitud erandlised juhtumused (§§ 392—394), on naise õigused tema varanduse peale, mis mehe valitsemisel, abielu kestel seismas, mispärast naine ilma mehe nõusolekuta ei tohi sellest varandusest midagi, ükspuha mil viisil, ei võõrandada ega võlgadega koormata ega muul viisil seda varandust ühekülgselt käsutada (B. 53).

§ **396.** Võlad, mis naine teinud enne abielusse astumist, tulevad maksta eestkätt naise eravarast; kui sellest ei jatku, siis vastutab nende võlgade eest ka mehe valitsemisel olev naise kaasavara; viimaks ka see varandus, mis naisele abielu kestel osaks saanud pärimise teel või muul viisil (B. 54).

§ **397.** Mees ei ole kohustatud õigeks võtma võlgasid, mis naine abielu kestel teinud, ja sellepärast ei tarvitse ta neid ka maksta tema valitsemisel olevast naise varandusest.

Võlauskujatele aga ei ole keelatud nõuda niisuguste võlgade tasumist naise eravarast, samuti pärast abielu lõppemist pöörata nõudmist mehe valitsemisest ja kasutamisest vabanenud naise varanduse peale.

Erandliselt vastutab mees kõigi võlgade eest, mis naine teinud tungiva häda sunnil (B. 55, 56).

§ **398.** Naise võlad, mis tekkinud naise lubamata toimetustest, vaid seadusest üleastumisest või süüteost, peab mees maksma naise varandusest, eestkätt aga tema eravarast (B. 57).

§ **399.** Kui naine mehe nõusolekul iseseisvalt kaupluse või tööstuse äri ajab, siis on kõik toimetused, mis naine selle äri suhtes korda saadab, täielikult kohustavad naisele ja nende eest, samuti nendest tekkinud võlgade eest vastutab peale naise eravara ka kõik mehe valitsemisel olev naise varandus.

Mehe nõusolekule arvatakse võrdseks seda, kui naine äri ajab mehe teadmisel ja mees ei ole selle vastu vaielnud (B. 104; S. 1405).

§ **400.** Mehe võlgade eest naine oma varandusega ei vastuta, kui ta selleks väljendatult ei ole kohustunud (B. 58).

§ **401.** Juhtumusel, kui mehe varanduse üle konkurs avatakse või kui mees naise varandust halvasti valitseb,

samuti juhtumusel, kui abielu lõpeb kas ühe abikaasa surma tõttu või kohtuotsuse põhjal, on naisel, samuti ka tema pärijatel õigus abielusse toodud varanduse tagasiandmist nõuda (B. 59).

§ **402.** Abielusse toodud varandus tuleb tagasi anda selles ulatuses ja seisukorras, milles ta oli sellel ajal, kui ta mehe valitsemisele sattus, ühes juurdekasvuga, kui seda oli ja varandus selle läbi suurenes (B. 60).

§ **403.** Niivõrd, kui abielusse toodud varandus koosnes asendatavatest asjadest, peab need samast sugust ja samas headuses tagasi antama.

Kui abielusse toodud varandus oli mehele üle antud kindla hindamise järgi, siis peab tasutama hindamise summa (B. 61, 62).

§ **404.** Mehe poolt naise kinnisvarade peale tehtud hädatarvilikud kulud, samuti kasulikud kulud, kui nad on tehtud naise teadmisel või on jäädavalt suurendanud kinnisvara väärtust, peab abielusse toodud varanduse tagasiandmisel mehele või tema pärijatele tasutama (B. 63).

4. jagu.

Varalahusus.

§ **405.** Varalahususe vahekord tekib abikaasade vahel:

1) seaduse põhjal, kui pruut abielusse astudes on veel allealine ja abielusse astumiseks puudub luba tema vanematelt või eestkostjatelt (§ 379);
2) lepingu põhjal, kui see vahekord on maksma pandud abielulepinguga;
3) kohtuotsuse põhjal, millega lõpetatakse varaühenduse või varaühisuse vahekord abikaasade vahel seaduses ette nähtud juhtumustel (§§ 392, 393 ja 394) (uus).

§ **406** Kui abikaasade vahel on varalahususe vahekord, siis jääb naisele alles õigus varandust, mis temale enne abielusse astumist kuulus, iseseisvalt valitseda ja ta võib abielu kestel varandust omandada ja seda käsutada mehest rippumata (V. 238).

§ 407. Üks abikaas ei või teise abikaasa varandust käsutada ilma sellekohase volituseta (V. 239).

§ 408. Abikaasalt, kes teise abikaasa varandust valitseb, ei võida nõuda aruannet abielu kestel saadud sissetulekute kohta, olgu siis, et sissetulekute vastuvõtmine või oma kätte jätmine sündis vastu teise abikaasa tahtmist, või aruandmise kohustus oli väljendatult tingimuseks tehtud. Seda kohustust võidakse peale panna igal ajal, kuigi abikaas varem loobus aruande nõudmisest (V. 244).

§ 409. Üks abikaas ei vastuta teise abikaasa võlgade ega muude kohustuste eest peale § 370 ettenähtud erandliste juhtumuste (V. 240).

§ 410. Mees peab kandma abieluga seotud kulud.

Abieluga seotud kulude katteks peab naine andma mehele kohase toetuse oma varanduse sissetulekutest ja oma töö saavutustest või äri kasudest, mida ta iseseisvalt ajab.

Kui abikaasad selle toetuse suuruse kohta kokkuleppele ei jõua, siis määrab selle kohus ühe abikaasa palvel (S. 1427; H. 246).

§ 411. Kui on karta tuntavat hädaohtu ülespidamise suhtes, mida mees peab andma naisele ja ühistele alanejatele, siis võib naine tema poolt abieluga seotud kulude katteks antavat toetust oma tarvitamiseks kinni pidada, niivõrd kui see ülespidamiseks vajalik on (S. 1428).

§ 412. Kui naine jätab oma varanduse tervelt või osaliselt mehe valitseda, siis võib mees sissetulekuid, mis ta valitsemise kestel saab, abieluga seotud kulude katmiseks tarvitada, niivõrd kui ei ole vajalik nende tarvitamine korrapärase valitsemise kulude katmiseks ja naise niisuguste kohustuste täitmiseks, mis korrapärasel valitsemisel varanduse sissetulekutest tasutakse. Naine võib sellest määrusest lahkumineva korralduse teha (S. 1430).

5. jagu.

Üldine varaühisus.

§ 413. Abikaasad võivad abielulepinguga maksma panna oma vahel üldise varaühisuse vahekorra.

Üldise varaühisuse vahekorra tõttu muutub mehe ja naise terve varandus mõlema abikaasa ühiseks varanduseks ühesuurustes mõttelistes osades; selle ühise varanduse hulka kuulub ka varandus, mis mees või naine varaühisuse vahekorra kestel omandab.

Üksikud asjad muutuvad ühisteks, ilma et selleks vaja oleks õiguslist toimingut.

Kui muutub ühiseks õigus, mis on kantud või mida võidakse kanda kinnistusraamatusse, siis võib kumbki abikaas teiselt nõuda kaastegevust kinnistusraamatu õiendamiseks (S. 1438; B. 68, 69, 80; H. 215).

§ **414.** Abielulepingus võidakse varaühisusest välja võtta ühe kui teise abikaasa varanduse üksikuid osasid, mis siis vastava abikaasa eravara moodustavad (B. 70, 81; S. 1440).

§ **415.** Terve ühise varanduse valitsemine kuulub mehele (B. 71, 82; S. 1443).

§ **416.** Kinnisvarasid, mis kinnistusraamatutesse on kantud mõlema abikaasa nimele või naise nimele, ei tohi mees ilma naise loata võõrandada ega koormata; vastasel korral on võõrandamine või koormamine maksvuseta (B. 83; S. 1445).

§ **417.** Mees ei tohi ilma naise nõusolekuta teha kingitusi ühisest varandusest.

Selle määruse alla ei käi kingitused, mida tehakse kõlbliste kohuste või viisakuse nõuete täitmiseks (S. 1446).

§ **418.** Naise käsutamisõiguse suhtes ühise varanduse kohta maksavad §§ 370 ja 397 kolmandas lõikes sisalduvad määrused (B. 88).

§ **419.** Kui mees on haiguse või äraoleku tõttu takistatud korda saatma mõnda ühise varanduse kohta käivat õiguslist toimingut või ajama mõnda ühise varanduse kohta käivat kohtuasja, siis võib naine kas oma nimel või mehe nimel seda õiguslist toimingut korda saata või seda kohtuasja ajada, kui viivitus on hädaohtlik (S. 1450).

§ **420.** Surma korraks võib kumbki abikaas käsutada ainult oma mõttelist osa (§ 313) tervest ühisest varandusest (B. 73).

§ **421.** Mees ei ole naise ees vastutav ühise varanduse valitsemise eest. Mees peab aga ühise varanduse vähenemise eest tasu andma, kui ta on vähenemise tekitanud tahtmisega

naisele kahju teha või õiguslise toiminguga, mille ta korda saatnud ilma naise nõusolekuta, kus seda vaja oli.

Sama maksab ka naise kohta § 319 ettenähtud juhtumusel (S. 1456).

§ 422. Mehe lausa pillamise vastu on naine õigustatud tarvitama sama abinõusid, mis lähemad sugulased pillaja vastu võivad tarvitusele võtta (B. 87).

§ 423. Kui mees on eestkoste all, siis peab eestkostja teda esindama nende õiguste ja kohuste suhtes, mis ühise varanduse valitsemisest järelduvad. See maksab ka siis, kui naine on mehe eestkostja (S. 1457).

§ 424. Ühine varandus vastutab kõikide mehe poolt tehtud võlgade eest, olgu nad tekkinud kas enne või pärast abielu sõlmimist, kas lepingutest või mehe lubamata toimetustest, kas naise teadmisel ja tahtmisel või ilma selleta (B. 85, 75; S. 1459).

§ 425. Ühine varandus vastutab ka naise võlgade eest, mis tekkinud enne abielu sõlmimist; eestkätt aga vastutab niisuguste võlgade eest naise eravara (B. 89; S. 1459).

§ 426. Naise lubamata toimetustest tekkinud võlgade eest vastutab eestkätt naise eravara, peale selle aga terve varaühisuses olev varandustomp (B. 90).

§ 427. Muid naise poolt ilma mehe teadmata abielu kestel tehtud võlgasid peale nende, mis §§ 370, 397 kolmandas lõikes ning 426 mainitud, ei tarvitse mees õigeks võtta ega maksta. Võlauskujatele aga ei ole keelatud nõuda tasumist naise eravarast või pärast abielu lõppemist ka muust naise varandusest (B. 91).

§ 428. Kui naine mehe nõusolekul ajab iseseisvat kaupluse või tööstuse äri, siis on ta õigustatud kõigiks selle kaupluse või tööstuse äri kohta käivateks toimetusteks ning korraldusteks ja mees on vastutav naise selles suhtes tehtud võlgade eest terve varaühisuses oleva varandusega (B. 92; S. 1452).

§ 429. Varaühisust võidakse igal ajal abikaasade vastastikusel kokkuleppel lõpetada uue abieluleppinguga; lõpetamine aga ei kitsenda kolmandate isikute varem omandatud õigusi (B. 78, 94).

§ **430.** Naine võib nõuda varaühisuse lõpetamist:

1) kui mees õiguslise toimingu, milleks naise nõusolek vajalik, on korda saatnud ilma naise nõusolekuta ja tuleviku kohta on karta tuntavat hädaohtu naisele;

2) kui mees on vähendanud ühist varandust, tahtes naisele kahju teha;

3) kui mees on rikkunud oma kohustust anda naisele ja ühistele alanejatele ülespidamist ja tuleviku kohta on karta tuntavat hädaohtu ülespidamise saamise suhtes;

4) kui mees on pillamise pärast eestkoste alla seatud või kui ta pillamisega tekitab tuntavat hädaohtu ühisele varandusele;

5) kui ühine varandus on mehe läbi tekkinud kohustuste tõttu niivõrd võlgadega üle koormatud, et varandusele, mis naine edaspidi võiks omandada, ähvardab tuntav hädaoht (S. 1468).

§ **431.** Mees võib nõuda varaühisuse lõpetamist, kui ühine varandus naise kohustuste tõttu on niivõrd võlgadega üle koormatud, et varandusele, mis mees edaspidi võiks omandada, ähvardab tuntav hädaoht (S. 1469).

§ **432.** Varaühisuse lõpetamine hakkab §§ 430 ja 431 ettenähtud juhtumustel maksma sellekohase kohtuotsuse seaduse jõusse astumisega. Tuleviku kohta maksab varalahusus.

Varaühisuse lõpetamine ei kitsenda kolmandate isikute varem omandatud õigusi (S. 1470).

§ **433.** Kui abielu lõpeb ühe abikaasa surmaga, siis langeb üks pool ühisest varandusest, pärast viimase peal lasuvate võlgade mahaarvamist, osaks üleelavale abikaasale; teine pool läheb üle surnud abikaasa pärijatele, kusjuures üleelavale abikaasale tema pärimise õigus alles jääb.

Kui abielu lõpeb lahutusega, siis saab kumbki abikaas poole ühisest varandusest pärast võlgade mahaarvamist (S. 1478, 1482; H. 225).

§ **434.** Ühise varanduse jagamisel võib kumbki abikaas, vastavat väärtust tasudes, omale võtta need asjad, mis ainult tema isikliseks tarvitamiseks määratud, nagu riided, ehteasjad ja tööriistad, samuti need asjad, mis tema abielusse astumisel või pärast seda varaühisusse on toonud (S. 1477; H. 228).

6. jagu.

Piiratud varaühisus.

§ **435.** Abikaasad võivad abielulepinguga maksma panna oma vahel piiratud varaühisuse vahekorra, väljavõttes ühisusest üksikuid varanduslisi väärtusi või nende teatavaid liikisid, nagu näituseks kinnisvarasid.

Väljavõetud varanduslised väärtused käivad varaühenduse eeskirjade alla, kui abielulepingus ei ole teisiti määratud.

Varaühendust eeldatakse siis, kui naine selle oma varanduse abielulepinguga mehele valitsemiseks ja kasutamiseks on annud.

Ühise varanduse kohta tulevad vastavalt käsitusele üldise varaühisuse kohta maksvad eeskirjad (H. 237, 238; S. 1519).

§ **436.** Varaühisust võidakse abielulepingus piirata soetatava varandusega.

Mis abielu kestel omandatakse ja mis ei ole muretsetud abielusse kaasa toodud varandusliste väärtuste asemele, see moodustab soetatava varanduse ja käib varaühisuse eeskirjade alla.

Abielusse astumisel või pärast seda mehe või naise poolt abielusse toodud varanduse kohta maksavad varaühenduse eeskirjad, kui abielulepingus ei ole teisiti määratud (H. 239).

§ **437.** Kumbki abikaas võib nõuda, et varaühisusest väljavõetud kummalegi abikaasale kuuluva varanduse koosseis kindlaks tehtaks nimekirja kokkuseadmisega mõlema abikaasa osavõttel.

Kumbki abikaas võib varaühisusest väljavõetud asjade seisukorda oma kulul asjatundjate poolt kindlaks teha lasta (S. 1528).

2. osa.

Sugulus.

I. peatükk.

Üldmäärused.

§ **438.** Veresugulus või sugulus kitsamas mõttes on sigitamisest tekkinud vahekord kahe või mitme isiku vahel.

6. jagu.

Piiratud varaühisus.

§ **435.** Abikaasad võivad abielulepinguga maksma panna oma vahel piiratud varaühisuse vahekorra, väljavõttes ühisusest üksikuid varanduslisi väärtusi või nende teatavaid liikisid, nagu näituseks kinnisvarasid.

Väljavõetud varanduslised väärtused käivad varaühenduse eeskirjade alla, kui abielulepingus ei ole teisiti määratud.

Varaühendust eeldatakse siis, kui naine selle oma varanduse abielulepinguga mehele valitsemiseks ja kasutamiseks on annud.

Ühise varanduse kohta tulevad vastavalt käsitusele üldise varaühisuse kohta maksvad eeskirjad (H. 237, 238; S. 1519).

§ **436.** Varaühisust võidakse abielulepingus piirata soetatava varandusega.

Mis abielu kestel omandatakse ja mis ei ole muretsetud abielusse kaasa toodud varandusliste väärtuste asemele, see moodustab soetatava varanduse ja käib varaühisuse eeskirjade alla.

Abielusse astumisel või pärast seda mehe või naise poolt abielusse toodud varanduse kohta maksavad varaühenduse eeskirjad, kui abielulepingus ei ole teisiti määratud (H. 239).

§ **437.** Kumbki abikaas võib nõuda, et varaühisusest väljavõetud kummalegi abikaasale kuuluva varanduse koosseis kindlaks tehtaks nimekirja kokkuseadmisega mõlema abikaasa osavõttel.

Kumbki abikaas võib varaühisusest väljavõetud asjade seisukorda oma kulul asjatundjate poolt kindlaks teha lasta (S. 1528).

2. osa.

Sugulus.

I. peatükk.

Üldmäärused.

§ **438.** Veresugulus või sugulus kitsamas mõttes on sigitamisest tekkinud vahekord kahe või mitme isiku vahel.

Suguluse lähedus määratakse joonte ja astmete järele.

Mitteabielulist last ja tema isa ei loeta üksteisega sugulasteks (B. 241, 242; S. 1589).

§ 439. Sugulussuhe kahe vahetult üksteisest sigitamise teel põlveneva isiku vahel nimetatakse astmeks, nii et iga sigitamisega moodustub üks aste. Mitme katkestamatalt üksteisele järgneva astme ühendus moodustab joone. Jooned on kas otsejooned või kõrvaljooned (B. 243).

§ 440. Need sugulased, kes üksteisest põlvenevad, moodustavad otsejoone ja neid nimetatakse üksteise ülenejateks või alanejateks, selle järgi, kas sugulust arvatakse sigitatust sigitajani ülespoole või sigitajast sigitatuni allapoole. Selle järgi jaguneb ka otsejoon ise ülenevaks ja alanevaks jooneks. Ülenevasse joonde kuuluvad vanemad, vanavanemad jne., alanevasse lapsed, lapselapsed jne. (B. 244).

§ 441. Kui joon koosneb niisugustest sugulastest, kes ühisest kolmandast isikust — tüveisast või tüveemast — võrsunud, kuid üksteisega otsejoones sugulased ei ole, siis nimetatakse seda joont kõrvaljooneks ja teda moodustavaid sugulasi kõrvalsugulasteks. Viimaste hulka kuuluvad vennad ning õed ja nende alanejad, isa ja ema vennad ning õed ja nende alanejad jne. (B. 245).

§ 442. Kõikide ühisest kolmandast isikust põlvenevate sugulaste koondus nimetatakse tüveks või parenteliks (B. 246).

§ 443. Kahe isiku suguluse lähedus otsejoones määratakse astmete, s. o. nende isikute vahel olnud sündimiste arvuga. Nii on poeg isaga esimeses astmes, pojapoeg vanaisaga teises astmes sugulane jne. (B. 247).

§ 444. Kõrvaljoones võetakse suguluse läheduse äramääramisel arvesse kõige pealt tüvede lähedus ja siis igas tüves astme lähedus.

Üksikutel seaduses eriti tähendatud juhtumustel võetakse arvesse kõrvaljoones suguluse läheduse äramääramisel ainult sündimiste või astmete arv nende kahe isiku vahel, kellede sugulusest üksteisega jutt on (B. 249, 250).

§ 445. Esimese tüve moodustavad need sugulased, kes põlvenevad teatava isiku lähemast ülenejast, s. o. tema isast või emast, järjelikult õed ja vennad, nende lapsed, lapselapsed jne.

Teine tüvi algab teisest ülenejast, s. o. mõlemast vanaisast ja mõlemast vanaemast ja sellesse kuuluvad onud ja tädid, onu- ja tädipojad ning onu- ja täditütred ja nende alanejad.

Samal viisil määratakse ära ka muude kaugematest ülenejatest algavate tüvede lähedus (B. 251, 252, 254).

§ 446. Kes oma sugulust teise isikuga tuletab kahest või mitmest alusest, on selle teise isikuga kahekordses või mitmekordses suguluses (B. 257).

§ 447. Sugulus vendade ja õdede vahel on kas täielik või poolik. Täisvennad ja täisõed on need, kelledel on ühine isa ja ühine ema. Poolvennad ja poolõed on need, kes põlvenevad ühisest isast, aga mitmest emast, või ümberpöördult ühisest emast, aga mitmest isast.

Ühe abikaasa lapsed tema endisest abielust ei ole sugulased teise abikaasa lastega selle endisest abielust, kuna nad ei põlvene ühisest isast ega ühisest emast (B. 258).

§ 448. Sigitamisest tekkinud sugulust nimetatakse loomulikuks suguluseks; tema eeskujul on kujundatud kodanline sugulus, mis tekib adoptsioonist ja millel on loomuliku sugulusega ühesugune mõju, niivõrd kui seaduses erandid ei ole ette nähtud (B. 259).

§ 449. Vahekorda, milles seisab üks abikaas teise abikaasa veresugulastega, nimetatakse hõimluseks.

Samas astmes, milles keegi ühe abikaasaga sugulane, on ta teise abikaasaga hõimlane (B. 263, 265).

§ 450. Hõimlus ei lõpe selle abielu lõppemisega, millest ta tekkinud (B. 264).

II. peatükk.

Vanemate ja laste vastastikused õigused ja kohused.

1. jagu.

Abielulised lapsed.

§ 451. Laps loetakse abieluliseks, kui ta on sündinud abielu kestel või 302 päeva jooksul pärast abielu lõppemist (H. 252; B. 132, 133, 134, 135; S. 1591, 1592).

§ **452.** Lapse abielulikkuse vastu võib vaielust tõsta abielumees ühe aasta jooksul pärast lapse sündimisest teadasaamist.

Vaieluse kohta käiv nõudmine tuleb tõsta lapse ja ema vastu (H. 253; B. 136, 137; S. 1593, 1594, 1596).

§ **453.** Kui laps on sündinud enne 181-st päeva pärast abielu sõlmimist, siis ei tarvitse abielumees oma vaielust muude tõendustega põhjendada.

Aga ka sellel juhtumusel eeldatakse lapse abielulikkust, kui usutavaks tehakse, et abielumees sigitamise ajal emaga suguliselt kokku elas.

Sigitamise ajaks loetakse aeg 181-st kuni 302-se päevani enne lapse sündimist (H. 255; S. 1592).

§ **454.** Kui laps on sündinud hiljem kui 181 päeva pärast abielu sõlmimist, siis võib abielumees oma nõudmist põhjendada ainult tõendusega, et on lausa võimata, et naine selle lapsega temast raskejalgseks jäi (H. 254; S. 1591; B. 134).

§ **455.** Kui abielumees on enne vaieluse tähtaja möödumist surnud või otsustamisevõimetuks jäänud, või kui tema asukoht on teadmata, või kui mõnel muul põhjusel ei ole võimalik temale lapse sündimisest teatada, siis võib igaüks, kellel on pärimise õigus lapse kõrval või lapse järele, lapse abielulikkuse vastu vaielust tõsta ühe aasta jooksul pärast lapse sündimisest teadasaamist (H. 256).

§ **456.** Kui abielumees on lapse abielulikkuse väljendatult või vaikides tõeks võtnud, või kui vaieluse tähtaeg on kasutamatalt möödunud, siis on vaieluse tõstmine veel võimalik ainult sellel juhtumusel, kui selgeks tehakse, et vaieluseks õigustatud isik lapse abielulikkuse õigeks võttis või vaieluse tõstmata jättis pettuse mõjul.

Vaieluse tähtaeg kestab ka sellel juhtumusel üks aasta, arvates pettuse avalikukstulemise päevast (H. 257).

§ **457.** Tühises abielus sündinud või sigitatud lapsed arvatakse abielulistega üheväärilisteks; kui abielu tühisus teadmata oli vähemalt ühele vanemale (B. 147).

§ **458.** Sugulisest kokkuelamisest seaduslikult kihlatute vahel sigitatud lapsed tulevad abielus sündinutega üheväärilisteks arvata, kui pruut on kohtuotsusega tunnustatud peigmehe lahutatud naiseks (B. 148).

§ 459. Abielulised lapsed, samuti need lapsed, keda abielulistega üheväärilisteks arvatakse, omandavad sündimisega oma isa perekonnanime ja ka muud perekondlised õigused (B. 150).

2. jagu.

Mitteabielulised lapsed.

§ 460. Mitteabielulisel lapsel on oma ema ja selle veresugulaste suhtes abielulise lapse õigusline seisukord (S. 1705; B. 171; H. 324; V. 435).

§ 461. Mitteabieluline laps saab ema perekonnanime.

Kui emal on abiellumise tagajärjel teine perekonnanimi, siis saab laps selle perekonnanime, mis emal oli enne abielusse astumist. Ema abielumees võib lapsele ema nõusolekul oma perekonnanime anda (S. 1706; B. 166; V. 433, 434).

§ 462. Mitteabielulise lapse isa on kohustatud andma lapsele kuni selle kuueteistkümneaastaseks saamiseni oma varanduslisele seisukorrale ja ema elujärjele vastavat ülespidamist. Ülespidamise hulka kuulub kõik, mis elamise tarvidusteks vajalik, samuti kasvatuse ja elukutseks ettevalmistamise kulud.

Kui laps kuueteistkümneaastaseks saamise ajal on kehaliselt või vaimliselt vigane ja selle tõttu ei suuda ennast ise üles pidada, siis peab isa temale ka pärast seda tähtaega ülespidamist andma.

Nõudja või kostja palvel võidakse antava ülespidamise määra muuta, kui olud on tuntavalt muutunud (S. 1708; B. 167, 168, 169; H. 319, 320; V. 437, 438).

§ 463. Isa on enne ema ja ema poolt sugulasi kohustatud lapsele ülespidamist andma. Niivõrd kui ema või mõni ema poolt sugulane, kes ülespidamiskohusline, lapsele ülespidamist annab, läheb lapse õigus isalt ülespidamist nõuda üle emale või sellele sugulasele, niivõrd kui see lapsele kahjuks ei ole (S. 1709).

§ 464. Ülespidamist tuleb anda teatavate rahasummade perioodiliselt maksmise näol.

Rahasumma tuleb kuu viisi ette maksta.

Ülespidamist võidakse nõuda ka möödunud aja eest.

Ettemaksuga tulevase aja eest ei vabane isa maksust möödunud aja eest.

Kui laps kuu algul elus oli, siis tuleb maksta terve kuu raha (S. 1710, 1711).

§ **465.** Ülespidamise nõudmise õigus ei kustu isa surmaga. See õigus kuulub lapsele ka siis, kui isa on surnud enne lapse sündimist.

Isa pärijal on õigus ülespidamise asemel lapsele ühekordselt välja anda niisugust rahasummat, mis laps peaks saama sundosana, kui ta oleks abieluline. Kui on olemas mitu mitteabielulist last, siis arvatakse see summa välja nii, nagu oleks nad kõik abielulised (S. 1712; B. 170; H. 322; V. 444).

§ **466.** Ülespidamise nõudmise õigus kustub lapse surmaga, niivõrd kui see õigus ei käi möödunud aja kohta või niisuguste ettemaksude kohta, millede tähtaeg lapse surma ajal oli kätte jõudnud.

Lapse matusekulud peab kandma see, kes lapse surma ajal oli kohustatud temale ülespidamist andma (S. 1713).

§ **467.** Kokkuleppeks ülespidamise kohta tulevaseks ajaks või ülespidamise asemel ühekordselt antava rahasumma kohta isa ja lapse vahel viimase seaduslikkude esindajate kaudu on vajalik hoolekandekohtu luba.

Tasuta loobumine ülespidamisest tulevase aja kohta on tühine (S. 1714; V. 439).

§ **468.** Isa on kohustatud tasuma emale sünnitamise kulud, samuti ülespidamise kulud esimese kuue nädala eest pärast sünnitamist, ja kui raskejalgsuse või sünnitamise tagajärjel veel muud kulud tekivad, siis ka need.

Tasutavaid kulusid võib ema nõuda harilikul määral, olenemata sellest, kui palju ta ise tegelikult on kulutanud.

Neid kulusid võib ema nõuda ka siis, kui isa suri enne lapse sündimist või kui laps sündis surnult (S. 1715; V. 442).

§ **469.** Juba enne lapse sündimist võib kohus ema palvel esialgselt otsustada, et isa peab kohe peale lapse sündimist maksma ema või eestkostja kätte lapse ülespidamise raha esimese kolme kuu eest ja vastava summa olude kohaselt määrataval tähtajal enne lapse sündimist kohtusse maksma.

Samal viisil võidakse otsustada emale sünnitamise kulude tasumist harilikul määral ja vastava summa kohtusse maksmist.

Esialgse otsuse tegemiseks ei ole vaja viivituse hädaohtlikkuse tõendamist (S. 1716; H. 321).

§ 470. Mitteabielulise lapse isaks §§ 460—469 mõttes loetakse seda, kes ise õigeks võtab või kelle kohta on tõendatud, et ta lapse emaga sigitamise aja jooksul on suguliselt kokku elanud, olgu siis, et on tõendatud asjaolud, mis äratavad tõsist kahtlust, kas kostja on lapse isa (S. 1717; H. 314; B. 165; V. 436).

§ 471. Kes pärast lapse sündimist ennast mõnes ametlikus dokumendis on isaks tunnustanud, see loetakse lapse isaks ja ta ei või toetuda selle peale, et mõni teine sigitamise aja jooksul on emaga suguliselt kokku elanud (S. 1718).

3. jagu.

Mitteabieluliste laste seaduslikustamine.

§ 472. Mitteabieluline laps omandab, kui tema isa abiellub tema emaga, abielulise lapse õiguslise seisukorra, vanemate abielu sõlmimisest arvates (S. 1719; B. 173; P. 331, 333).

§ 473. Ema abielumeest loetakse enne abielu sõlmimist sündinud lapse isaks, kui ta emaga sigitamise aja jooksul on suguliselt kokku elanud, olgu siis, et olude kohaselt on lausa võimata, et ema sellest kokkuelamisest raskejalgseks jäi.

Kui abielumees pärast lapse sündimist õigeks võtab, et ta lapse isa on, siis oletatakse, et ta emaga sigitamise aja jooksul on suguliselt kokku elanud (S. 1720).

4. jagu.

Adopteerimine.

§ 474. Kellel ei ole abielulisi alanejaid, see võib lepingu teel mõnda teist isikut adopteerida. Sellekohane leping vajab kinnitust vastava kohtu poolt.

See asjaolu, et kellelgi juba adoptiiv laps olemas, ei takista teda uusi adoptiiv lapsi võtmast.

Oma mitteabielulisi lapsi võib adopteerida ka see, kellel enesel abielulised alanejad olemas (S. 1741, 1743; B. 175, 177, 179; V. 467; H. 264; P. 343).

§ 475. Adopteerimine ei või olla seotud tingimusega ega tähtajaga (S. 1742; B. 182).

§ **476.** Adopteerija peab olema vähemalt kolmkümmend aastat vana ja vähemalt kaheksateistkümmend aastat vanem kui adopteeritav.

Sellest nõudest võib kohus vabastada, kui oma mitteabielulisi lapsi adopteeritakse (S. 1744, 1745; B. 176; H. 264; V. 461, 463, 467).

§ **477.** Kes abielus on, see võib adopteerida või adopteeruda ainult oma abikaasa nõusolekul.

See nõusolek ei ole vajalik, kui abikaas on kestvalt niisuguses seisukorras, et ta avaldust ei saa teha, või kui tema asupaik kestvalt teadmata on.

Ühiselt kedagi adopteerida võib ainult abielupaar (S. 1746, 1749; H. 266; P. 344).

§ **478.** Adopteerimise maksvuseks on vajalik niihästi adopteerija kui ka adopteeritava nõusolek, ja kui viimane on allealine, siis ka tema vanemate nõusolek, kui ta aga on vanemateta, siis tema eestkostjate nõusolek ja hoolekandekohtu luba.

Eestkostjad ja hoolekandekohus võivad oma nõusolekut ja luba anda ainult pärast seda, kui nad on uurinud, kas adopteerimine adopteeritavale kahjulik ei ole (B. 183, 184; Tsiv. kp. s. § 1909; S. 1747).

§ **479.** Eestkostja ei tohi enne aruande esitamist ja eestkostja ametist vabastamist eestkostetavat adopteerida (B. 181; S. 1752).

§ **480.** Adopteerimine astub jõusse kohtu kinnitusega.

Kohus võib kinnitamast keelduda ainult siis, kui mõni neist nõuetest, mis adopteerimise kohta seaduses ette nähtud, ei ole täitmist leidnud.

Kui kohus adopteerimist lõpulikult keeldub kinnitamast, siis kaotab sellekohane leping oma maksvuse (S. 1754; B. 185).

§ **481.** Adopteerimise lepingut ei võida kinnitada pärast adopteeritava surma.

Pärast adopteerija surma on kinnitamine lubatud ainult siis, kui adopteerija või adopteeritav kinnitamise palve juba vastavale kohtule annud.

Pärast adopteerija surma järgnenud kinnitusel on sama jõud nagu siis, kui kinnitus oleks järgnenud enne tema surma (S. 1753; B. 185).

§ **482.** Isikud, kes on adopteeritud sel ajal, kui nad allealised olid, võivad ühe aasta jooksul pärast täisealiseks saamist adopteerimisest loobuda (B. 186).

§ **483.** Adopteerimisega saab adopteeritav adopteerija abielulise lapse õigused.

Kui keegi adopteeritakse abielupaari poolt või üks abikaas adopteerib teise abikaasa lapse, siis saab adopteeritu abikaasade ühise abielulise lapse õigused (S. 1757; B. 187).

§ **484.** Adopteeritu saab adopteerija perekonnanime. Kui adopteerija on naisterahvas, kes abiellumise tõttu teist nime kannab, siis saab adopteeritu selle perekonnanime, mis adopteerijal oli enne abiellumist. Juhtumustel, mis ette nähtud § 483 teises lõikes, saab adopteeritu mehe perekonnanime (S. 1758).

§ **485.** Adopteerimise tagajärjed ei laiene adoptiiv vanemate ülenejate ega kõrvalsugulaste peale (S. 1763; B. 188).

§ **486.** Olgugi et adoptiiv lapseks andmisega kustub loomulikkude vanemate võim lapse üle, ei kaota selle tõttu adopteeritu siiski oma õigusi oma vanemate ja veresugulaste suhtes, kui ta nendest õigustest väljendatult ei ole loobunud (B. 189; S. 1764, 1765).

§ **487.** Adopteerimisega tekitatud õigusiist vahekorda võidakse jälle lõpetada. Lõpetamine teostatakse sellekohase lepinguga adopteerija ja adopteeritu vahel (S. 1768).

5. jagu.

Vanemlik võim.

§ **488.** Vanemliku võimu alusel on vanematel õigus ja kohus hoolitseda oma allealiste laste isiku ja varanduse eest (S. 1626, 1627; B. 197, 215).

§ **489.** Õigus ja kohus lapse isiku eest hoolitseda on abielu kestel niihästi isal, kui ka emal ühiselt. Kui vanemate arvamised lahku lähevad, siis käib isa tahtmine ema tahtmisest üle (B. 197; S. 1634; V. 409; P. 373).

§ **490.** Kui ema on veendunud selles, et isa tahtmine on lastele kahjulik, siis võib ta hoolekandekohut paluda vastavaid parandusi teha. Niisugusel korral võib hoolekandekohus laste kasvatamise ka üksi ema peale panna (B. 198).

§ 491. Vanemad on kohustatud hoolitsema nende võimu all olevate laste elu ja tervise eest, nendele andma ülespidamist vastavalt oma varanduslisele seisukorrale ja neid hästi kasvatama.

Kui laps vanemliku võimu kustumise ajal on kehaliselt või vaimliselt vigane ja selle tõttu ei suuda ennast ise üles pidada, siis peavad vanemad temale ka edaspidi ülespidamist andma.

Kui vanemaid ei ole, siis on ülespidamise andmiseks kohustatud vanavanemad oma lapselaste ja nende alanejate suhtes (B. 199; S. 1601, 1602, 1631).

§ 492. Kui abielu lahutamise korral lapsed või mõned nendest on kohtu poolt ühele abikaasale mõistetud kasvatamiseks, peab siiski isa ülespidamise ja kasvatamise kulud kandma ja ainult niisugusel korral, kui isa on varanduseta, ema aga jõukas, peab ema kulud kandma (B. 200; S. 1635).

§ 493. Lapsed on kohustatud, niikaua kui nad vanemate võimu all seisavad ja nendelt ülespidamist saavad, vanemate majapidamises või äris tegevad olema, ilma et neil õigus oleks selle eest palka saada, olgu siis, et palka on väljendatult lubatud (B. 201; S. 1617; V. 403).

§ 494. Vanematel on õigus oma lapsi, niipea kui viimased vastavasse vanusesse saanud, teenistusesse anda, mõnda ametit õppima panna või mõnele muule tegevusalale määrata, mis nende jõule ja võimetele vastab ja nende kalduvustele lausa vastu ei käi (B. 202).

§ 495. Kui vanemad on varandusliselt nii kehvad, et nad ise ei suuda hoolitseda oma allealiste laste ülespidamise eest, siis võivad nad lapsi vastavalt nende võimetele kolmandate isikute hoole ja käsutuse alla anda, kuni lapsed peale täisealiseks saamist ise suudavad hoolitseda oma ülespidamise eest. Selle juures peavad vanemad silmas pidama ainult laste huvi ja nad ei tohi milgi juhtumusel seda oma õigust kurjasti tarvitada laste eest hoolitsemise ettekääande all (B. 203; V. 414; S. 1643).

§ 496. Kui laps pärast seitseteistkümneaastaseks saamist soovib valida elukutset, mis tema kalduvustele ja võimetele enam vastab kui see, milleks teda isa ja ema määranud, ja vanemad tema ettepanekuid kuulda ei võta, siis otsustab selle üle lapse palvel hoolekandekohus pärast mõlemate poolte seletuste ärakuulamist, selle juures arvesse võttes vanemate varanduslist seisukorda (B. 204).

§ 497. Vanematel on oma allealiste laste suhtes, kui nad sõnakuulmatud ja tõrksad on, koduse karistamise õigus. Kui see tagajärgi ei anna ja lapsed jätkavad autud ning kahjulikku elu, siis võivad vanemad neid vastava ametvõimu loaga anda parandusasutusesse (B. 206; S. 1631; V. 412; P. 376—382).

§ 498. Vanematel on õigus oma allealistele lastele elukohta määrata ja lapsi tagasi nõuda igaühelt, kes neid seadusvastaselt enese juures peab (B. 208; S. 1632; V. 411).

§ 499. Oma poolt peavad lapsed, ka siis kui nad täisealiseks saanud, oma vanemate vastu sõnakuulelikud ja aupaklikud olema sõnas ning teos ja nende eest, kui nad abituks ning nõutuks jäänud, jõudu mööda hoolitsema ning neid toetama.

Kui lapsi ei ole, siis on lapselapsed ülespidamiskohuslised oma vanavanemate ja nende vanemate suhtes (B. 209; S. 1601).

§ 500. Kui vanemad sunnivad lapsi seadusvastaseid tegusid korda saatma või neist osa võtma, siis ei ole lapsed oma südametunnistuse vastu sõnakuulmiseks kohustatud (B. 211).

§ 501. Kui lapse vaimline või kehaline hea käekäik on hädaohus selle tõttu, et isa või ema oma lapse isiku eest hoolitsemise õigust kurjasti tarvitab, lapse hooletusesse jätab või autut või kõlblusvastast elu elab, siis peab hoolekandekohus hädaohu kõrvaldamiseks tarvilikud korraldused tegema. Eriti võib hoolekandekohus korraldada, et laps kasvatamiseks antaks mõnda kohasesse perekonda või kasvatusasutusesse või parandusasutusesse (S. 1666; B. 227, 228).

§ 502. Vanemad on õigustatud oma allealisi lapsi nende isikliste ja varandusliste õiguste suhtes esindama (B. 207; S. 1630, 1634; V. 413).

§ 503. Oma allealiste lastega võivad vanemad õiguslisi toiminguid sõlmida ainult vastava hoolekandekohtu kaastegevusel, kes selleks otstarbeks lastele hooldaja määrab (B. 213; S. 1630; V. 418).

§ 504. Kolmandate isikutega ei tohi allealised lapsed õiguslisi toiminguid sõlmida teisiti, kui vanemate nõusolekul. Nõusoleku andmine ei tee aga vanemaid kaaskohustatuiks (B. 214).

§ 505. Laste varandus, mis nendele kuulub eraldatuna vanemate varandusest (eravara), on kuni nende vanemliku võimu alt vabanemiseni isa valitsemisel. Pärast isa surma,

või kui isa valitsemast takistatud on, läheb laste varanduse valitsemine üle emale (B. 215; S. 1627, 1684, 1685; P. 384).

§ **506.** Laste eravara valitsemise suhtes on vanematel eestkostjate õigused ja kohused, ainult nad ei ole kohustatud valitsemise üle aru andma (B. 216).

§ **507.** Laste eravara võõrandamiseks on vanematel õigus ainult niisugusel määral, nagu selleks on õigustatud eestkostjad (B. 217; S. 1644).

§ **508.** Nii kaua kui lapsed on vanemliku võimu all, kuulub isale, pärast isa surma aga emale laste eravara kasutamise ja selle vilja tarvitamise õigus (B. 218; S. 1649, 1685).

§ **509.** Vanemate kasutamisest ja tarvitamisest on välja võetud:

1) asjad, mis on määratud ainult laste isiklikuks tarvitamiseks, nagu riided, ehteasjad ja tööriistad;

2) mis laps omale soetab oma tööga või vanemate poolt lubatud iseseisva äri ajamisega;

3) mis laps omandab surma korraks tehtud korralduse põhjal või mis temale elavate vahel kolmanda isiku poolt tasuta antud, kui pärandaja viimses tahtmises või kolmas isik varanduse andmisel on määranud, et see varandus olgu vanemate kasutamisest välja võetud (S. 1650, 1651; B. 220, 275).

§ **510.** Kui üleelanud vanem uuesti abielusse astub, jääb ta siiski oma endisest abielust sündinud laste ainsaks eestkostjaks, ta peab aga enne abiellumist surnud vanema varanduse kohta enese ja laste vahel jaotuse toime panema ja laste osa nendele kas välja andma või kindlustama. See jaotus peab sündima vastava hoolekandekohtu kaastegevusel, kes selleks otstarbeks lastele hooldaja määrab. Viimane peab jaotusel laste kasusid kaitsma ja pärast selle ülesande täitmist vabastatakse ta ametist (B. 278).

§ **511.** Ka pärast uude abielusse astumist ei tarvitse üleelanud vanem oma eelmisest abielust sündinud laste varanduse valitsemise üle aru anda ja tal on selle varanduse kasutamise ning tema vilja tarvitamise õigus; ta peab aga lapsi

üles pidama ning kasvatama ja nendele, kui nad tema vanemliku võimu alt vabanevad, nende varanduse välja andma (B. 279).

§ **512.** Kui üleelanud abikaas, kes uude abielusse on astunud, oma endisest abielust sündinud laste varanduse valitsemist ei saa või ei taha oma peale võtta, siis määrab hoolekandekohus laste varanduse valitsemiseks hooldaja.

Kuid ka niisugusel korral võib üleelanud abikaas selle varanduse vilja väljaandmist nõuda, niivõrd kui selle kulutamine ei ole vajalik varanduse korrapäraseks valitsemiseks ja tema kasutamise kulude katmiseks; ta peab aga ühtlasi laste kasvatamise ja ülespidamise kulud kandma (B. 287).

§ **513.** Kui lapse varandus satub hädaohtu selle tõttu, et isa või ema rikub varanduse valitsemisega või kasutamisega seotud kohuseid või et nende varandus on kokku varisenud, siis peab hoolekandekohus hädaohu kõrvaldamiseks vajalikud korraldused tegema. Eriti võib hoolekandekohus korraldada, et isa või ema varanduse nimekirja esitaks ja oma valitsemise üle aru annaks.

Kui need korraldused ei ole küllaldased, siis võib hoolekandekohus isalt või emalt nõuda kindlustust tema valitsemisel oleva varanduse kohta. Kindlustuse andmise viisi ja ulatuse määrab hoolekandekohus oma äranägemise järgi (S. 1667, 1668).

§ **514.** Kui isa või ema ei täida hoolekandekohtu korraldusi kindlustuse andmise kohta, siis võib hoolekandekohus temalt varanduse valitsemise ära võtta ja valitsemiseks hooldaja määrata.

Lapse varanduse vilja tarvitamise kohta on ka sellel juhtumusel maksvad § 75 määrused (S. 1670; B. 219).

§ **515.** Vanemad ei vastuta oma varandusega laste lubamata tegudest tekkinud võlgade eest (B. 222).

§ **516.** Kohustuste eest, mis lapsed seaduspäraselt oma peale võtnud, võivad võlauskujad rahuldamist nõuda vastavate laste varandusest ilma vanemate kasutamise õigust arvesse võtmata. Sama on maksev ka allealiste laste lubamata tegudest tekkinud võlgade kohta (S. 1659; B. 223).

§ **517.** Vanemate kohustuste eest lapsed ei vastuta, kui nad ei ole vanemate pärijateks saanud (B. 224).

§ 518. Vanemlik võim kustub:

1) vanemate surmaga, samuti lapse surmaga;

2) lapse täisealiseks saamisega;

3) lapse adopteerimisega kolmanda isiku poolt (B. 225, 230, 231; S. 1626).

§ 519. Allealise tütre kohta lõpeb vanemlik võim tema abiellumisega täisealise mehega; kui aga abielu lõpeb enne naise täisealiseks saamist, siis tuleb naine jälle vanemliku võimu alla tagasi (B. 235).

§ 520. Kui vanemad oma vanemlikku võimu kurjasti tarvitavad, nii et selle tõttu laste vaimlist või kehalist head käekäiku ähvardab hädaoht, siis võivad mitte ainult lapsed, vaid ka nende lähemad sugulased ja isegi võõrad, kes sellest teada saanud, kohtult kaitset paluda ja kohus võib, kui olud seda nõuavad, vanemliku võimu lõpetatuks tunnustada (B. 227, 228; S. 1666).

§ 521. Iga vanem kaotab vanemliku võimu, kui tema lapse kallal korda saadetud süüteo eest on kohtu poolt mõistetud vangi vähemalt kuueks kuuks või mõnele raskemale karistusele.

Vanemliku võimu kaotus hakkab maksma sellekohase kohtuotsuse seaduse jõusse astumisega (S. 1680).

§ 522. Kui vanematelt on võetud vanemlik võim nende laste üle, siis on nad ka eestkostest kõrvaldatud ja lastele tulevad määrata teised eestkostjad.

Sama on maksev ka siis, kui vanemad on kestvalt takistatud vanemlikku võimu teostamast (B. 274; S. 1665).

§ 523. Vanemlik võim ei lõpe, vaid kitseneb:

1) kui laps astub riigiteenistusesse või võõrasse erateenistusesse, mille tagajärjel lõpevad kõik need vanemate õigused, mis kokku ei sünni teenistusvahekorraga ja sellest järgnevate lapse teenistuskohustega;

2) kui laps antakse avalikusse kasvatusasutusesse või eraisikule väljaspool vanemate kodu kasvatamiseks, mille tagajärjel vanemlik võim kitseneb niivõrd, kui selle asutuse eestseisja või see eraisik laste kasvatamise suhtes vanemate aset täidab (B. 238, 239).

3. osa.

Eestkoste ja hoolekanne.

I. peatükk.

Eestkoste.

1. jagu.

Eestkoste allealiste üle.

1. jaotus.

Eestkoste määramine.

§ **524.** Allealistele määratakse eestkostjad, niipea kui nad vanemate võimu alt on vabastatud või nende mõlemad vanemad surma läbi on lahkunud (B. 272; V. 519; S. 1773; H. 368).

§ **525.** Hoolekandekohus peab eestkoste määrama oma algatusel, niipea kui ta kuidagi viisi teada saab vanemate võimu alt vabastatud või vanemateta jäänud allealiste olemasolust (S. 1774; B. 304).

§ **526.** Perekonnaseisu ametnikud, valitsusasutused ja kohtud peavad, niipea kui nad nende ametitegevusel teada saavad juhtumusest, kus eestkoste määramine vajalik, sellest teatama vastavale hoolekandekohtule.

Niisuguseks teatamiseks on kohustatud ka vanemateta allealise lähemad sugulased (H. 368; B. 298).

§ **527.** Kui ei ole erilisi põhjuseid mitme eestkostja määramiseks, siis määrab hoolekandekohus eestkostetavale või, kui eestkoste alla tuleb seada mitu venda või õde, siis kõikidele eestkostetavatele ainult ühe eestkostja (S. 1775).

§ **528.** Mõlemad vanemad on õigustatud testamendis oma lastele eestkostjaid nimetama, ükskõik kas lapsed juba sündinud on või nende sündimist tulevikus oodatakse (B. 290).

§ **529.** Kui vormilikku testamenti olemas ei ole, aga siiski saab ilma kahtluseta tõendada, et isal või emal oli kindel tahtmine oma lastele teatavaid isikuid eestkostjateks määrata, tuleb see üheväärilisekс lugeda eestkostjate nimetamisele testamendis (B. 291).

§ 530. Testamendis nimetatud eestkostja kinnitab hoolekandekohus ametisse, kui tähtsaid põhjuseid selle vastu ei ole (B. 295; H. 381).

§ 531. Isa testamendis nimetatud eestkostjale antakse eesõigus ema testamendis nimetatud eestkostja ees (B. 296; S. 1776).

§ 532. Eestkostjate nimetamisel testamendis võivad vanemad nendele erilisi juhtnööre eestkoste teostamise kohta anda, samuti ka eestkostjat tingimisi nimetada (B. 297).

§ 533. Kui testamendis ei ole eestkostjaid nimetatud või kui nimetatud eestkostjaid ei saa ametisse kinnitada, siis peab hoolekandekohus, ära kuulates eestkostetava lähemate sugulaste arvamist, eestkostja määrama, kusjuures esimeses joones vanavanemad eestkostjaks kutsutakse.

Hoolekandekohtu sellekohase määruse peale võivad kaevata eestkostetava lähemad sugulased (S. 1779; B. 298).

§ 534. Kui testamendis nimetatud või hoolekandekohtu poolt määratud eestkostja on ajutiselt takistatud eestkostet vastu võtma või kui eestkostja määramine hoolekandekohtu poolt mõnesugusel põhjusel ei või kohe järgneda, siis määrab hoolekandekohus ajutise eestkostja kuni takistuste kõrvaldamiseni (B. 305).

§ 535. Ilma hoolekandekohtu poolt eestkostjaks kinnitamata ei ole kellelgi eestkostja õigusi allealiste ega nende varanduste üle. Siiski võivad lähemad sugulased, testamendis nimetatud eestkostjad või, kui neid ei ole, ka võõrad isikud allealisi esialgu oma hoole alla võtta ja nende varandust ajutiselt alal hoida, kuni nende teadaande tõttu vastav hoolekandekohus tarvilised korraldused teeb (B. 306).

§ 536. Hoolekandekohus peab eestkostjaks valima isiku, kes oma isiklise ja varanduslise seisukorra ning muude olude järele selleks kohane on. Eestkostja valikul tuleb arvesse võtta ka eestkostetava usutunnistust. Eestkostetava sugulastele ja hõimlastele tuleb eesõigus anda (S. 1779; B. 300, 301, 302, 303, 304, 312).

§ 537. Kõige pealt tuleb silmas pidada, et eestkostja oleks tuntud kui laitmata elukommetega isik, kes oma majapidamist hästi juhib ja kellel eestkostja ametiks vajalikud võimed on (B. 309, 310).

§ 538. Hoolekandekohus peab valvama selle järele, et ei saaks eestkostjateks või, kui nad juba eestkostjateks saanud,

saaksid ametist kõrvaldatud kõik niisugused isikud, kellede asjaajamisest on karta mõnesugust kahju eestkostetavale (B. 313).

§ **539.** Eestkostjaks ei tule määrata või kinnitada:

1) isikut, kellele eestkostetava vanemate korraldusega eestkostmine nende laste üle keelatud;

2) neid, kes eestkostetavate isaga või emaga vaenus elasid;

3) neid, kelledel oli eestkostetava vanematega või on eestkostetavaga enesega tähtis kohtuprotsess või kelledega niisugune protsess ees seisab, niikaua kui asi kohtuotsusega või kokkuleppe teel lahendatud ei ole (B. 324—327).

§ **540.** Eestkostjaks ei võida määrata ega kinnitada isikut:

1) kes on teguvõimetu või kes vaimunõtruse, pillamise või joomatõve pärast on ise eestkoste alla seatud;

2) kes on allealine või kes § 684 järele on esialgse eestkoste alla seatud;

3) kes on tunnustatud maksujõuetuks, niikaua kui maksujõuetus kestab;

4) kes on kohtuotsuse põhjal kaotanud õiguse eestkostjaks olla, niikaua kui see õiguse kaotos kestab.

Kui testamendis on eestkostjaks nimetatud allealine või vaimuhaige, siis määratakse niikauaks, kui ta täisealiseks või terveks saab, tema asemele ajutine eestkostja (S. 1780 ja 1781; B. 314—321).

§ **541.** Kõik §§ 539 ja 540 üles loetud põhjused, mis eestkostjaks saamist takistavad, lõpetavad eestkostmise, kui nad tekivad alles pärast eestkoste vastuvõtmist (B. 328).

§ **542.** Eestkostmine loetakse avalikuks kohuseks, mille täitmisest keegi ei või keelduda ilma seadusliku põhjuseta (B. 329).

§ **543.** Eestkostja ametit vastuvõtmast võib keelduda:

1) kes kuuskümmend aastat vanaks on saanud;

2) kellel rohkem kui neli allealist last on;

3) naisterahvas;

4) kes haiguse või kehavigastuse tõttu takistatud on eestkostja kohuseid korralikult täitma;

5) kelle elukoht on hoolekandekohtu asukohast nii kaugel, et temal eriliselt tülitav oleks eestkostja kohuseid täita;

6) keda kavatsetakse määrata eestkostja ameti pidamiseks ühiselt teise isikuga;

7) kelle peal on juba kaks eestkostmist või suurte raskustega seotud üks eestkostmine;

8) kes on võlgadesse sattunud ja täiesti vaeseks jäänud (S. 1786; B. 330, 321).

§ **544.** Eelmises (543) paragrahvis ülesloetud keeldumise põhjuste peale toetuda ei või see:

1) kes nende peale toetumisest väljendatult on loobunud kas eestkostetava vanematele antud lubadusega või muul viisil, või

2) kes vastu on võtnud legaadi, mis temale määratud selles testamendis, millega ta eestkostjaks on nimetatud (B. 332).

§ **545.** Eestkostja ameti vastuvõtmisest keeldumise põhjuseid võib kasutada niihästi testamendiga eestkostjaks nimetatud, kui ka hoolekandekohtu poolt eestkostjaks kutsutud isik; ta peab ainult kohe, niipea kui ta enese kutsumisest teada saab, oma keeldumise põhjuse — ja kui tal neid mitu on, siis kõik korraga — vastavale hoolekandekohtule ette tooma (B. 333).

§ **546.** Kes eestkostja ameti vabatahtlikult vastu on võtnud, olgugi et tema kohta oli olemas mõni § 543 ülesloetud keeldumise põhjustest, ei või sellel põhjusel pärast enam nõuda oma vabastamist vastuvõetud eestkostja ametist. Tekib aga mõni nendest keeldumise põhjustest alles peale eestkostja ameti vastuvõtmist, siis annab see eestkostjale õiguse ametist vabastamist paluda (B. 331).

§ **547.** Kes teadvalt ilma seadusliku põhjuseta keeldub eestkostja ametit vastu võtmast, see on vastutav kahju eest, mis tekib eestkostetavale selle tõttu, et eestkostja ametisse määramine viibib.

Tunnustab hoolekandekohus keeldumise põhjusetaks, siis on keelduja kohustatud eestkostja ametit hoolekandekohtu nõudmisel esialgu vastu võtma, kusjuures tal alles jääb temale kuuluv edasikaebamise õigus (S. 1787; B. 334, 335).

§ 548. Hoolekandekohus võib eestkostjaks valitud isikut korraldustrahviga sundida eestkostet vastu võtma.

Korraldustrahvi võidakse määrata kolm korda järgimööda vähemalt 7-päevaste vaheaegadega. Iga üksiku trahvi määr ei tohi üle 10.000 marga olla (S. 1788).

§ 549. Niikaua, kui kestab keeldumise põhjuste seaduslikkuse küsimuse lahendamine, peab hoolekandekohus niipalju kui vähegi võimalik hoolitsema eestkostetava huvide eest ja tarviduse korral määrama ajutise eestkostja (B. 336).

§ 550. Eestkostjate määramine, samuti ka nende kinnitamine hoolekandekohtu poolt sünnib alati kirjalikult selle-kohase erilise määrusega. See määrus peab sisaldama eestkostetava nime ja sündimise aega, eestkostja ja kaaseestkostjate nimesid ning eestkoste jaotamise korral ka jaotamise viisi (B. 307; S. 1791).

2. jaotus.

Eestkoste teostamine.

1. alljaotus.

Üldmäärused.

§ 551. Eestkostja on õigustatud ja kohustatud eestkostetava isiku ja varanduse eest hoolitsema ning eestkostetavat esindama (S. 1793).

§ 552. Eestkostja on kohustatud eestkoste teostamisel üles näitama sama hoolt ja kohusetruudust, millega ta kui hea peremees harilikult oma asju ajab (B. 390).

§ 553. Eestkostja tegutseb kõigis eestkostetava asjades iseseisvalt, aga kõigil tähtsamatel juhtumustel peab ta nõutama juhtnööre hoolekandekohtult (B. 357).

§ 554. Kui eestkostetav on otsustamisvõimeline ja vähemalt 18 aastat vana, siis tuleb eestkostjal tähtsamates asjades enne nende otsustamist ka tema arvamist küsida, niivõrd kui seda teha saab. Eestkostetava nõusolek ei vabasta aga eestkostjat tema vastutusest (H. 409).

§ 555. Mis eestkostetav pärimise teel omandab või mis talle elavate vahel kellegi kolmanda isiku poolt tasuta antakse, seda peab eestkostja pärandaja või kolmanda isiku juhtnööride

järele valitsema, kui need juhtnöörid on antud pärandaja poolt viimse tahtmise avalduses või kolmanda isiku poolt varanduse andmisel.

Nendest juhtnööridest võib eestkostja hoolekandekohtu loaga kõrvale kalduda, kui nende järele toimetamine oleks hädaohtlik eestkostetava huvidele.

Kõrvalekaldumiseks nendest juhtnööridest, mis antud kolmanda isiku poolt varanduse andmisel elavate vahel, on niikaua, kui kolmas isik elab, tema nõusolek tarvilik ja küllaldane. Kolmanda isiku nõusoleku asemele võib astuda hoolekandekohtu luba, kui kolmas isik on kestvalt võimetu oma tahtmist avaldama või tema asukoht kestvalt teadmata on (S. 1803).

§ **556.** Kui eestkostjaid on mitu, siis teostavad nad eestkostet ühiselt. Nende arvamiste lahkumineku korral otsustab küsimuse hoolekandekohus, kui eestkostjate ametisse seadmisel ei ole teisiti määratud.

Hoolekandekohus võib eestkoste teostamise mitme eestkostja vahel jaotada tegevuspiirkondade järele. Oma tegevuspiirkonnas teostab iga eestkostja eestkostet iseseisvalt.

Korraldustest, mis on teinud isa või ema nende poolt nimetatud eestkostjate lahkarvamiste lahendamiseks ja toimetuste jagamiseks eestkostjate vahel, tuleb hoolekandekohtul kinni pidada, niivõrd kui nende järgi toimetamine ei ole hädaohtlik eestkostetava huvidele (S. 1797; B. 439).

§ **557.** Mis iga üksik eestkostja eestkostetava asjades toime saadab, on maksev ja siduv, niivõrd kui eestkostja ei ole oma võimupiiridest üle astunud ja kaaseestkostjad ei ole väljendatult selle vastu vaielnud.

Protsessidé algatamiseks, volituste väljaandmiseks, samuti ka toimetusteks, millede järelduseks on eestkoste täielik lõppemine, näiteks kui eestkostetavat tahetakse adopteerida, on kõikide eestkostjate nõusolek vajalik, kui nad eestkostet teostavad ühiselt (B. 440 ja 441).

2. alljaotus.

Eestkostja kohused eestkostetava isiku suhtes.

§ **558.** Eestkostjad täidavad eestkostetavate suhtes vanemate aset ja nende vastastikune vahekord korraldub vanemate võimu kohta käivate määruste järgi (B. 337; S. 1800).

§ 559. Kui eestkostetav sõna ei kuula ja vastu tõrgub, siis on eestkostja samal määral, kui vanemad, õigustatud tema vastu kohaseid karistusabinõusid tarvitama. Eestkostja palvel peab hoolekandekohus teda toetama sündsate karistusabinõude tarvitusele võtmisega (B. 338, 339; S. 1800, 1631).

§ 560. Eestkostja on kohustatud eestkostetavale igas suhtes kaitset ja toetust pakkuma ja teda teotamiste vastu kaitsma (B. 340).

§ 561. Eestkostja peab kõige pealt hoolt kandma eestkostetava otstarbekohase kasvatuse eest samal määral, nagu ta kui kohusetruu isa seda teeks oma laste suhtes (B. 341).

§ 562. Hoolekandekohtu loaga võib eestkostja eestkostetavat kas oma juurde kasvatada võtta või mõnele teisele isikule kasvatada anda või teda paigutada mõnda kasvatus- või parandusasutusesse (B. 342; S. 1838).

§ 563. Kasvatus peab olema sihitud niihästi eestkostetava kehalise tervise kui ka eriti tema kõlblise ja vaimlise arenemise peale hariduse andmise kaudu, mis vastab tema võimetele ning kalduvustele (B. 343).

§ 564. Niihästi hariduse andmise kui ka eestkostetava tulevase elukutse valiku suhtes tuleb arvesse võtta eestkätt vanemate sellekohaseid korraldusi, ja kui niisuguseid ei ole, siis eestkostetava lähemate sugulaste nõuandmist (B. 344).

§ 565. Eestkostja on õigustatud hoolekandekohtu loaga vanemate korraldustest (§ 564) kõrvale kalduma, kui nendest eestkostetavale võiks mõnesugune kahju tekkida (B. 345).

§ 566. Milgi juhtumusel ei tohi eestkostja eestkostetavat sundida ennast ette valmistama elukutsele, mis tema kalduvustele vastu käib või tema vaimlistele või kehalistele võimetele ei vasta (B. 346).

§ 567. Eestkostetava kasvatamiseks ja temale hariduse andmiseks võib kulutada ainult niipalju kui tõesti tarvilik, ja nimelt eestkostetava varanduse iga-aastastest sissetulekutest. Üldse tuleb kulu kooskõlastada sissetulekute suurusega ja sissetulekutest, kui võimalik, iga aasta osa tagavaraks panna (B. 347).

§ 568. Äärmistel juhtumustel, eriti aga siis, kui eestkostetava juures ilmsiks tulevad erilised anded, mis väljaarendamise väärilised, või kui varanduse sissetulekutest ei jatku kõigetarvilisemate ülespidamiskulude katmiseks, võidakse kulu-

sid teha ka eestkostetava kapitaalvarandusest, kuid ainult hoolekandekohtu sellekohase loaga (B. 349).

3. alljaotus.

Eestkostetava esindamine eestkostja läbi.

§ 569. Eestkostetaval ei ole õiguslist tahet; sellepärast peab kõigis õiguslistes toimingutes kohtus ja väljaspool kohut teda esindama eestkostja, kes on õigustatud ning kohustatud tema eest ja tema asemel talitama (B. 353).

§ 570. Allealine, kes veel ei ole seitse aastat vanaks saanud, on täitsa teguvõimetu.

Allealine, kes seitsmeaastane või vanem, vajab tahteavalduseks, millega ta mitte ainult õiguslist kasu ei saavuta, vaid ka kohustub, oma seadusliku esindaja nõusolekut (S. 104, 107; B. 3109).

§ 571. Kui allealine, kes üle seitsme aasta vana, sõlmib lepingu ilma oma seadusliku esindaja nõusolekuta, siis oleneb selle lepingu maksvus esindaja tagant järele antavast nõusolekust.

Kui teine asjaosaline esindajalt nõuab avaldust tema nõusoleku kohta, siis võib nõusoleku andmine järgneda ainult kahe nädala jooksul pärast nõudmise saamist; kui selle tähtaja kestel esindaja nõusoleku kohta avaldust ei tee, siis arvatakse, et ta nõusoleku andmisest on keeldunud, ja ka teine asjaosaline loetakse vabanenuks allealisega sõlmitud lepingu täitmisest.

Pärast allealise täisealiseks saamist astub esindaja nõusoleku andmise asemele tema enese õigeksvõtmine (S. 108; B. 3109).

§ 572. Allealise poolt ilma tema seadusliku esindaja nõusolekuta sõlmitud leping loetakse algusest peale maksvaks, kui allealine lepingu täitmist teostab vahenditega, mis temale selleks otstarbeks või vabaks käsutamiseks on annud esindaja või viimase nõusolekul kolmas isik (S. 110).

§ 573. Kui eestkostetava poolt ilma eestkostja osavõtmiseta tehtud õigusline toiming eestkostetavale lausa kasulik on, siis on eestkostja kohustatud selleks oma nõusolekut andma (B. 355).

§ **574.** Kui eestkostja oma nõusolekut ei anna, siis võib kumbki pool seda, mis täidetud, tagasi nõuda, kuid eestkostetav kannab vastutust ainult niivõrd, kui see, mis täidetud, tema kasuks on tarvitatud, või niivõrd, kui tema tagasinõudmise ajal veel rikastatud on (H. 411).

§ **575.** Seaduslik esindaja võib hoolekandekohtu loaga allealisele õiguse anda mõnda äri iseseisvalt ajada. Sellel juhtumusel on allealine piiramata teguvõimeline niisugusteks õiguslisteks toiminguteks, mis selle äri ajamine enesega ühes toob. Väljavõetud on õiguslised toimingud, milledeks esindaja vajab hoolekandekohtu luba.

Äri ajamiseks antud õiguse võib esindaja tagasi võtta ainult hoolekandekohtu loaga (S. 112).

§ **576.** Kohtuprotsessides peavad eestkostjad eestkostetavaid täielikult esindama. Eestkostetavad ei või ilma eestkostjata kohtus ei nõudmisi tõsta ega nõudmiste peale vastust anda (B. 359).

§ **577.** Kohtuprotsesse tähtsate ja väärtuslikkude objektide kohta, mis võivad seotud olla suurte kuludega, samuti niisuguseid protsesse, millede lõputulemust raske ette on näha, ei tohi eestkostja alustada muidu, kui et ta enne hoolekandekohtult selleks luba ning tarvilikke juhtnööre on palunud ja saanud. Kui ta seda tegemata jätab ja sellest eestkostetavale kahju tekib, siis on ta kohustatud kõik kulud ja kahjud tasuma (B. 360).

§ **578.** Annab eestkostja oma hooletuse läbi põhjust nõudmise tõstmiseks eestkostetava vastu, näiteks, kui eestkostetava vastu tõstetakse nõudmine vastuvaidlemata võla pärast, mille eestkostja oleks võinud ära õiendada, kui ta võlad, mis eestkostetaval saada, oleks õigel ajal sisse nõudnud, siis kannab eestkostja kohtukulud omast varandusest (B. 361).

§ **579.** Kui alamas kohtuastmes otsus on tehtud eestkostetava vastu, siis on eestkostja, kui ta eestkostetava asja õigeks peab, kohustatud seda ülemas kohtuastmes edasi ajama ja otsust mitte laskma seadusejõusse astuda (B. 362).

§ **580.** Kui tekib kohtuprotsess eestkostja või tema abikaasa või mõne tema otsejoones sugulase vahel ühelt poolt ja eestkostetava vahel teiselt poolt, siis peab hoolekandekohus viimasele selleks juhtumuseks hooldaja määrama. On aga eestkostetaval mitu eestkostjat, siis võib hoolekandekohus protsessi ajamist ülesandeks teha ka eestkostjale, kes asjaosaline ei ole (B. 363; S. 1795).

§ 581. Lepinguid ning muid õiguslisi toiminguid eestkostja või tema abikaasa või mõne tema otsejoones sugulase vahel ühelt poolt ja eestkostetava vahel teiselt poolt ei tohi sõlmida teisiti, kui hoolekandekohtu ees ja selle loaga. Kui eestkostetaval on ainult üks eestkostja, siis peab eestkostetavale selleks juhtumuseks hooldaja määratama (B. 364; S. 1795).

§ 582. Hoolekandekohus võib eestkostjalt ära võtta õiguse eestkostetavat esindada üksikute asjade või teatava liigi asjade suhtes.

See õiguse äravõtmine võib järgneda ainult siis, kui eestkostetava huvid seisavad tuntavas vastolus eestkostja või tema läbi esindatud kolmanda isiku või mõne § 580. tähendatud isiku huvidega (S. 1796).

4. alljaotus.

Eestkostetava varanduse valitsemine.

§ 583. Peale ametisse astumist on eestkostja kõige enne kohustatud eestkostetava varanduse ja võlgade koosseisu kindlaks tegema, ükskõik kus see varandus on ja millest ta koosneb, ja selle kohta täpset ning õiglast nimekirja kokku seadma.

Selle nimekirja kokkuseadmise juurde kutsutakse ka allealine, kui ta vähemalt 18 a. vana on. Kui allealine ei ole veel 18-aastane või kuigi ta on nii vanaks saanud, aga teda ei ole kohal, siis kutsutakse nimekirja kokkuseadmise juurde kaks isikut või vähemalt üks isik tema sugulaste või hõimlaste hulgast, kes kohal on (B. 365; V. 544).

§ 584. Nimekiri tuleb kokku seada kahes eksemplaris, milledest üks jääb eestkostja kätte, kuna teine alal hoitakse hoolekandekohtus (B. 366).

§ 585. Kui eestkostja ilma mõjuva põhjuseta nimekirja kokkuseadmisega viivitab, siis võib hoolekandekohus temale peale panna rahatrahvi mitte üle 10.000 marga. Trahvimine võib korduda, kui peale eelmist trahvimist viivitus edasi kestab, kuid mitte rohkem kui kolm korda 7-päevaste vaheaegadega (V. 546; S. 1837).

§ 586. Nimekirja kokkuseadmisel leitud kallisasjad, väärtpaberid ja kõiksugused tähtsad dokumendid tulevad hoolekandekohtu järelvalvel alal hoida kindlas kohas, niivõrd kui eest-

kostetava varanduse valitsemine seda võimaldab (B. 367; H. 399).

§ 587. Kes oma testamendis on allealise pärijaks nimetanud, see võib samas testamendis nimetatud eestkostja nimekirja kokkuseadmisest vabastada (B. 372).

§ 588. Kui eestkostetavale üleläinud pärandus on võlgadega koormatud, siis peab eestkostja püüdma võlauskujaid rahuldada võimalust mööda päranduses leiduvast sularahast ja sissetulekute ülejäägist või vastastikuste võlanõudmiste tasaarvamise teel (B. 373, 374).

§ 589. Kui § 588. tähendatud abinõusid ei jatku võlauskujate rahuldamiseks, siis võib eestkostja selleks otstarbeks eestkostetava varandusest müüa seda, mis kõige vähem tarvilik, või hoolekandekohtu loaga laenu teha.

Selleks otstarbeks võõrandab eestkostja enne liikuvast varandusest niipalju kui vaja, ja kui sellest ei jatku, siis kinnisvarast kõige pealt seda, mis eestkostetavale võrdlemisi kõige vähem kasu toob (B. 375, 376).

§ 590. Kui selgub, et eestkostetavale avanenud päranduse peal lasuvad võlad üle ulatavad tervest pärandustombu väärtusest ja ei ole võimalik saavutada kokkulepet võlauskujatega, siis on eestkostja kohustatud paluma hoolekandekohtult luba konkursi avamiseks pärandustombu üle (B. 378).

§ 591. Kui hoolekandekohus annab luba konkursi avamiseks pärandustombu üle, siis peab eestkostja konkursi all olevast varandusest nõutama allealisele tarvilist ülespidamist konkursi kestel, kui selleks seaduse järgi õigus olemas (B. 379, 1890 a. järg).

§ 592. Eestkostetavale üleläinud liikuvad asjad, mis võivad kõduneda või üldse raisku minna ja ka eestkostetavale tarvitamiseks vajalikud ei ole, peab eestkostja kohe ära müüma võimalikult hea hinna eest, ilma et tal selleks hoolekandekohtu luba vaja oleks; ta peab ainult niisugusest müügist ja sellest saadud rahast hoolekandekohtule teada andma (B. 380).

§ 593. Niisuguste eestkostetavale kuuluvate liikuvate asjade müük, mis ei kõdune, nagu kuld, hõbe, kalliskivid, kõiksugused metallist riistad jne., on lubatud siis, kui see vajalik on võlgade maksmiseks või eestkostetava eluülespidamiseks, või kui niisugused asjad on kaup, millega pärandaja kauples,

või kui nende müügist eestkostetavale kasu saada võib, kuna nad müümata temale mingit sissetulekut ei anna, vaid koguni aja jooksul oma väärtusest võiksid kaotada, nii et selle läbi eestkostetavale tekiks asetamata kahju. Igaks niisuguseks müügiks peab aga eestkostja hoolekandekohtult luba paluma; peale selle tuleb ka nendel juhtumustel hoiduda müümast asju, milledel eestkostetava suhtes võib olla eriline väärtus mälestusena vanematest või esivanematest (B. 381).

§ **594.** Eestkostetavale kuuluva kinnisvara müük on lubatud:

1) päranduse jagamise puhul;

2) võlgade maksmiseks, millede maksutähtaega pikendada ei saa;

3) eestkostetava ülespidamiseks, kui selleks mingisugust muud varandust ei ole;

4) kui müük on ainuke abinõu selleks, et ära hoida eestkostetavale ähvardavat suuremat kahju; see käib eriti lagunevate hoonete kohta, mis eraldi võõrandada võimalik on, ja üldse kinnisvarade kohta, millede korrashoidmiseks rohkem kulu vaja on, kui nad tulu toovad.

Niisuguse müügi kohta peab eestkostja ettepaneku tegema hoolekandekohtule, kes peale selle, kui ta eestkostja poolt ettetoodud asjaolud on läbi kaalunud ja kavatsetud müügi vajadusest või kasulikkusest veendunud, müügiks luba annab, kui kinnisvara väärtus toimepandava hindamise järgi üle sajatuhande marga ei tõuse, vastasel korral aga ettepaneku otsustamiseks esitab järgneva kõrgema astme kohtule (B. 382).

§ **595.** Erilist kohtulikku luba kinnisvara müügiks ei ole vaja:

1) kui müük on määratud seadusejõusse astunud kohtuotsuse täitmiseks;

2) kui need isikud, kellede pärandusest teatav kinnisvara eestkostetava varanduse hulka on üle läinud, testamendis või muul viisil seda on käskinud müüa;

3) kui kellelgi kolmandal isikul on mõnesugune enne eestkoste määramist omandatud õigus kinnisvara müüki nõuda. Ka kõigil nendel juhtumustel peab müüki toimetatama hoolekandekohtu järelvalve all (B. 383).

§ 596. Kui pärandaja on üksikute asjade müügi oma viimases tahteavalduses otsekohe ära keelanud, aga hiljemine selgub, et nende asjade alalhoidmine eestkostetavale lausa kahju tooks, siis võib eestkostja keelu peale vaatamata niisuguste asjade müümisele asuda, kuid ainult hoolekandekohtu loaga (B. 384).

§ 597. Igasugust eestkoste alla kuuluvate liikuva ja liikumata asjade müüki võidakse toimetada niihästi avaliku enampakkumise teel, kui ka eestkostjate eneste poolt vabal kokkuleppel, nii kuidas eestkostjad või hoolekandekohus seda eestkostetavale kasulikumaks arvavad. Kui müüki toimetatakse vabal kokkuleppel, siis ei tohi ei eestkostja ise, ei tema abikaasa ega tema sugulased otsejoones midagi osta eestkoste all olevast varandusest (B. 385).

§ 598. Kõik, mis eespool (§§ 593—597) eestkoste all olevate asjade müügi kohta üteldud on, käib ka iga teistsuguse võõrandamise, samuti ka varanduse koormamise kohta (B. 386).

§ 599. Kui eestkostja sõlmib lepingu ilma hoolekandekohtu loata, kus see luba vajalik, siis oleneb lepingu jõud hoolekandekohtu tagant järele antavast loast. Lubaandmine või sellest keeldumine hakkab vastaspoole kohta maksma alles siis, kui eestkostja temale sellest teada annab.

Kui vastaspool nõuab eestkostjalt teadaannet selle kohta, kas luba on antud, siis võib teadaanne lubaandmise üle järgneda ainult kahe nädala jooksul pärast selle nõudmise kättesaamist; kui teadaannet ei järgne, siis arvatakse, et luba on andmata jäetud.

Kui eestkostetav on täisealiseks saanud, siis astub tema õigeksvõtmine hoolekandekohtu loa asemele (S. 1829; B. 387).

§ 600. Eestkostja peab hoolitsema mitte ainult selle eest, et eestkostetava varandus alles oleks ja kindlal hoiul seisaks, vaid ka selle eest, et see võimalust mööda suureneks ja paraneks kas sissetulekute hoiule panemise või muude lubatud abinõude tarvitusele võtmise tõttu (B. 391).

§ 601. Eestkostetava kinnisvara peab eestkostja pidama heas seisukorras ja ära hoidma igasugust selle väärtuse vähenemist (B. 392).

§ 602. Kui eestkostetava kinnisvara koosneb põllumajanduslistest maatükkidest, siis tuleb eestkostjal peaasjalikult hoolitseda põldude korraliku harimise ja karja alalhoidmise,

hoonete parandamise, kõiksuguste sissetulekute korraliku sissenõudmise ja tähtajaliste maksude maksmise ning muude avalikkude kohustuste õigel ajal täitmise eest.

Kui niisuguse maatüki rendile andmine näib otstarbekohane olevat, siis tuleb rendileping hoolekandekohtule loa saamiseks ette panna (B. 393, 396).

§ **603.** Linnades ja alevites olevaid maatükke ja hooneid on eestkostja kohustatud tarvitamiseks kõlvulikus ja korralikus seisukorras hoidma, sissetulekuid sisse nõudma ja maksusid nende eest õigel ajal maksma. Uusi ehitusi ei tohi eestkostja ilma hoolekandekohtu loata ette võtta (B. 395).

§ **604.** Kauplust, tööstust või muid ettevõtteid, mis eestkostetav pärinud, peab eestkostja eestkostetava arvel jatkama, olgu siis, et nende jatkamine on seotud riisikoga või muidu takistatud mõnesuguste raskustega. Küsimuse, kas niisugust äri jatkata või lõpetada, otsustab hoolekandekohus (B. 397).

§ **605.** Eestkostja võib eestkostetava asjus ja tema huvides kõiksuguseid lepinguid sõlmida ja ka maksusid maksta ning vastu võtta. Kõik niisugused toimingud on eestkostetavale kohustavad, kui eestkostja sealjuures talitas heas usus ning kokkuhoidliku majapidamise piirides ja ei kohustanud ilma tungiva tarviduseta eestkostetavat kauemaks ajaks kui tema täisealiseks saamiseni (B. 398).

§ **606.** Kui eestkostja leiab eestkostetava huvidele vastavaks kinnisvara osta või eestkostetava kinnisvarade jaoks erilisi õigusi või servituute omandada, siis peab ta selleks enne hoolekandekohtult luba nõutama (B. 399).

§ **607.** Uut ärilist ettevõtet ei tohi eestkostja ilma hoolekandekohtu loata alustada (S. 1823; B. 394).

§ **608.** Eestkostetavale avanenud pärandust ei tohi eestkostja teisiti vastu võtta kui inventari õigusega. Ilma hoolekandekohtu loata ei tohi eestkostja pärandust vastu võtta ega sellest loobuda (B. 401).

§ **609.** Riisikoga seotud toiminguid ei tohi eestkostja eestkostetava eest sugugi ette võtta. Samuti ei tohi ta kahjulikke kokkuleppeid teha, eestkostetava võlgnikkudele võlga maha jätta ega muul viisil eestkostetava varandusega pillavalt toimetada (B. 402).

§ **610.** Eestkostja ei või eestkostetava arvel kingitusi teha. Selle keelu alla ei käi kingitused, mis tehakse mõne

kõlblise kohustuse või viisakuse nõudmise täitmiseks (S. 1804; B. 402).

§ 611. Kõik sularaha, olgu see eestkostetavale päranduse teel üle läinud või pärast, ükskõik missugusest allikast, tema varandusesse tulnud, peab eestkostja, niivõrd kui seda raha vaja ei ole eestkostetava tarviliste jooksvate kulude katmiseks, mõnda hoolekandekohtu poolt tähendatud krediitasutusesse intressi kandvalt maksma või hoolekandekohtu loaga mujale intressi kandmiseks paigutama (B. 403, 404; H. 401; S. 1806).

§ 612. Eestkostja vastutab iga õigustamata viivituse eest eestkostetava raha paigutamisel intressi kandmiseks ja on eriti kohustatud selle tõttu kadumaläinud intressid eestkostetavale tasuma (B. 406).

§ 613. Eestkostja peab hoolitsema eestkostetaval saada olevate võlgade sissenõudmise eest.

Kui mõni kapital on välja laenatud puuduliku kindlustusega, siis peab eestkostja selle kindlustamise või sissenõudmise eest eriti hoolt kandma (B. 407; H. 402).

§ 614. Eestkostja ei tohi eestkostetava varandusesse kuuluvaid asju ei enese ega oma omaste kasuks tarvitada ega kasutada (B. 411; S. 1805).

§ 615. Kui eestkostja on sunnitud eestkostetava asjades võõrast abi tarvitama, siis vastutab tema oma abiliste toimetuste eest (B. 413).

§ 616. Kõik kulud, mis eestkostjale tekivad sõitudest eestkostetava asjus, palga ning tasu maksmisest abilistele ning advokaatidele jne., langevad eestkostetava peale ja pannakse eestkostja poolt tema arvele (B. 421).

§ 617. Kõik summad, mis eestkostja eestkostetava asjus oma käest välja pannud, tulevad temale eestkostetava varandusest tasuda, ja nimelt ühes protsentidega sellel juhtumusel, kui isegi kokkuhoidliku majapidamise juures avansi andmine või raha laenuks võtmine vajalik oli (B. 422).

§ 618. Eelmistes §§ (616, 617) tähendatud kulud ja väljapandud summad tulevad eestkostjale tasuda ka siis, kui toiming, mille peale nad tarvitatud, kahjulikult on lõppenud, eestkostja selle aga on ette võtnud heas tahtmises eestkostetavale kasu saavutada ja tarviliku ettevaatusega on talitanud (B. 423).

§ 619. Oma vaeva eest saab eestkostja eestkostetava varanduse sissetulekutest kohase tasu. Selle tasu suurus määratakse kindlaks iga aasta kohta hoolekandekohtu poolt, kusjuures tuleb arvesse võtta niihästi eestkostetava varanduslist seisukorda kui ka eestkostja töö ulatust ning tähtsust. Tasu ei tohi tõusta üle 4% eestkostetava varanduse aastasest üldisest sissetulekust.

Kui on olemas mitu eestkostjat, siis jagavad nad selle tasu oma vahel ühesuurustes osades.

Tasu määra võidakse iga aasta muuta; enne tasu määramist või selle määra muutmist tuleb ära kuulata eestkostjat.

Eestkostetava vanematel ei ole õigust eestkostjana tasu saada (B. 427 ja 428; S. 1836; H. 416).

§ 620. On eestkostetava pärandaja tema poolt nimetatud eestkostjale tasu testamendis kindlaks määranud, siis langeb ära igasugune muu tasu, kui testaator ei ole väljendatult vastupidist korraldust teinud (B. 430).

5. alljaotus.

Aruandmine.

§ 621. Eestkostja peab hoolekandekohtule tema nõudmise peale igal ajal teateid andma eestkoste teostamise ja eestkostetava isiklise olukorra üle (S. 1839).

§ 622. Eestkostja on kohustatud hoolekandekohtule iga aasta algul — hiljemalt veebruari kuu jooksul — aru andma eestkostetava varanduse valitsemise üle.

Selle kohuse täitmatajätmise korral võib hoolekandekohus eestkostjat trahvida § 585. ettenähtud määral ja korras (B. 415, 417; S. 1837).

§ 623. Aruandmise kohusest on vabastatud peale eestkostetava vanemate need testamendiga nimetatud eestkostjad, keda testaator on väljendatult aruandmisest vabastanud.

Niisugusel korral peab eestkostja iga kahe aasta tagant hoolekandekohtule esitama ülevaate tema valitsemisel oleva varanduse koosseisu kohta. Hoolekandekohus võib määrata, et see ülevaade tuleb esitada pikemate, kuid mitte üle viieaastaste vaheaegade järele.

§ 624. Aasta aruanne peab sisaldama sissetulekute ja väljaminekute korraldatud kokkuvõtet, näitama varanduse kasvu ja kahanemist ja olema varustatud tõendavate dokumentidega, niivõrd kui viimaseid harilikult antakse.

Äriettevõtte kohta, kus kaubanduslik raamatupidamine olemas, on aruandeks küllaldane raamatute järgi kokkuseatud bilans. Hoolekandekohus võib aga nõuda raamatute ja muude tõendavate dokumentide ettenäitamist (S. 1841).

§ 625. Hoolekandekohus vaatab iga aasta läbi aruande, kas ta on õige, ja kui vigasid leidub või muidu midagi eestkostetava kahjuks on ette tulnud, siis teeb ta vastavad parandused pärast eestkostja seletuse ärakuulamist (B. 418).

§ 626. Kui hoolekandekohus leiab, et aasta aruanne on õige, siis annab ta eestkostjale selle üle tunnistuse välja (B. 419).

3. jaotus.

Eestkostjate vastutus.

§ 627. Kuna eestkostja eestkoste all oleva varanduse valitsemisel on kohustatud üles näitama sama hoolt, millega hea peremees harilikult oma asju toimetab, siis vastutab ta iga kahju ning kaotuse eest, mis tekib eestkostetavale selle hoole puudumisest (B. 431).

§ 628. Kui eestkostja saab tõeks teha, et tema on üles näidanud hea peremehe hoolt, siis on ta vaba kõigest vastutusest (B. 432).

§ 629. Kaaseestkostjad vastutavad eestkostetava ees solidaarselt kõikide kahjude eest, mis nende valitsemisest tekkinud; eestkostetav võib oma nõudmised tõsta kas kõikide eestkostjate vastu või ainult ühe vastu nende hulgast oma valiku järgi (B. 442).

§ 630. Kui mitme eestkostja hulgast mõni on pidanud üksi ära tasuma ühise tegevuse või tegevusetuse läbi eestkostetavale tekkinud kahju, siis võib ta oma kaaseestkostjatelt nõuda vastavaid osasid makstud tasust.

Kui mõni nendest oma osa maksta ei jõua, siis jaguneb see vastavalt teiste peale (B. 443).

§ 631. Kui mitme eestkostja hulgast mõni on üksi süüdi kahjulikus tegevuses või tegevusetuses, siis peab ta teistele, kes kahju ära tasunud, terve tasu välja maksma (B. 444).

§ 632. Kui § 631. mainitud juhtumusel mõni eestkostjate hulgast on kahju ära tasunud ja see, kes üksi süüdlane, tasu maksta ei jõua, siis võib tasuja teistelt maksuvõimelistelt kaaseestkostjatelt nõuda vastavaid osasid makstud tasust (B. 445).

§ 633. Eestkostja vabaneb solidaarsest vastutusest oma kaaseestkostjate tegevuse ja tegevusetuse eest ainult siis, kui ta hoolekandekohtule kohe selle vastu protesti avaldab, niipea kui ta teada on saanud oma kaaseestkostjate tegevuse või tegevusetuse kahjulikkusest eestkostetavale (B. 448).

§ 634. Eestkostja ei vastuta eelmiste eestkostjate eksituste eest; niisugustest eksitustest peab ta aga, et ise vastutusest vabaneda, teatama hoolekandekohtule, niipea kui need eksitused temale pärast eestkoste ülevõtmist teatavaks saavad (B. 450).

§ 635. Kui eestkostjad oma vahel kokku lepivad nende peal ühiselt lasuvate kohuste jaotuse kohta, siis teevad nad seda oma riisikol ja niisugusel jaotusel ei ole mõju ei eestkostetava ega kolmandate isikute õiguste peale; siiski vastutab ka niisugusel juhtumusel iga toimetuse eest eestkätt toimija ise (B. 452).

§ 636. Kui eestkostjaid on mitu, siis võivad nad nõuda, et hoolekandekohus eestkoste all oleva varanduse valitsemise nende vahel ära jaotaks või selle teatava tähtajani paneks ühe peale nende hulgast (B. 453).

§ 637. Kui hoolekandekohus korraldab eestkoste jaotuse või kui niisugune jaotus on pärandaja testamendis ette kirjutatud, siis tuleb üksikul eestkostjal valitseda ainult temale määratud osa ja ta on vastutav eestkoste valitsemise eest ainult selle oma osa suhtes (B. 454).

§ 638. Ka siis, kui eestkoste on jaotatud (§ 637), on iga kaaseestkostja mitte ainult õigustatud, vaid ka kohustatud oma kaaseestkostja teguviisi järgi valvama, ja kui see temale kahtlane paistab, sellest hoolekandekohtule teatama. Kui eestkostja jättis õigel ajal teatamata hoolekandekohtule temale teatavaks saanud kahtlustuse põhjustest oma kaaseestkostja vastu, siis on ta viimase tegevuse ja tegevusetuse eest kaasvastutav, ja kui tema vastu nõudmine tõestatakse, siis ei ole tal õigust toetuda selle peale, et eestkoste oli jaotatud (B. 455).

§ 639. Kui peale eestkostjate, kellede peale eestkoste tervelt pannakse, määratakse veel hooldaja mõne üksiku toimingu jaoks (§§ 580, 581) või mõne kaugel, näiteks, väljamaal oleva kinnisvara valitsemiseks, siis tuleb viimasel talitada eraldi ja ka üksi vastutada oma tegevuse ja tegevusetuse eest, ilma et eestkostjad kaasvastutavad oleksid, olgu siis, et nemad, teada saades mõnest hooldaja kahjulikust tegevusest või tegevusetusest, jätavad sellest teatamata hoolekandekohtule (B. 456).

§ 640. Eestkostjate solidaarne vastutus läheb üle ka nende pärijate peale. Eestkostetava pärijatel aga on, samuti kui eestkostetaval enesel, õigus valida, missuguse eestkostja poole eriti nõudmisega pöörata (B. 447).

§ 641. Eestkostja pärijad vastutavad ainult raske hooletuse ja pettuse eest, milles eestkostja süüdi. Kui aga tasunõudmine on tõstetud eestkostja vastu juba tema eluajal, siis vastutavad pärijad ilma vahet tegemata kõige eest, mille eest pärandaja ise, kui eestkostja, oleks vastutama pidanud (B. 435).

4. jaotus.

Hoolekandekohus.

§ 642. Hoolekandekohus peab järelvalvet teostama eestkostjate terve tegevuse üle ja kohuste rikkumise vastu tegutsema kohaste käskudega ja keeldudega (S. 1837).

§ 643. Hoolekandekohtu esimene kohus on selle eest hoolitseda, et allealistele, kelledele eestkostjaid vaja (§ 524), need määrataks ilma sugulaste või omaste sellekohaseid palveid ära ootamata (B. 457).

§ 644. Peale selle peab hoolekandekohus hoolitsema eestkostetava varanduse nimekirja kokkuseadmise eest, eestkoste teostamise kestel vahetpidamata valvama eestkostjate tegevuse üle ja kõike seda korraldama ning soodustama, mida nõuab eestkostetava huvi (B. 458).

§ 645. Ilmsikstulnud korratused peab hoolekandekohus viivitamata kõrvaldama, ja kui ta kas kaaseestkostjate või sugulaste teadaannete põhjal või oma äranägemisel tuleb veendumusele, et määratud eestkostja sellesse ametisse ei kõlba, siis teeb ta korralduse kõlbmata eestkostja kõrvaldamiseks ja tema asemele teise isiku määramiseks (B. 459).

§ **646.** Hoolekandekohus peab andma eestkostjatele, kui nemad seda paluvad, eriliste juhtumuste jaoks tarvilikke juhtnööre.

Üksikutel seaduses ettenähtud juhtumustel ei tohi eestkostjad tegutseda ilma niisuguste juhtnööride saamata või ilma hoolekandekohtu loata (§§ 297, 562, 565, 568, 577, 581, 589, 590, 593, 594, 603, 604, 607, 608) (B. 460).

§ **647.** Hoolekandekohus peab enne asja otsustamist ära kuulama eestkostjat ja viimase palvel ka eestkostetava sugulasi või hõimlasi, kui seda võib teha ilma suurema viivituseta ja üleliigsete kuludeta; samuti peab hoolekandekohus ära kuulama ka eestkostetavat ennast, kui see juba kaheksateistkümne aastaseks saanud. Tähtsates asjades tulevad need isikud ära kuulata ka ilma eestkostja sellekohase palveta (S. 1847).

§ **648.** Kui hoolekandekohus sallis kohuste rikkumist ja täitmata jätmist eestkostjate poolt, viimased aga ei jõua tasuda eestkostetavatele selle läbi tekkinud kahju, siis on hoolekandekohus ise kohustatud eestkostetavatele kahju tasuma (B. 461).

§ **649.** Kui hoolekandekohus eestkostetava huvisid meelega on rikkunud, siis võib eestkostetav iga üksiku kohtuliikme vastu tõsta nõudmist terve kahjutasu kohta, hooletuse korral aga ainult kahjutasu vastava osa kohta. Esimesel juhtumusel võib see kohtuliige, kes kahjutasu on maksnud, teistelt liigetelt vastavat tasumist nõuda samal viisil, nagu see on ette nähtud solidaarselt vastutavate eestkostjate suhtes (§ 629 ja järgm.) (B. 462; H. 428).

§ **650.** Hooletuseks eelmise paragrahvi mõttes loetakse eriti seda, kui hoolekandekohus:

1) teada saades eestkostet vajava allealise olemasolust, temale eestkostjat ei määra;

2) kõlbmata isiku eestkostjaks määrab;

3) põhjalikult järele ei katsu eestkostjaks määratava isiku usaldusväärsust;

4) teada saades, et eestkostja ei ole usaldusväärilne või kõlvulik, aegsasti tarvilisi korraldusi ei tee (B. 463).

§ **651.** Kui hoolekandekohus tõeks teeb, et ta eestkostja määramisel küllalt ettevaatlikult talitas ja et eestkoste lõppemise ajal eestkostja oli maksujõuline, siis ei lange hoolekandekohtu peale mingit vastutust eestkostja varanduse hilisema kokkuvarisemise korral (B. 464).

§ 652. Eestkostetava huvide meelega rikkumise või raske hooletuse korral läheb kohtuliigete kohustus kahju tasumiseks üle ka nende pärijate peale (B. 465).

5. jaotus.

Kogukonna hoolekandenõukogu kaastegevus.

§ 653. Kogukonna hoolekandenõukogu peab hoolekandekohtule üksikutel juhtumustel soovitama isikuid, kes eestkostjateks kõlbavad (S. 1849).

§ 654. Kogukonna hoolekandenõukogu peab, hoolekandekohtule abiks olles, selle järele valvama, et tema ringkonnas asuvate eestkostetavate eestkostjad hoolt kannaksid eestkostetavate isiku, eriti nende kasvatuse ja kehalise tervise eest nagu kord ja kohus. Ta peab hoolekandekohtule teatavaks tegema puudused ja korratused, mis tema selles suhtes tähele paneb, ja nõudmise peale teateid andma ühe või teise eestkostetava isikliku käekäigu ja ülespidamise kohta.

Kui kogukonna hoolekandenõukogu teada saab mõnesugusest hädaohust, mis eestkostetava varandust ähvardab, siis peab ta sellest hoolekandekohtule teatama (S. 1850).

§ 655. Hoolekandekohus peab teatama kogukonna hoolekandenõukogule eestkoste määramisest viimase ringkonnas asuva eestkostetava üle eestkostja nime äratähendamisega, samuti ka ühe eestkostja asemele teise määramisest.

Kui eestkostetava asukoht üle viiakse teise kogukonna hoolekandenõukogu ringkonda, siis peab eestkostja senise asukoha hoolekandenõukogule ja viimane uue asukoha hoolekandenõukogule üleviimisest teatama (S. 1851).

6. jaotus.

Eestkoste lõppemine.

§ 656. Eestkoste lõpeb:

1) eestkostetava surmaga;
2) eestkostetava täisealiseks saamisega või tunnustamisega;
3) eestkostetava adopteerimisega ja
4) naissoost eestkostetava suhtes tema abielusse astumisega täisealise mehega (B. 467).

§ **657.** Kui eestkostetav on jäljetä kadunud, siis lõpeb eestkoste alles tema lõpetamisega hoolekandekohtu poolt, kes eestkoste peab lõpetama, niipea kui ta eestkostetava surmast teada saab.

Kui eestkostetav surnuks tunnustatakse, siis lõpeb eestkoste surnuks tunnustamist sisaldava kohtuotsuse seaduse jõusse astumisega (S. 1884).

§ **658.** Kui ühe eestkoste all oleva mitme eestkostetava hulgast mõni eestkoste alt vabaneb, siis peab eestkostja sellest hoolekandekohtule teatama. Kui niisugusel korral ette võetakse varanduse jagamine vabaneja ja eestkoste alla jääjate vahel, siis peab eestkostja viimaste õigusi kaitsma (B. 468).

§ **659.** Eestkostetava riigiteenistusesse astumisega lõpevad kõik need eestkostja õigused, mis on vastolus eestkostetava teenistuslise seisukorraga ja teenistuse kohustega (B. 469).

§ **660.** Eestkostja vabaneb eestkostest:

1) tema surmaga, samuti tema teguvõimetuks tunnustamisega;
2) tema ametist vabastamisega mõne vabastava või takistava põhjuse tõttu;
3) tema kõrvaldamisega hoolekandekohtu poolt;
4) kui eestkoste oli määratud tingimisi või teatava aja peale, siis tingimuse täideminekuga või aja möödumisega (B. 470).

§ **661.** Kõigil § 660 mainitud juhtumustel nimetab hoolekandekohus äralangenud eestkostja asemele teise isiku. Sellepärast peavad eestkostja surma korral tema pärijad või kaaseestkostjad sellest kohe hoolekandekohtule teatama (B. 471; S. 1894).

§ **662.** Ükski eestkostja ei tohi tema poolt vastuvõetud eestkostja ametit maha panna, enne kui ta hoolekandekohtu poolt on ametist vabastatud (B. 474 ja 475).

§ **663.** Kui eestkostja on ainult ajutiselt takistatud oma kohuseid täitmast, näituseks raske haiguse läbi, siis ei või ta sellel põhjusel ennast eestkostest lahti ütelda, vaid niikauaks, kuni takistus kestab, määrab hoolekandekohus ajutise eestkostja, kui selleks tarvidus olemas (B. 473).

§ **664.** Hoolekandekohus peab eestkostja tema palve peale ametist vabastama, kui selleks on olemas mõjuv põhjus;

mõjuvaks põhjuseks on eriti niisuguse asjaolu ilmsikstulemine, mis eestkostjat § 543 järele õigustaks keelduda eestkostja ametit vastu võtmast (S. 1889).

§ **665.** Hoolekandekohus peab naisterahva, kes eestkostjaks määratud, tema palvel ametist vabastama, kui ta abielusse astub.

Hoolekandekohus peab abielus oleva naisterahva, kes eestkostjaks määratud, tema palvel ametist vabastama, kui tema mees keeldub andmast oma nõusolekut eestkoste vastuvõtmiseks (S. 1887).

§ **666.** Hoolekandekohus peab eestkostja kõrvaldama, kui ameti pidamise jatkamine tema poolt, eriti tema kohusevastase teguviisi tõttu, oleks hädaohtlik eestkostetava huvidele või kui eestkostja isiku suhtes on olemas mõni § 540 mainitud takistuspõhjustest (S. 1886; B. 476).

§ **667.** Niihästi eestkostetava sugulased, kui ka iga teine isik, kes niisugusest eestkostetavale hädaohtlikust eestkoste teostamisest (§ 666) teada saab, samuti ka eestkostetav ise, on õigustatud sellest hoolekandekohtule teatama; kaaseestkostjad on niisuguseks teadaandmiseks kohustatud (B. 477).

§ **668.** Hoolekandekohus asub niihästi niisuguse teadaande põhjal (§ 667) kui ka oma algatusel, niipea kui temale kaaluvad põhjused eestkostja kahtlustamiseks teatavaks saavad, asja uurimisele, ja kui selgub, et kahtlus on põhjendatud, teeb ta oma otsusega korralduse eestkostja kõrvaldamiseks (B. 478).

§ **669.** Uurimise kestvuse ajaks tagandatakse kahtlusalune eestkostja ajutiselt ametist ja määratakse niikauaks, kuni asi otsustatud, ajutine eestkostja, kui selleks tarvidus olemas, eriti siis, kui kaaseestkostjaid ei ole (B. 479).

§ **670.** Hoolekandekohtu õigus kõrvaldada eestkostjat, kes usaldusväärilne ei ole, ulatab igasuguste eestkostjate peale, eriti ka nende peale, kes testamendis on nimetatud, samuti ka eestkostetava vanemate peale (B. 481).

§ **671.** Kui eestkoste § 656 ülesloetud põhjustel lõpeb enne, kui uurimine kahtluse all oleva eestkostja kohta on lõpule viidud, siis ei jatkata uurimist, kui eestkostja ise selle lõpuleviimist ei nõua (B. 482).

§ **672.** Peale eestkoste lõppemist on eestkostja kohustatud tema valitsemisel oleva varanduse välja andma senisele eestkostetavale ning valitsemise üle esitama üksikasjalise lõpuaruande. Niivõrd kui ta hoolekandekohtule juba aru on annud, on küllaldane osutus sellel puhul esitatud arvete peale (S. 1890; B. 483 ja 484).

§ **673.** Lõpuaruande peab eestkostja esitama hoolekandekohtule. Hoolekandekohus peab aruande läbi vaatama ja peale asjaosaliste ärakuulamist otsuse tegema aruande kinnitamise või kinnitamata jätmise kohta.

Niivõrd, kui eestkostetav aruande õigeks võtab, peab hoolekandekohus seda õigeksvõtmist protokoleerima.

Otsustamine aruande kinnitamise üle lükatakse edasi, kui eestkostetav seda palub, ja määratakse temale kolmekuuline tähtaeg aruande vastu vaieluste esitamiseks hoolekandekohtule (S. 1892; B. 488).

§ **674.** Peale varanduse tegelikku üleandmist annab senine eestkostetav oma endisele eestkostjale kviitungi varanduse valitsemise ja korraliku kätteandmise üle. Selle kviitungi esitab eestkostja ühes ametist vabastamise palvega hoolekandekohtule, kes tema siis eestkostja ametist vabastab. Eestkostetava poolt antud kviitungi vastu võib vaielust tõsta ainult siis, kui aruandes pärastpoole ilmsiks tuleb lausa pettus või mõni eksitus (B. 487).

§ **675.** Endise eestkostetava nõudmine oma endise eestkostja vastu aegub ühe aasta möödumisega, arvates sellest päevast, millal hoolekandekohus tegi otsuse aruande kinnitamise või kinnitamata jätmise kohta.

Hoolekandekohtu liigete vastu, kes otsekohe vastutavad ei ole, aegub nõudmine kuue kuu möödumisega, arvates aruande hoolekandekohtu poolt kinnitamise või kinnitamata jätmise päevast.

Kui nõudmise aluseks on karistatav süütegu, siis võidakse nõudmist tõsta ka pärast nende tähtaegade möödumist niikaua, kui süütegu ei ole aegunud (H. 454, 455; B. 489).

§ **676.** Kui eestkostetav sureb enne täisealiseks saamist, siis paneb eestkostja lõpuaruande ette tema pärijatele ja annab varanduse nendele kätte (B. 491).

§ **677.** Kui enne eestkoste lõppemist eestkostja kas ametist vabastatakse oma palvel või ametist kõrvaldatakse, siis

peab ta oma järeltulijale või kaaseestkostjatele aru andma ja varanduse nendele üle andma. Eestkostja surma korral peavad seda tegema tema pärijad (B. 492).

2. jagu.

Eestkoste täisealiste üle.

§ **678.** Täisealisele määratakse eestkostja, kui ta on teguvõimetuks tunnustatud (S. 1896).

§ **679.** Eestkoste kohta täisealiste üle tulevad tarvitusele allealiste eestkoste kohta maksvad määrused § 680 ja järgmistes ettenähtud eranditega (S. 1897; B. 494, 495).

§ **680.** Eestkostjaks määratakse enne kõiki muid sugulasi:

1) eestkostetava abikaas ja tema lapsed ning lapselapsed;
2) eestkostetava vanemad.

Naist võidakse tema mehe eestkostjaks määrata ka ilma mehe nõusolekuta (V. 654; S. 1900).

§ **681.** Eestkostetava isiku eest tuleb eestkostjal hoolitseda ainult niivõrd, kui eestkoste otstarb seda nõuab (S. 1901).

§ **682.** Vanemad peavad hoolekandekohtule aasta aruanded esitama üldistel alustel, nagu kõik teisedki eestkostjad (V. 654).

§ **683.** Eestkostetava iga-aastasest sissetulekust kaetakse tema ülespidamise ning ravitsemise kulud, samuti hoolekandekohtu loaga ka tema perekonna ülespidamise kulud.

Peale nende kulude katmist võidakse sissetulekute ülejääk kas tervelt või osalt hoolekandekohtu loaga anda eestkostetava täisealiste laste käsutusesse (V. 656).

§ **684.** Täisealist, kelle teguvõimetuks tunnustamise kohta palve on avaldatud, võidakse esialgse eestkoste alla seada, kui hoolekandekohus seda tarvilikuks arvab täisealise isikut või varandust ähvardava tõsise hädaohu kõrvaldamiseks (S. 1906).

§ **685.** Määrused eestkostjaks kutsumise üle ei ole maksvad esialgse eestkoste kohta (S. 1907).

§ 686. Esialgne eestkoste lõpeb teguvõimetuks tunnustamise palve tagasivõtmisega või selle kohtuotsuse seadusejõusse astumisega, millega see palve tagajärjeta jäetud.

Kui teguvõimetuks tunnustamine järgneb, siis lõpeb esialgne eestkoste pärast alalise eestkostja määramist.

Esialgse eestkoste peab hoolekandekohus lõpetama ka siis, kui eestkostetav enam ei vaja esialgse eestkoste kaitset (S. 1908).

II. peatükk.

Hoolekanne.

§ 687. Isikule, kes seisab vanemliku võimu või eestkoste all, määratakse hooldaja nende asjade jaoks, mida vanem või eestkostja toimetada ei saa. Eriti määratakse temale hooldaja niisuguse varanduse valitsemiseks, mida tema pärimise teel omandab või mis temale keegi kolmas isik oma eluajal tasuta annab, kui pärandaja oma viimses tahtmises või kolmas isik varanduse andmise puhul on määranud, et selle varanduse valitsemine ei pea vanema või eestkostja käes olema.

Kui hooldaja määramiseks tarvidus tekib, siis peab vanem või eestkostja sellest hoolekandekohtule viivitamata teada andma (S. 1909; V. 661—664).

§ 688. Äraolijale, kelle asukoht teadmata, määratakse hooldaja tema varandusliste toimetuste jaoks, niivõrd kui need hoolitsemist vajavad. Niisugune hooldaja tuleb äraolijale määrata eriti ka siis, kui ta oma asjade eest hoolitsemise kellelegi ülesandeks on teinud või selleks volituse annud, aga on ilmsiks tulnud niisugused asjaolud, mis põhjust annavad ülesande või volituse lõpetamiseks.

Sama on maksev äraolija kohta, kelle asukoht teada, kuid kes on takistatud tagasi tulemast ja oma varandusliste asjade eest hoolitsemast (S. 1911; B. 516, 517).

§ 689. Kui on teadmata või kahtlane, kes teatavas asjas osaline on, siis võidakse osalise eest hooldaja määrata selle asja jaoks, niivõrd kui see hoolitsemist vajab.

Eriti võidakse hooldaja määrata järelpärijale, kes ei ole veel sigitatud või kelle isik alles mõne tulevase sündmusega selgub, aja peale kuni järelpärimisele kutsumiseni.

Pärandusele määratakse hooldaja pärandusseaduse §§ 272 ja 273 ette nähtud juhtumustel (S. 1913; B. 2590).

§ **690.** Kui mõnel ühingul, sihtasutusel või muul juriidilisel isikul on varandust, aga temal puuduvad selle varanduse valitsemiseks tarvilikud organid ja viimaseid ei saa ka kohe luua, siis võidakse temale selle varanduse valitsemiseks hooldaja määrata.

Samuti, kui avaliku korjandusega on kogutud varandus mööduvaks otstarbeks, aga selle valitsemiseks ja tarvitamiseks kutsutud isikud on ära langenud, siis võidakse varanduse valitsemiseks ja tarvitamiseks hooldaja määrata (H. 393 p. 4; S. 1914).

§ **691.** Hoolekande kohta tulevad vastavalt tarvitusele eestkoste kohta maksvad määrused, niivõrd kui seadusest teisiti ei järeldu ja hoolekande mõiste ning otstarb sellele vastu ei käi (S. 1915; B. 495).

§ **692.** Hoolekanne isiku eest, kes seisab vanemliku võimu või eestkoste all, lõpeb vanemliku võimu või eestkoste lõppemisega.

Hoolekanne üksiku asja toimetamiseks lõpeb selle toimetuse täitmisega (S. 1918).

§ **693.** Hoolekandekohus peab hoolekande lõpetama, kui põhjus hoolekande määramiseks on ära langenud (S. 1919).

§ **694.** Hoolekande äraolija eest peab hoolekandekohus lõpetama, kui äraolija enam ei ole takistatud hoolitsemast oma varandusliste toimetuste eest.

Sureb äraolija, siis peab hoolekandekohus hoolekande lõpetama, kui temale äraolija surm teatavaks saab.

Kui äraolija surnuks tunnustatakse, siis lõpeb hoolekanne surnuks tunnustamist sisaldava kohtuotsuse seadusejõusse astumisega (S. 1921; B. 522).

books2ebooks.eu

www.books2ebooks.eu

e-raamat EOD kaudu

eBooks on Demand

Digitaalkoopia

Tartu Ülikooli Raamatukogust

TARTU ÜLIKOOL

RAAMATUKOGU